MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS
FINANSŲ INSTITUTAS

ALEITA MARKEVIČ

FINANSINIŲ ATASKAITŲ PARUOŠIMO KONSOLIDAVIMUI METODIKA

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas
doc. dr. Lukas Giriūnas

VILNIUS, 2017

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS
FINANSŲ INSTITUTAS

FINANSINIŲ ATASKAITŲ PARUOŠIMO KONSOLIDAVIMUI METODIKA

Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621N30005

Vadovas
doc. dr. Lukas Giriūnas
2017-...-....

Recenzentas

2017-...-...

Atliko
FVvmis15-1 stud.
A.Markevič
2017-...-...

VILNIUS, 2017

TURINYS

ĮVADAS 6
1. STANDARTAI IR TEISINIAI ASPEKTAI, REGLAMENTUOJANTYS KONSOLIDAVIMĄ 9
1.1. Konsolidavimo samprata ir pagrindinės sąvokos 9
1.2. Konsolidavimo teisinis reglamentavimas ir apskaitos standartai 11
1.3. Konsolidavimo metodų sąryšis su balsų teise 14
1.4. Verslo jungimas 16
1.4.1. Verslo jungimo būdai ir rūšys 16
1.4.2. Pirkimo metodas 18
2. KONSOLIDUOTOSIOS FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS SUDARYMO METODAI 23
2.1. Konsolidavimo metodų sąryšis su balsų teise 23
2.1.1. Pilno konsolidavimo metodas 24
2.1.2. Dalinio dalyvavimo metodas 26
2.1.3. Proporcinis metodas 26
2.1.4. Metodų palyginimas 28
2.2. Konsoliduotos finansinės atskaitomybės formavimo technika 29
2.2.1. Konsolidavimo perimetras 30
2.2.2. Konsolidavimo procedūros ir baigiamasis konsolidavimo etapas 31
2.3. Aktualios konsolidavimo problemos 38
3. ĮMONIŲ GRUPĖS „X“ KONSOLIDAVIMAS PAGAL PATEIKTĄ METODIKĄ 40
3.1. Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimas 41
3.2. Faktorinė analizė konsoliduotos finansinės atskaitomybės 43
3.3. Sistemizuota dinaminė ir struktūrinė finansinių rodiklių analizė 45
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS 49
LITERATŪRA 51
ANOTACIJA 56
ANNOTATION 56
SANTRAUKA 57
SUMMARY 58
PRIEDAI 60

LENTELĖS

1 lentelė. Konsoliduotosios finansinė atskaitomybės sąvokų įvairovė 9
2 lentelė. Įmonių grupių skirstymas Lietuvoje, Liuksemburge ir D.Britanijoje 13
3 lentelė. Sąryšis tarp tarptautinių apskaitos standartų ir verslo apskaitos standartų 14
4 lentelė. Susiliejimo būdų rūšys, jų tikslai ir pobūdis 17
5 lentelė. Pirkimo ir susiliejimo metodų palyginimas 18
6 lentelė. Straipsnių įvertinimo būdai 21
7 lentelė. Prestižo skaičiavimas dviem skirtingais metodais 22
8 lentelė. Konsolidavimo metodų visuma 23
9 lentelė. Dalinio konsolidavimo (nuosavybės metodo) pavyzdys 26
10 lentelė. Proporcinio konsolidavimo pavyzdys 28
11 lentelė. Konsolidavimo metodų palyginimas, jų privalumai ir trūkumai 29
12 lentelė. Darbinė lentelė sudarant konsoliduotąjį balansą 33
13 lentelė. Prestižo vertės apskaičiavimas 34
14 lentelė. Darbinė lentelė sudarant 20X6 gruodžio 31d. konsoliduotąjį balansą, kai dukterinės įmonės įsigytos ne nuo veiklos pradžios. 34
15 lentelė. Dividendų išmokėjimas ir jų išsidėstymas konsoliduotame balanse 37
16 lentelė. Investicijų apskaita 37
17 lentelė. Pavyzdinės sąskaitos ūkinių operacijų registravimui tarp susijusių asmenų 39
18 lentelė. Konsolidavimo grafikas 40
19 lentelė. Įmonių grupės “X” tarpusavio sandroių eliminavimas 41
20 lentelė. Mažumo dalies skaičiavimas 42
21 lentelė. Faktoriai turintys įtakos konsoliduotojo balanso reikšmei 44

PAVEIKSLAI

1 pav. Standartų taikymo ir veikimo mechanizmas 10
2 pav. Investavimo būdo sąsaja su konsolidavimo metodais 15
3 pav. Pirkimo metodo taikymo sritys ir žingsniai 19
4 pav. Įsigijusios įmonės identifikavimo tvarka 20
5 pav. Prestižo nustatymas 21
6 pav. Nekontroliuojmos dalies ir kontrolės pavyzdys 25
7 pav. Balanso konvertavimas iš proporcinio į dalinio konsolidavimo metodą 27
8 pav. Pirmasis konsolidavimo etapas 30
9 pav. Antrasis konsolidavimo etapas 32
10 pav. Horizontaliosios analizės skirtumai 46
11 pav. Horizontaliosios analizės rezultatai 47
12 pav. Vertikaliosios analizės rezultatų palyginimas (dalinis svoris) 47
13 pav. Vertikaliosios analizės rezultatų palyginimas (bendras svoris) 48

ĮVADAS

Visame pasaulyje augantys globalizacijos ir tarptautinės integracijos tempai išplėtė investavimo galimybių geografinį, gamybinį ir techninį spektrą. To pasekoje išplito įmonės su neįprastomis veiklos formomis, kurios priklauso nuo investavimo būdo: motininės, dukterinės, asocijuotos ir bendrosios (jungtinės) įmonės. Šios įmonės sudaro vieną bendrą funkcionuojantį subjektą – įmonių grupę.

Visus įmonių grupės dalyvius – motininę, dukterines, asocijuotas, bendrai kontroliuojamas įmones – jungia sudėtingi ekonominiai ir teisiniai ryšiai, kurie dažniausiai peržengia mažiausiai dviejų valstybių teisinę sistemą. Todėl tokiai grupei turi būti parengiama ypatingos rūšies finansinė atskaitomybė, kurioje atsispindėtų vieno ūkinio subjekto – įmonių grupės veikla. Pagal Tarptautinius finansų apskaitos standartus ir Lietuvoje galiojančius Verslo apskaitos standartus, tokios įmonių grupės privalo rengti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Ją parengia pagrindinė įmonė – kontroliuojančioji (holdingo) įmonė, kuri dalyvauja įmonių grupės valdyme arba priimant sprendimus.

Teisingai sudarytoje konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje atsispindi įmonių grupės finansiniai, ekonominiai ir ūkiniai veiklos rezultatai taip, lyg tai būtų vienas ekonominis subjektas. O daugumos informacijos vartotojų tikslas yra sužinoti, kokie procesai vyksta įmonės grupėje ir koks tokios grupės darbo efektyvumas tiek įmonės mastu, tiek šalies mastu, tiek pasauliniu mastu. Remiantis šia atskaitomybe, išoriniai ir vidiniai informacijos vartotojai gali priimti teisingus ekonominius, valdymo ir investavimo sprendimus.

Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės sudarymo būdai ir metodai yra aprašyti Tarptautiniuose finansų apskaitos standartuose „5 standartų pakete“. Tai standartų bazė, kurioje aprašyti konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimo procedūros ir kuria paremta dauguma nacionalinių standartų (*angl.k. International Financial Accounting Standarts*): Finansinės atskaitomybės standartai (D. Britanijos standartai, *angl.k. Financial Reporting Standarts*), Verslo apskaitos standartai (Lietuvoje, VAS). Šie standartai užtikrina skaidrumą, atvirumą bei pilnavertę informaciją.

Krizės pasekmės išryškino tam tikrus TFAS trūkumus, todėl Tarptautinių apskaitos standartų taryba (*angl.k. The International Accounting Standards Board*) patobulino standartus, įskaitant standartus, kurie susiję su konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimu – buvo sukurtas taip vadinamas „5 standartų paketas“, kuriame buvo visiškai atsisakyta prieštaringai vertinamo proporcinio konsolidavimo metodo. Tačiau yra nemažai mokslininkų darbų, kuriuose išdėstyta priešinga nuomonė, kad netikslinga buvo atsisakyti proporcinio konsolidavimo metodo. Tai Antill N. ir Lee K. (2005), Gusarova V. (2012), Mondarshenko M. V. (2012) ir kt. Todėl labai svarbu ištirti konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimą pagal konsolidavimo metodus, įskaitant proporcinį konsolidavimo metodą.

Magistrinio darbo aktualumas. Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimo metodikos tema yra nemažai užsienio autorių straipsnių ir atliktų tyrimų. Tai Gusarova V. (2012), Hove M. R.(1998),

Tong T. L. (2011), Taylor P. (1996), Hopkins P. E., Daniels M. E., Bernstein L.(2014), Slezniova N.N. ir Ionova A. F. (2014) ir kt. Iš lietuvių autorių, kurie dirbo šią kryptimi, paminėtini Jočiūnienė D. ir Stončiūvienė N. (2008), Marcinkevičius L. (2007), tačiau iki šiol nėra lietuvių kalba mokslinės literatūros, tyrimų ir straipsnių, kuriuose būtų gvildenama ir nagrinėjama finansinių ataskaitų paruošimas konsolidavimui metodikos tema. Pastaruoju metu daug diskusijų sukėlė sprendimas atsisakyti proporcinio konsolidavimo metodo, pakeičiant jį dalinio konsolidavimo metodu. Dėl minėtų priežasčių ši tema kasdien tampa aktualesnė.

Magistrinio darbo problema. Kaip metodo pasirinkimas įtakoja konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimą?

Magistrinio darbo objektas. Finansinės ataskaitos.

Magistrinio darbo tikslas. Atlikti tyrimus su skirtingais konsolidavimo metodais.

Magistrinio darbo uždaviniai:

1. Ištirti ir susisteminti mokslinę literatūrą, susijusią su konsolidavimo metodais.
2. Pateikti procedūras ir metodus, kurie naudojami rengiant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.
3. Pagal magistriniame darbe pateiktą metodiką parengti įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.
4. Įvertinti parengtą įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.
5. Palyginti parengtą įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, panaudojant proporcinį ir dalinį konsolidavimo metodus.

Magistrinio darbo metodai. Šio darbo pagrindiniai metodai yra sisteminis analizės metodas, mokslinės literatūros analizė bei teisinių dokumentų analizė, nes tik tokiu būdu galima atskleisti konsolidavimo metodų turinį. Taip pat bus taikomas lyginimo metodas, jį naudojant bus įvertinamas kiekvienas metodas atskirai kito metodo atžvilgiu. Alternatyvų metodu bus palyginta ir abipusiškai kritikuojami metodai, tam bus pasitelkta į pagalbą kiekybiniai tyrimai ir dokumentų analizės metodas. Remiantis tyrimų analizės logika bus pateiktos išvados ir rekomendacijos.

Tyrimo naujumas. Konsoliduotoji finansinė atskaitomybė yra svarbi ir turi didžiulę įtaką įmonių grupės viduje priimant investavimo, ekonominius bei finansinius sprendimus. Tokia atskaitomybė yra finansinės informacijos šaltinis suinteresuotiems asmenims, investuotojams ir išoriniams vartotojams, nes kiekvienos atskiros įmonės, priklausančios įmonių grupei, finansinė atskaitomybė neatspindi realių įmonių grupės veiklos rodiklių, t.y. įmonių grupės viduje vykdomi pirkimai ir pardavimai, kurie iškraipo tikrąją įmonės padėtį. Todėl kiekvienos įmonės finansinė atskaitomybė, atskirai paėmus, neatspindi tikros finansinės padėties taip, kaip įmonių grupės konsoliduotoji finansinė atskaitomybė.

Naudojami šaltiniai. Magistrinio darbo temos pasirinkimą nulėmė tai, kad pagrindiniai šaltiniai, kuriais paremtas darbas, yra užsienio kalba: užsienio rašytojų vadovėliai, moksliniai darbai, straipsniai

(internetiniuose puslapiuose ir duomenų bazėse) ir teisės aktai. Naudojami Europos sąjungos direktyvos, Tarptautiniai apskaitos standartai, Lietuvoje galiojantys VAS standartai su paaiškinimais, atitinkami įstatymai.

Magistrinio darbo struktūrą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados ir rekomendacijos. Pirmoje dalyje pateikiama konsolidavimo samprata, jos prigimtis, teisinis reguliavimas. Antroje dalyje pateikiama finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika. Trečioje dalyje pateikiamas įmonių grupės konsolidavimas pagal pateiktą metodiką. Paskutinėje dalyje pateiktos išvados.

1. STANDARTAI IR TEISINIAI ASPEKTAI, REGLAMENTUOJANTYS KONSOLIDAVIMĄ

1.1. Konsolidavimo samprata ir pagrindinės sąvokos

Konsolidavimo problematika apima tokius klausimus kaip identifikavimas, nustatymas, eliminavimas, sujungimas ir rodiklių skaičiavimas. Tai sudėtingas, kompleksinis ir daug darbo laiko sąnaudų reikalaujantis procesas, kurio metu sujungiama įmonių grupės finansinė atskaitomybė. Ji parengiama remiantis metodais, į pagalbą pasitelkiant nacionalinius verslo apskaitos standartus (toliau – VAS) arba tarptautinius finansinės atskaitomybės standartus (toliau – TFAS arba TAS), kuriuose yra aprašyti konsolidavimo metodai.

Siekiant identifikuoti patį konsolidavimo procesą, tikslinga išnagrinėti konsoliduotosios finansinės atskaitomybės sąvokas, kurias pateikia Lietuvos ir užsienio mokslininkai, žr. į 1 lentelę:

1 lentelė. Konsoliduotosios finansinė atskaitomybės sąvokų įvairovė

Autorius	Konsoliduotos finansinės atskaitomybės apibrėžimas
Vainienė R.(2008)	Specializuotame autorės Ekonomikos terminų žodyne konsoliduotos finansinės atskaitomybės parengimas apibūdinamas kaip pagrindinės įmonės ir jos kontroliuojamų įmonių finansinė atskaitomybė, kai sujungiamos visų įmonių finansinės ataskaitos, kuriose atsisakyta grupės tarpusavio atsiskaitymų pelno ir išvengta dvigubo to paties turto apskaitos.
Selezniova N. N. ir Ionova A. F. (2012)	Konsoliduota finansinė atskaitomybė – tai įmonių grupės finansinė atskaitomybė, kuri nagrinėjama kaip vienas ūkio subjektas.
10 TFAS „Konsoliduota finansinė atskaitomybė“ (galiojantis nuo 2013 m.)	Pagal standartą, tai grupės finansinė atskaitomybė, kurioje aktyvai, įsipareigojimai, kapitalas, pelnas, sąnaudos ir pajamos, piniginiai srautai motininės ir jos dukterinių įmonių aktyvai, įsipareigojimai, kapitalas, pelnas, sąnaudos ir pajamos, piniginiai srautai parodomi kaip vieno ūkinio subjekto.
Taylor A.P. (1996)	Tai motininės ir dukterinių įmonių kombinuota finansinė atskaitomybė
Kramarenko T. V. (2014)	Tai tarpusavyje susijusių įmonių grupės atskaitomybė, kuri ataskaitinei datai charakterizuoja turtinę ir finansinę grupės padėtį, be to, jos veiklos finansinį rezultatą už ataskaitinį laikotarpį.
Jočiūnienė D. ir Stončiuvienė N. (2008)	Anot autorių, tai grupės finansinė atskaitomybė, pateikta kaip vieno ekonominio subjekto finansinė atskaitomybė. Panašiai pateikia šį apibrėžimą Barker P. ir Ó hOgartaigh C. (1998).
Hendriksen E. S. ir Van Breda M. F. (1992)	Tai rodiklių sistema, kuri atspindi įmonių grupės finansinę padėtį ir veiklos rezultatus.

Šaltinis: parengta autorės.

Lentelėje pateiktos skirtingos konsolidavimo sąvokos ir jų interpretacijos įrodo, kad yra susiformavusi tam tikra bendra nuomonė, kuri išplaukia iš TFAS. Pasak Jočiūnienės D. ir Stončiuvienės N. (2008), Vainienės R. (2008), Kramarenko T. V. (2014), Taylor A. P. (1996), Barker P. ir Ó hOgartaigh C. (1998), konsoliduotoji atskaitomybė suprantama kaip įmonių grupės finansinė atskaitomybė, kuri nagrinėjama kaip vienas ūkinis subjektas. O Hendriksen E. S. ir Van Breda M. F. (1992) konsoliduotąją finansinę atskaitomybę apibrėžia kaip rodiklių sistemą, kuri atspindi grupės finansinę padėtį. Šis apibrėžimas yra tikslesnis tuo atveju, kai į grupės atskaitomybę įtraukiamos jungtinė veikla arba/ir

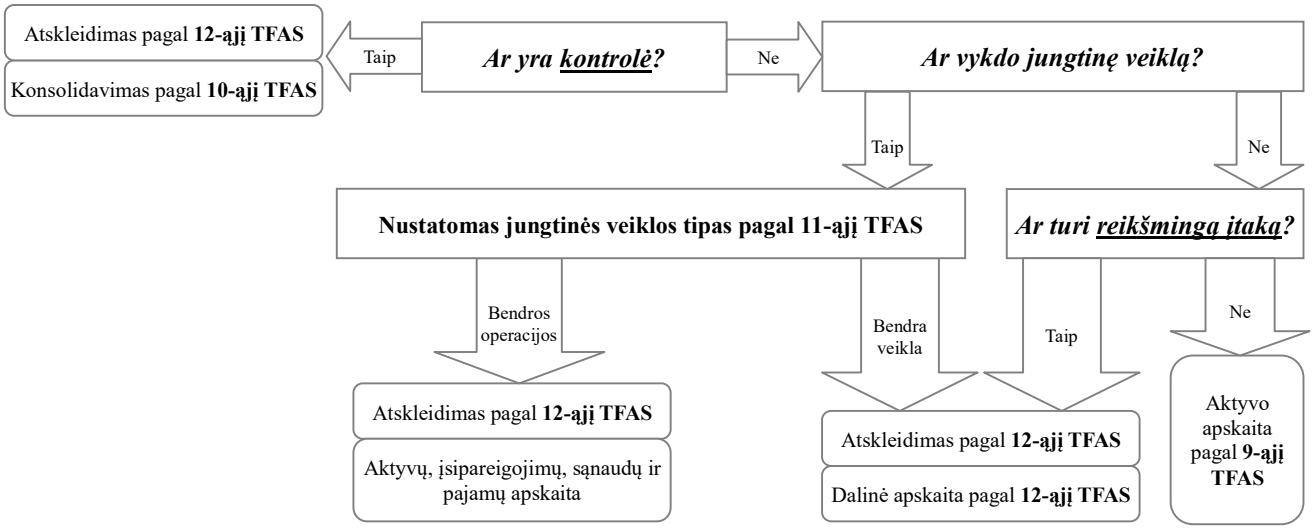
asocijuotos įmonės, nes joms taikomas nuosavybės metodas (pagal TFAS dalinio konsolidavimo metodas), t.y. paskaičiuojamos tik kelių straipsnių reikšmės.

Iš esmės pateiktuose apibrėžimuose nėra esminių skirtumų, nes autoriai, tiesiogiai arba netiesiogiai, pabrėžia įmonių grupės finansinę atskaitomybę, kaip vieno subjekto atskaitomybę, kuri yra viena iš pagrindinių informacijos šaltinių, norint atskleisti išgrynintą įmonių grupės finansinę padėtį ir veiklos rezultatus. Toks konsolidavimo sąvokos interpretavimas parodo, koks vaidmuo tenka konsoliduotajai finansinei atskaitomybei.

Svarbu pažymėti, kad konsolidavimo procesą įtakoja dvi sąvokos – tai kontrolė ir reikšminga įtaka, kurios apibrėžtos LR įmonių grupės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatyme ir 16-ajame VAS:

1. ***Kontrolės*** sąvoka suprantama kaip teisė **daryti lemiamą poveikį** finansinei ir ūkinei veiklai, **valdyti** ją. Kontrolė gali būti dviejų rūšių:
    a. Tiesioginė kontrolė. Ji turi atitikti bent vieną iš žemiau išvardintų sąlygų:
        i. Įmonė turi kitos įmonės akcijų, kurios suteikia ne mažiau kaip 50 proc.balsų;
        ii. Įmonė turi mažiau nei 50 proc. balsų, tačiau turi teisę rinkti ir atšaukti tos įmonės direktorių, daugumą valdybos narių;
        iii. Įmonė turi mažiau nei 50 proc. balsų, pagal susitarimus su kitais tos įmonės akcininkais spręsti, kaip panaudoti daugiau kaip 50 proc. tos įmonės balsų.
    b. Netiesioginė kontrolė gali atsirasti:
        i. Per kitas kontroliuojamas įmones;
        ii. Per kontroliuojamų įmonių kontroliuojamas įmones.

2. ***Reikšminga įtaka.*** Šiuo atveju tik **dalyvaujama priimant** finansinius ir ekonominius sprendimus.

Šaltinis: parengta autorės, remiantis 9, 10, 11 ir 12 TFAS.

1 pav. Standartų taikymo ir veikimo mechanizmas

Vertinant pateiktas sąvokas, pažymėtina, kad remiantis jų apibrėžimais galima nustatyti, kuris TFAS standartas turi būti pritaikytas rengiant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, žr. į 1 pav. Iš schemos matyti, kad vienas iš pirmųjų ir svarbiausių klausimų, kuris kyla konsoliduojant, yra „kontrolės“ klausimas. Kontrolė arba jos nebuvimas įtakoja TFAS/VAS pasirinkimą, todėl vienas iš esminių šio modelio komponentų yra kontrolės identifikavimas. Jei kontrolė identifikuota, tai konsolidavimas atliekamas pagal 10-ąjį TFAS, priešingu atveju – bandoma identifikuoti jungtinę veiklą. Jei jungtinei veikla identifikuota, tai taikomas 11-asis TFAS, priešingu atveju – pereinama prie reikšmingos įtakos identifikavimo. Tai ir bus 2-asis svarbus konsolidavimo komponentas. Nustačius reikšmingą įtaką, taikoma dalinė apskaita pagal 12-ąjį TFAS, priešingu atveju – aktyvas turi būti apskaitomas pagal 9-ąjį TFAS.

Apibendrinant galima teigti, kad konsoliduotoji finansinė atskaitomybė yra susisteminta finansinė atskaitomybė, kuri pateikiama kaip vieno ūkinio subjekto finansinė atskaitomybė, kurioje atsispindi veiklos rezultatai, svarbūs vidiniams ir išoriniams vartotojams. TFAS ir VAS yra struktūra konsoliduotosios finansinės atskaitomybės atžvilgiu, kuri paremta dviem sąvokomis: kontrolė ir reikšminga įtaka. Iš to galima daryti išvadą, kad prieš atliekant konsolidavimą svarbu identifikuoti kontrolę arba reikšmingą įtaką, kurios ir įtakos standartų pasirinkimą.

1.2. Konsolidavimo teisinis reglamentavimas ir apskaitos standartai

Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimą ir jos pateikimo tvarką bei reikalavimą atlikti įmonių grupių konsoliduotųjų finansinių ataskaitų auditą nustato Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas. Konsoliduotąją finansinę atskaitomybę sudaro keturios ataskaitos ir aiškinamasis raštas:

1. konsoliduotasis balansas;
2. konsoliduotoji pelno(nuostolių) ataskaita;
3. konsoliduotoji pinigų srautų ataskaita;
4. konsoliduotoji nuosavo kapitalo pokyčių ataskaita;
5. konsoliduotųjų finansinių ataskaitų aiškinamasis raštas.

Šiuo įstatymu įgyvendinami pagrindiniai ES teisės aktai:

1) Dėl tarptautinių standartų taikymo:

a) 2002 m. liepos 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1606/2002 dėl tarptautinių apskaitos standartų taikymo, kurio tikslas tarptautinių apskaitos standartų priėmimas ir naudojimas, siekiant suvienodinti pateikiamą finansinę informaciją;

b) 2008 m. lapkričio 3 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1126/2008, priimantis tam tikrus tarptautinius apskaitos standartus pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1606/2002 (OL 2008 L 320, p. 1), kurie išdėstyti šio reglamento priede.

2) Dėl konsoliduotųjų finansinių ataskaitų:

a) 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/34/ES dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotųjų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/43/EB ir panaikinamos Tarybos direktyvos 78/660/EEB ir 83/349/EEB. Šioje direktyvoje pateikiamos derinimo priemonės, kurios taikomos EB valstybių narių įstatymams.

Kadangi konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimas yra labai brangus ir daug laiko sąnaudų reikalaujantis procesas, tai ne visos įmonių grupės privalo rengti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Reiktų atkreipti dėmesį, kad LR įmonių grupių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatyme ir ES direktyvoje numatyta, kad konsoliduotos finansinės atskaitomybės nerengia įmonių grupės, kurios priklauso mažajai grupei. Tai grupės, kurios turėdamos ne mažiau kaip du bendrus įmonių grupės metinių finansinių ataskaitų rodiklius motininės įmonės paskutinę finansinių metų dieną neviršija šių dydžių (balanso sumos, grynųjų pajamų ir vidutinio darbuotojų skaičiaus), žr. į 2 lentelę. Taigi, jei įmonių grupė maža, tai tokia įmonių grupė nerengia konsoliduotosios finansinės atskaitomybės. Tokį sprendimą galima vertinti dvejopai:

1. *Teigiamai.* Sutaupomos mažų įmonių grupių lėšos, kurias jie gali panaudoti investicijoms ir kitoms verslo plėtojimo reikmėms.
2. *Neigiamai.* Pažeidžiamos suinteresuotų asmenų ir investuotojų interesai, kadangi jie nežino realios situacijos, kuri yra įmonės grupėje, nes pavienių įmonių finansinės atskaitomybės informacija apie veiklos rezultatus yra iškreipta. Dėl šių priežasčių gali būti prarastos didžiulės investicijos.

Todėl kyla klausimas, kiek šios įmonės išlošia nerengdamos tokios finansinės atskaitomybės dėl tokių derinimo priemonių.

Pagal 2013/34/ES kiekviena valstybė savarankiškai gali susiskirstyti į įmonių grupes: į mažąsias, vidutines ir didžiąsias ribas. Todėl tikslinga būtų palyginti bent trijų skirtingų šalių grupių skirstymą (balanso sumą, grynąsias pajamas, vidutinį darbuotojų skaičių), žr. į 2 lentelę.

2 lentelėje pateiktas įmonių grupių skirstymas Lietuvoje, Liuksemburge ir D.Britanijoje į mažąsias, vidutines ir didžiąsias. Taigi nagrinėjant šių trijų įmonių grupių ribas (balanso suma ir grynosios pajamos), tai pagal mažųjų įmonių grupes, lyginant jas tarpusavyje, Liuksemburgas yra nusistatęs mažiausias ribas (balanso suma mažiau arba lygi 4.400.000 Eur ir grynosios pajamos mažiau arba lygi 8.800.000 Eur), o didžiausias D. Britanija (balanso suma mažiau arba lygi 6.512.978 Eur ir grynosios pajamos mažiau arba lygi 13.025.955 Eur). Taip pat Liuksemburgas yra nusistatęs mažiausias vidutinės įmonių grupės ribas (balanso suma mažiau arba lygi 20.000 .000 Eur ir grynosios pajamos mažiau arba lygi 40.000.000 Eur), o didžiausios ribos nustatytos Lietuvoje (balanso suma mažiau arba lygi 24.000.000 Eur ir grynosios pajamos mažiau arba lygi 48.000.000 Eur).

2 lentelė. Įmonių grupių skirstymas Lietuvoje, Liuksemburge ir D.Britanijoje

Grupės	Šalis	Balanso suma, €	Grynosios pajamos, €	Vidutinis darbuotojų skaičius
Mažosios	Lietuva	≤6.000 .000	≤9.600.000	≤50
	Liuksemburgas	≤4.400 .000	≤8.800.000	≤50
	D. Britanija	≤6.512.978	≤13.025.955	≤50
Vidutinės	Lietuva	≤24.000.000	≤48.000.000	≤250
	Liuksemburgas	≤20.000 .000	≤40.000.000	≤250
	D. Britanija	≤22.986.980	≤45.973.959	≤250
Didžiosios	Lietuva	≥24.000.000	≥48.000.000	≥250
	Liuksemburgas	≥20.000 .000	≥40.000.000	≥250
	D. Britanija	≥22.986.980	≥45.973.959	≥250

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *LR konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymu*, *The National Archives of United Kingdom* ir *Deloitte(Update of Luxembourg Accounting Law - Implementation of the new Accounting Directive).*

Kai įmonių grupės buvo suskirstytos tokiu būdu (į mažąsias, vidutines ir didžiąsias) ir įterpus tokį skirstymą į nacionalinius teisės aktus, tai buvo pasiektas vienas iš svarbiausių ES tikslų – suvienodintos ir palyginamos teikiamos finansinės ataskaitos tarp skirtingų ES šalių. Kitas ES tikslas – unifikuoti finansinę apskaitą, todėl Tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų taikymas patvirtinamas – antriniais teisės aktais – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentais (Nr.1606/2002 ir Nr. 1126/2008). ES teisės nuostatos perkeltos į Lietuvos teisę – Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymą. Tokiu būdu konsoliduotoji finansinė atskaitomybė tarp skirtingų ES šalių tampa suvienodinta ir palyginama.

Pagal TFAS konsoliduotosios finansinės atskaitomybės sudarymą ir pateikimą, reglamentuojami septyni Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai, žr. į 3 lentelę. Penki standartai (27 ir 28 TAS bei 10, 11 ir 12 TFAS pažymėti raudonai), anot ACCA (2016) sudaro taip vadinamąjį „penkių standartų paketą“. Tokio pavadinimo kilmė paaiškinama paprastai: jei įmonė nusprendžia pasinaudoti anksčiau laiko vienu iš aukščiau išvardintų pagal naujos redakcijos standartų, tai įmonė privalės pritaikyti visus penkis standartus anksčiau laiko, t.y. pritaikyti visą paketą. Šiuo standartų paketu buvo pakeisti anksčiau galioję standartai į naujus. Pastarieji standartai konsolidavimo procesą sukonkretino ir sugriežtino.

Remiantis naujais TFAS standartais, buvo priimta 2013/34/ES direktyva, kuri pakoregavo LR konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymą: buvo pakeista daug verslo apskaitos standartų, tarp jų standartai, susiję su konsolidavimu: 14-asis, 15-asis ir 16-asis verslo apskaitos standartai. Jie atitinka tarptautinius apskaitos standartus.

3 lentelė. Sąryšis tarp tarptautinių apskaitos standartų ir verslo apskaitos standartų

Verslo apskaitos standartai	Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai ir tarptautiniai standartai
14-asis VAS „Verslo jungimai“	3 TFAS (IFRS 3) „Verslo jungimai“;
16-asis VAS „Konsoliduotosios finansinės ataskaitos ir investicijos į patronuojamąsias įmones“	***27-asis TAS(IAS) „Atskiros finansinės ataskaitos“***
	10-asis TFAS (IFRS) „Konsoliduota finansinė atskaitomybė“
15-asis VAS „Investicijos į asocijuotąsias įmones“	***28-asisTAS (IAS) „Investicijos į asocijuotąsias įmones ir bendras įmones“;***
37-asis VAS„Jungtinė veikla“	***11-asis TFAS(IAS) „Jungtinė veikla“.***
34-asis VAS „Segmentų atskleidimas finansinėse ataskaitose“	***12-asis TFAS(IFRS) „Informacijos apie dalis kituose ūkio subjektuose atskleidimas“***
23-iasis VAS „Turto nuvertėjimas“	36-asis TAS (IAS) „Turto vertės sumažėjimas“.

5 standartų paketas

Šaltinis: sudaryta remiantis ACCA bei TFAS, TAS ir VAS standartais.

Taip pat 3 lentelėje pateikta Lietuvoje taikomų verslo apskaitos standartų sąsaja su tarptautiniais verslo apskaitos standartais. Kiekviena sąsaja turi esminius požymius:

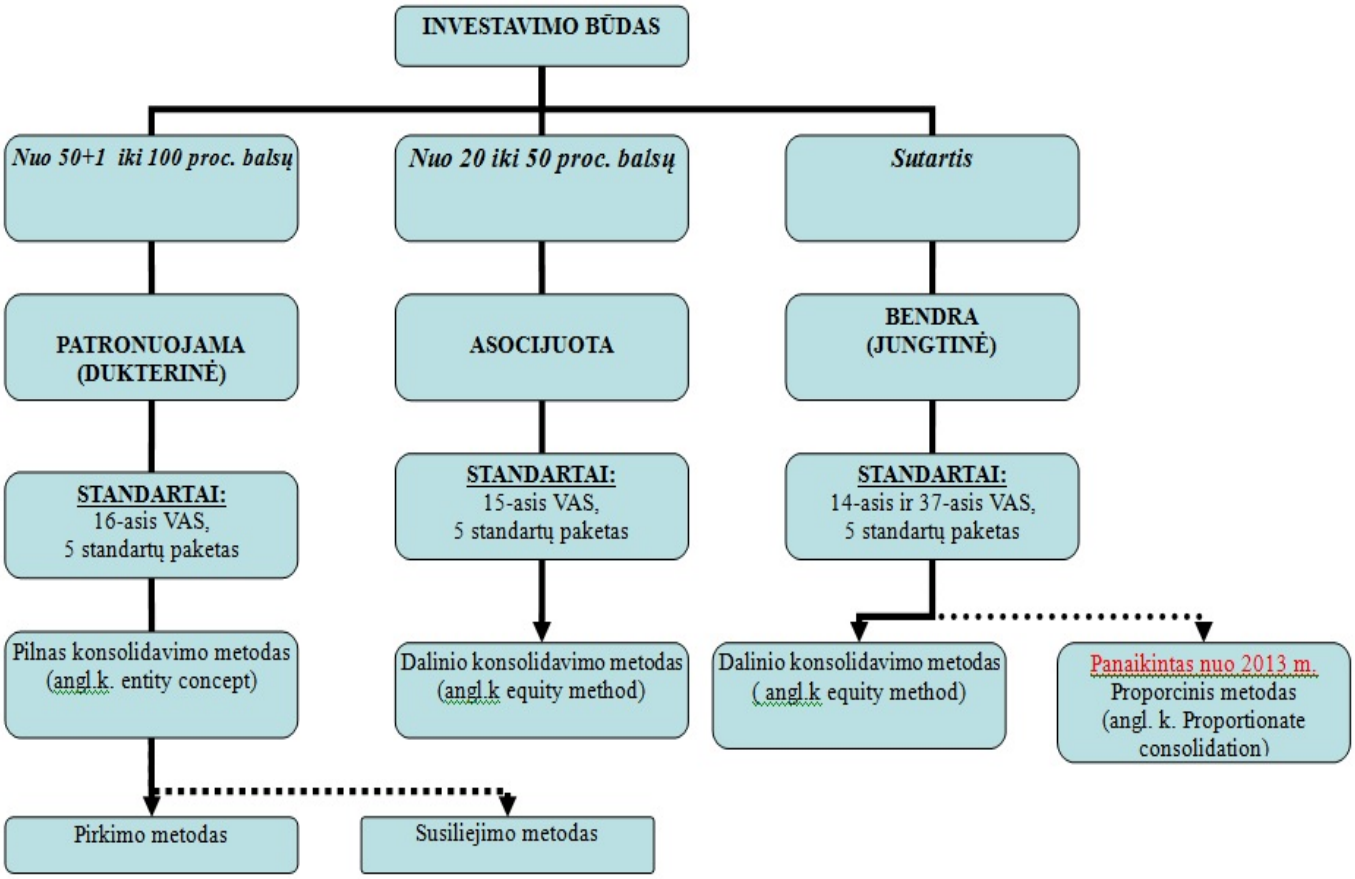
1. 14-asis VAS pateikia verslo jungimo būdus, kai įmonės reorganizuojamos susijungimo ar prisijungimo būdu, įgyjant teisę daryti lemiamą poveikį kitai įmonei arba įsigyjamas verslas ar jo dalis. Atitinkamai 3-asis TFAS „Verslo jungimai“ pagal 5 punktą numato verslo jungimo įvertinimo metodą – įsigijimo būdą, kurio pagrindiniai reikalavimai yra nustatyti pirkėją, įsigijimo datą, pripažinti ir įvertinti įsigytą turtą, įsipareigojimus ir apskaičiuoti prestižą.
2. 15-asis VAS ir 28-asis TAS susiję su asocijuotų įmonių apskaita: pateikiama investicijų į asocijuotas įmones apskaitos tvarkos pateikimo būdai konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje. Tuo tarpu 28-asis TAS standartas numato naudoti dalinio konsolidavimo metodą.
3. 16-asis VAS, 10-asis TFAS ir 27-asis TAS standartai numato konsoliduotosios finansinės atskaitomybės tvarką ir pateikimo būdą. Šis standartas numato, kad konsoliduojant motininę ir dukterinę įmonę reikia taikyti pirkimo metodą (pagal TFAS pilnas konsolidavimo metodas).
4. 37-ajame verslo apskaitos standarte aprašyta jungtinė veikla bei sąlygos, kaip tokia veikla turi būti registruojama finansinėje apskaitoje. Pačios jungtinės veiklos apskaita paremta 15-uoju VAS, nuosavybės metodu (kt. dalinio konsolidavimo metodu).

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad standartai tapo vienu iš pagrindinių ir teisingų įmonių grupės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimo užtikrinimo garantu ir pagrindu, kuris yra reikšmingas suinteresuotoms šalims. Šiam veiksniui neturi įtakos tas faktas, kad TFAS bei jais paremti VAS bei su jais susiję teisės aktai laikui bėgant kinta.

1.3. Konsolidavimo metodų sąryšis su balsų teise

Anksčiau aptartos kontrolės ir reikšmingos įtakos sąvokos tiesiogiai priklauso nuo investavimo

apimties, todėl investicijos įtakoja konsolidavimo metodo pasirinkimą. Taigi tam, kad teisingai sudaryti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, pirmiausiai reikia nustatyti investuotojo ir į jo investuojamos įmonės investicijų santykį. Priklausomai nuo investicijų pobūdžio identifikuojamas konsolidavimo metodas. Tarptautinėse finansinės atskaitomybės standartuose yra apibrėžti metodai: pilnas konsolidavimas (pirkimo metodas), dalinis konsolidavimas (nuosavybės metodas) ir proporcinis konsolidavimas (ankstesnėje TFAS redakcijoje), žr. į 2 pav.

Šaltinis: sudaryta remiantis VAS ir TFAS standartais, Taylor A. P. (1996)

2 pav. Investavimo būdo sąsaja su konsolidavimo

Iš 2 paveikslo matyti, kai patronuojanti įmonė kontroliuoja **daugiau nei 51 proc.** balsų kitose įmonėse arba kitu būdu kontroliuoja šias įmones. Taip atsiranda dukterinės ir motininės įmonių santykiai (dukterinės įmonės pagal VAS vadinamos patronuojamosios įmonės). Jos įtraukiamos į konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Jų apskaitai naudojamas pilnas konsolidavimas (pirkimo metodas), paremtas TFAS „5-ių standartų paketu“ ir 3-uoju TFAS. Pabrėžtina, kad anksčiau pilno konsolidavimo metode buvo numatyti du metodai: pirkimo metodas ir susiliejimo metodas. Tačiau pastarojo metodo buvo atsisakyta, nes dėl retrospektyvios apskaitos jis buvo prieštaringai vertinamas.

Kai kontroliuojanti/patronuojanti įmonė daro reikšmingą įtaką kitai įmonei (t.y. nesant kontrolei), dažniausiai sudaro **nuo 20 iki 50 proc.** balsų, tai tokios įmonės vadinamos asocijuotomis įmonėmis. Jos

taip pat įtraukiamos į konsoliduotąją finansinę atskaitomybę panaudojant dalinį konsolidavimo metodą (nuosavybės metodą, *angl. k. equity method*) pagal 11-ąjį TFAS. Pagal Lietuvoje galiojančius VAS, į konsoliduotąją finansinę atskaitomybę įtraukiamos tokios investicijos remiantis 15-uoju VAS.

Kai dvi ar daugiau įmonių pagal sutartį bendrai kontroliuoja kitą įmonę arba vykdo bendrą veiklą, tai remiantis 11-uoju TFAS, konsolidavimas atliekamas dalinio konsolidavimo metodu (nuosavybės metodu). Anksčiau 27-ajame TAS standarte, kurį pakeitė 11-asis TFAS, buvo galimybė rinktis iš dviejų metodų: arba proporcinio metodo, kuriam buvo teikiama pirmenybė, arba dalinio konsolidavimo metodo. Šiuo metu galima taikyti tik dalinio konsolidavimo metodą (nuosavybės metodą).

Kai investuotojas pasyviai dalyvauja įmonės ūkinėje ir ekonominėje veikloje, t. y. kai jo investicijos siekia mažiau nei 20 procentų balsų, neegzistuoja reikšmingos įtakos, juo labiau kontrolės, tai tokiu atveju investicijos balanse parodomos tikrąja arba grynąja verte.

Apibendrinant svarbu pažymėti, kad investavimo būdai identifikuoja konsolidavimo metodo pasirinkimą. Nuo 2013 metų įsigaliojęs „5 standartų paketas“ įpareigoja atsisakyti proporcinio konsolidavimo, o jungtinei veiklai naudoti dalinio konsolidavimo metodą (nuosavybės metodą). Todėl šiuo metu konsoliduojant galima rinktis iš dviejų metodų: pilno konsolidavimo metodo (pirkimo metodo) ir dalinio konsolidavimo metodo (nuosavybės metodo).

1.4. Verslo jungimas

Verslo jungimas, arba kitaip susijungimas ir susiliejimas (*angl. k. Mergers & Acquistition*, sutrumpintai – M&A) – tai sandoris, kai vienos įmonės kontrolę perima kita įmonė. Taip pat įmonė, įsigijusi kontrolę, perima jos turtą, kapitalą ir įsipareigojimus. Roberts A., Wallace W. ir Moles P. (2012) apibrėžia tai kaip ekonominės klasės procesą, didinant korporacijos ir veiklos mastus, kurie vyksta makro ir mikro ekonominiuose lygiuose. To pasekoje atsiranda didesnės įmonės. Todėl susijungimas (kuriam priskiriamas reorganizavimas) turi būti suprantamas kaip procesas, kuriuo metu kita įmonė įgija juridinę ir fizinę kontrolę. Tuo tarpu susiliejimą reikia suprasti kaip procesą, kuriuo metu išlieka tik viena įmonė, o kita nustoja egzistuoti. Vienas iš tokių sandorių pavyzdžių, kuris pakliuvo į IMAA 2016 metų statistiką, Lukoil Baltija ir Lukoil Polska (veiklos regionai Lietuva, Lenkija ir Latvija) aktyvas, kuris priklausė Lukoil Europe Holdings BV ir buvo parduotas AMIC Energy Management GmbH, Austrijai). Sandorio kaina 220 mln. dolerių. Kitas pavyzdys – vienas brangiausių sandorių, įvykusių 2016 metais Italijoje, kai sujungė mobilaus ryšio operatorius. Pabrėžtina, kad remiantis IMAA 2016 pastebėjimais, M&A sandorių pastaruoju metu sumažėjo dėl nestabilios ekonominės padėties.

1.4.1. Verslo jungimo būdai ir rūšys

Susijungimo ir susiliejimo procesą (M&A) reiktų nagrinėti dviem aspektais: makroekonominiu – tai globalizacija ir mikroekonominiu – verslo veiklos pokyčių tendencijos. Anot Vyručajevos A. (2014), verslo jungimas vyksta sunkiais ekonominio nuosmukio laikais, kai įmonės vadovybei tenka greitai

reaguoti į susidariusią ekonominę situaciją ir priimti sprendimus. Dažniausiai šie sprendimai, susiję su tokiais sandoriais kaip įmonės dalies veiklos pardavimu ir pirkimu. Tokiu būdu įmonei pavyksta išsilaikyti sudėtingoje ekonominėje situacijoje.

Literatūroje yra minima daug susiliejimo ir sujungimo rūšių, kurie klasifikuojami pagal pobūdį ir tikslus. Tačiau paminėtinos keturios svarbiausios rūšys: vertikali, lygiagreti ir konglomeratyvios integracijos rūšys bei horizontalus sujungimas. Pirmoji rūšis išsiskiria iš kitų tuo, kad tai vienas agresyviausių verslo jungimo būdų, tokiu būdu didinama monopolija. Vertikali integracija yra draugiško pobūdžio, nes jos tikslas yra sumažinti gamybos kaštus, žr. į 4 lentelę.

4 lentelė. Susiliejimo būdų rūšys, jų tikslai ir pobūdis

Rūšis	Paaiškinimas	Pagal pobūdį ir tikslus skirstoma	
Horizontalus (*angl.k. horizontal merger*)	Sujungimas vienos ar kelių kompanijų/ įmonių, kurios siūlo tas pačias paslaugas arba produkciją.	***Pagal pobūdį***	Nedraugiško pobūdžio, nes tokio apjungimo tikslas valdyti didesnę rinkos dalį.
Vertikali integracija (*angl.k. vertical merger*)	Kelių įmonių sujungimas, iš kurių viena yra produkcijos tiekėjas kitai įmonei.		Draugiško pobūdžio, nes taip siekiama sumažinti gamybos kaštus.
Lygiagreti (gimininga) integracija (*angl.k.congeneric merger*)	Kelių įmonių įsigijimas, kurios gamina tarpusavyje susijusią produkciją, siekiant sumažinti gamybos kaštus.	***Pagal tikslus***	Gamybiniai ir komerciniai tikslai
Konglomeratyvi integracija (*angl.k. conglomerated merger*)	Sujungimas kelių įmonių, kurios nesusijusios tarpusavyje tiek gamybinių tiek tiekimo procesais.		Finansiniai ir investiciniai tikslai – siekiama sumažinti veiklos riziką.

Šaltinis: sudaryta pagal Dringoli A. (2016) ir Roberts A., Wallace W. ir Moles P. (2012)

Kai nagrinėjami M&A sandoriai, svarbus atkreiptinas dėmesys į tai, kad 14-asis VAS ir 3-asis TFAS naudojami tuo atveju, kai įmonė įsigijo veiklą, o ne aktyvų grupę. Tokiu atveju esminis skirtumas tas, kad pirmu atveju gali atsirasti prestižas (*angl. k. Goodwill*), antru – ne. Tačiau remiantis tyrimais, dauguma įmonių, įsigijusių aktyvų grupę, deklaruoja tai kaip veiklos įsigijimą – taip manipuliuodamos finansine atskaitomybe – dalį įsigijimo kainos priskiriant prestižui. Visa to tikslas yra dirbtinai pakelti aktyvų kainą. Taip įmonės daro siekdamos pritraukti investicijas. Todėl prieš pradedant taikyti 3-ąjį TFAS reikia įsitikinti, kad tikrai įsigytas verslas.

Pagal Dringoli A. (2016), Smith K. W. ir Lajoux A. R. (2007) bei Antill N. ir Lee K. (2005), buhalterinėje apskaitoje minimi du M&A būdai: pirkimo ir susiliejimo metodai. Tokių sandorių tikslas yra sinergijos efektas, t.y. apjungiant dvi įmones, nauja veiklos forma turi generuoti daugiau nei dviejų įmonių sumą (pavyzdžiui 1+1 lygu 3 arba daugiau). Jei toks tikslas pasiektas, tai sandoris laikomas sėkmingu.

Remiantis lyginamosios analizės rezultatais, galima išskirti M&A metodų ypatybes:

1. **Pirkimo metodas** (*angl. k. Purchase method*) – tai metodas, kai viena įmonė pasiglemžia kitą. Tokio sandorio rezultatas yra finansinėje atskaitomybėje parodomas įmonės „pirkėjo“ pelnas.

2. **Interesų apjungimo metodas** (*angl. k. Pooling interest method*) – tai metodas, kai įmonės po sandorio vykdo veiklą taip, lyg tai būdų atskiros įmonės, tačiau šių įmonių rodikliams taikoma ***retrospektyvi apskaita***. Dėl šios priežasties Tarptautiniuose apskaitos standartuose šis metodas buvo uždraustas. Tačiau pagal D. Britanijoje galiojantį 23-ąjį FRS nacionalinį standartą konsoliduotoji finansinė atskaitomybė gali būti grindžiama sujungimo principais (*angl. k. Merger*). Jei tenkinamos tam tikros sąlygos, tai tokiu atveju nebūtina koreguoti turto ir nuosavo kapitalo bei įsipareigojimų balansinės vertės. Pelnas arba nuostolis negali būti koreguojami už visus periodus, o skirtumas tarp investicijų (į dukterines įmones) balansinės vertės ir įsigytų akcijų nominalios vertės vertinamas kaip nuosavybės prieaugis arba sumažėjimas. Jei bent viena iš sąlygų netenkinama, tada naudojamas pirkimo metodas (*angl. k. Purchase method*).

Esminiai skirtumai tarp dviejų metodų pateikti lentelėje, žr. į 5 lentelę:

5 lentelė. Pirkimo ir susiliejimo metodų palyginimas

Pirkimo metodas	Susiliejimo metodas
Pirkėjas turi būti identifikuotas.	Pirkėjo nėra. Abi pusės susieina dėl vienintelio tikslo – dėl abipusės naudos.
Atsiranda prestižo vertė. Pripažįstamas turtu (aktyvu).	Prestižo neatsiranda.
Nėra juridinio savarankiškumo.	Juridinis savarankiškumas.
Aktyvai įvertinami tikrąja verte.	Aktyvai įvertinami balansine verte.
Periodai prieš įsigijimą ir po įsigijimo apibrėžti, ir straipsniai, kurie atsiranda po įsigijimo, pripažįstami pelnu arba nepaskirstytu pelnu.	Nėra sąvokos prieš įsigijimą ir po. Žiūrima taip, lyg jos dirbtų kaip vieninga struktūra.
Vieninga finansinė struktūra.	Tam tikri savarankiški sprendimai priimant finansinius sprendimus.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Smith K. W ir Lajoux A. R. (2007), Antill N. ir Lee K. (2005)

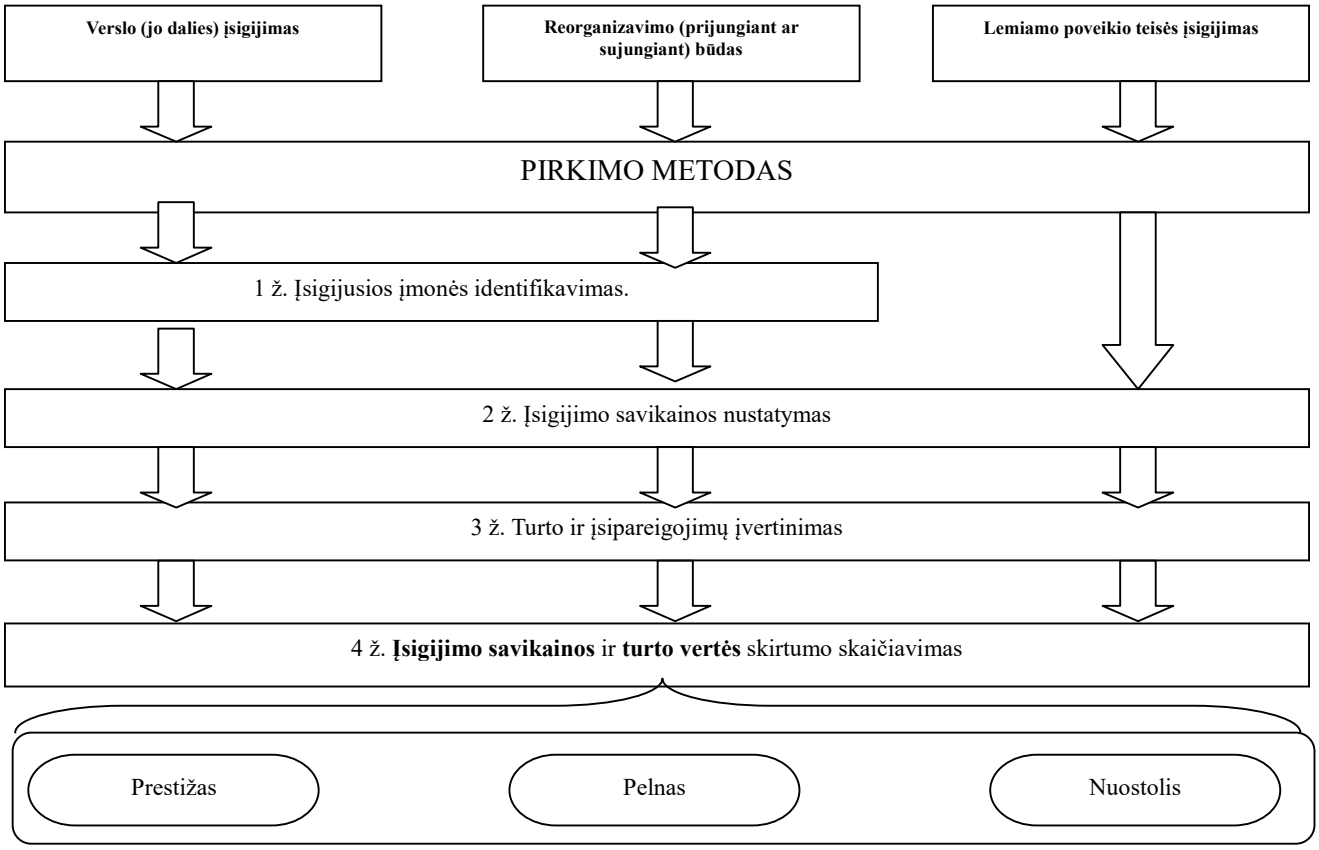
Iš lentelės matyti, kad pirkimo metodo atveju turi būti identifikuojamas pirkėjas, skirtingai nei susiliejimo metodo atveju. Kitas esminis skirtumas yra prestižas: pirkimo metodas gali sukurti prestižą, nes aktyvai vertinami tikrąja verte, tuo tarpu susiliejimo metode prestižas neatsiranda, nes aktyvai įvertinami balansine verte. Reiktų atkreipti į dar vieną esminį skirtumą tarp dviejų metodų – tai pirkimo metodas turi laiko sąvoką, t.y. laikas prieš įsigijimą ir po įsigijimo, tuo tarpu susiliejimo metodas rodo lyg įmonės visą laiką dirbo kartu.

Nepaisant to, kad buhalterinėje apskaitoje minimi du būdai (TFAS ir VAS), liko vienintelis M&A metodas – pirkimo metodas, kuris numato eilę žingsnių, pradedant pirkėjo identifikavimu ir baigiant prestižo skaičiavimu. Apibendrinant galima teigti, kad pirkimo metodas – tai vienintelis metodas, kuris taikomas sujungiant, reorganizuojant ir įgyjant teisę daryti lemiamą poveikį, tuo tarpu susiliejimo metodas yra už TFAS nagrinėjimo ribų.

1.4.2. Pirkimo metodas

Remiantis 3-uoju TFAS parengtas 14-asis VAS standartas, kuriame išskiriami trys verslo jungimo būdai: verslo ar jo dalies, teisę daryti lemiamą poveikį įsigyjant ir reorganizuojant prijungimo ar

sujungimo būdu. Kiekvienu atveju taikomas pirkimo metodas, žr. 3 pav:

Šaltinis: sudaryta autorės pagal 14-ąjį VAS.

3 pav. Pirkimo metodo taikymo sritys ir žingsniai

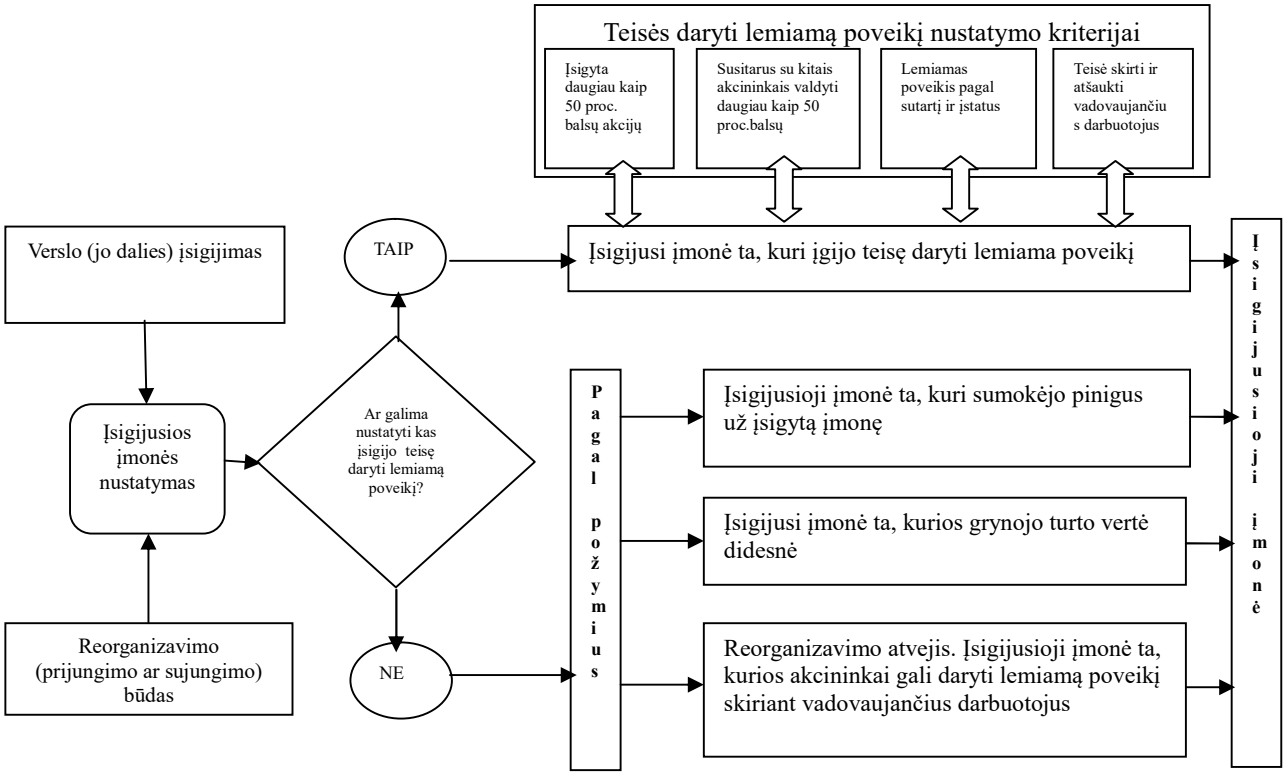
Taigi 14-ajame verslo apskaitos standarte numatyta pirkimo metodo taikymo tvarka, pagal kurią numatyti keturi žingsniai.

Pirmasis žingsnis. Identifikuojama įsigijusioji įmonė, kuri įgijo verslą arba jo dalį, kai įmonė reorganizuojama prijungimo arba sujungimo būdu. Tačiau ne visada iškart pavyksta identifikuoti, todėl kartais įmonė, įsigijusi daryti lemiamą poveikį, nustatoma pagal požymius. Esminis aspektas šiame žingsnyje – tai verslo (ar jo dalies) įsigijimo ir reorganizavimo atvejais turi būti identifikuojama įsigijusioji įmonė, žr. į 4-ąjį pav.

Taigi iš schemos matyti, jei iškart nepavyksta nustatyti įsigijusios įmonės, tai bandoma nustatyti pagal vieną iš požymių: arba pagal tai, kas sumokėjo pinigus, arba pagal turto grynąją vertę, arba ta įmonė, kurios akcininkai gali daryti lemiamą poveikį.

Pabrėžtina, kad kai įgyjama teisė daryti lemiamą poveikį, tai pirmasis žingsnis praleidžiamas, nes šiuo atveju pirkėjas jau identifikuotas. Todėl iškart pereinama prie antrojo žingsnio – įsigijimo savikainos nustatymo.

Antrasis žingsnis. Nustatoma įsigijimo savikaina, kuri nustatoma jungimo data.

Šaltinis: parengta autorės pagal 14-ąjį VAS.

4 pav. Įsigijusios įmonės identifikavimo tvarka

Trečiasis žingsnis. Pagal 14-ąjį VAS standartą 37 p., įsigijusioji įmonė privalo įvertinti įsigytą turtą ir įsipareigojimus. Žemiau lentelėje pateikti kiekvieno balanso straipsnio įvertinimo būdais, žr. į 6 lentelę.

Iš 6-os lentelės matyti, kad kiekvienas balanso straipsnis gali būti įvertintas tam tikru įvertinimo būdu, taip pat yra numatytas alternatyvus įvertinimo būdas:

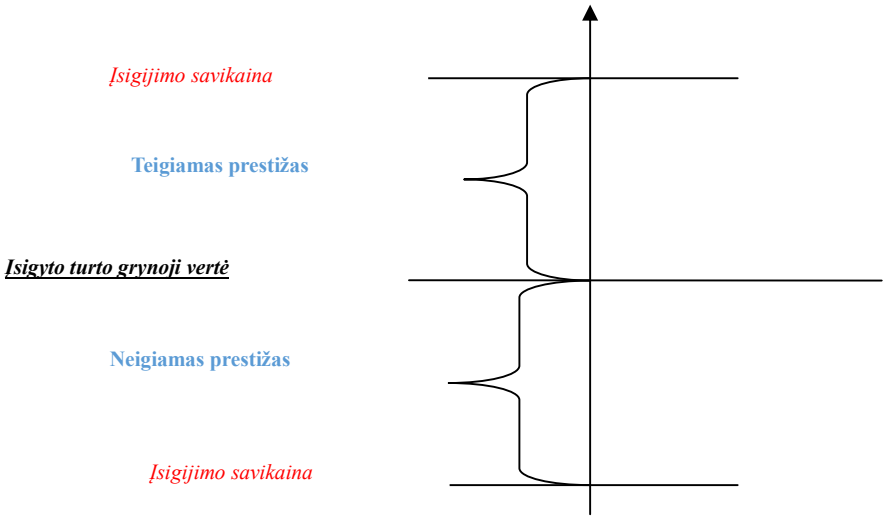
- *tikroji vertė* – tai rinkos kaina įvertinimo dieną, kai šalys įprastomis sąlygomis parduoda prekes arba įsipareigojimus. Šiuo būdu įvertinama daugelis balanso straipsnių: ilgalaikis turtas, gautinos sumos ir įsipareigojimai;
- *grynojo galimo realizavimo vertė* – įvertinimo būdas, kai iš įvertintos pardavimo kainos atimama užbaigimo ir/arba galimo realizavimo kaina. Šiuo būdu įvertinamos tik atsargos;
- *balansinė vertė* – tai vienas iš būdu, kai turtas arba įsipareigojimai įvertinami balanse esama verte. Šis įvertinimo būdas taikomas kaip alternatyvus įvertinimo būdas, kai nepavyksta įvertinti nematerialaus ilgalaikio turto, gautinų sumų, mokėtinų sumų;
- *rinkos vertė* – tai sandorio arba prekės suma, už kurią pirkėjas sutinka nupirkti, o pardavėjas– parduoti. Šis būdas irgi yra alternatyvus būdas įvertinti finansinį turtą;
- *Atkuriamoji vertė* – tai suma, kurios reikėtų turtui atstatyti arba pagaminti ir naudojamas kaip alternatyvus būdas, kai nepavyksta įprastiniu būdu nustatyti ilgalaikio materialiojo turto vertę.

6 lentelė. Straipsnių įvertinimo būdai

Straipsnis	**Įvertinimo būdas**	**Kitas įvertinimo būdas, jei nepavyksta nustatyti įprastiniu pirmuoju būdu.**
ILGALAIKIS TURTAS		
Nematerialus turtas	Tikrąja verte	Balansine verte.
Materialus turtas	Tikrąja verte	Žemė ir pastatai įvertinami išlaidų suma, kurios tiesiogiai buvo patirtos įsigyjant ir paruošiant eksploatuoti. Įrengimai ir įranga dėl jų specifinių savybių įvertinami atkuriamąja verte.
Finansinis turtas	Tikrąja verte	Vertybiniai popieriai ir kiti vertybiniai popieriai įvertinami pagal aktyviojoje rinkoje skelbiamą rinkos kainą.
TRUMPALAIKIS TURTAS		
Atsargos	Grynąja galimo realizavimo verte	
Gautinos sumos	Tikrąja verte	Balansine verte, iš jų atėmus beviltiškas skolas ir išieškojimo išlaidas.
ĮSIPAREIGOJIMAI		
Atidėjiniai	Tikrąja verte	Gali pripažinti, netgi jei įsigytosios įmonėje jie nebuvo apskaityti, ir vykdyti tik tada, kai yra atitinkamas įmonės organo parengtas verslo planas, kuriame numatyta nutraukti ar susiaurinti įsigytosios įmonės veiklą, t.y. kompensacijų išmokėjimas dėl etatų mažinimo.
Mokėtinos sumos ir kiti įsipareigojimai	Tikrąja verte	Balansine verte.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal VAS.

Ketvirtasis žingsnis. Skaičiuojamas skirtumas tarp įsigyto turto grynosios vertės ir įsigijimo savikainos, kuris pripažįstamas prestižu (*angl. k. Goodwill*). Jis traktuojamas kaip rodiklis, parodantis ekonominę naudą, kurią tikimasi gauti iš verslo jungimo. Schemiškai prestižą galima pavaizduoti taip, žr. į 5 pav.:

Šaltinis: parengta autorės pagal 15-ąjį VAS.

5 pav. Prestižo nustatymas

Pagal 3-ąjį TFAS balanse turi būti pripažįstamas tik teigiamas prestižas, tuo tarpu neigiamas prestižas iškart nukeliauja į pelno (nuostolių) ataskaitą kaip nuostolis. Tokia tvarka numatyta ir VAS, tačiau 14-ajame VAS 48 p. numatyta, kad prestižui skaičiuojama amortizacija (pagal VAS amortizacijos normatyvas yra 5 metai, išimtiniais atvejais amortizacijos normatyvas metais gali būti ilgesnis, pavyzdžiui, pagal LR PMĮ 15 metų. Tuo tarpu pagal **3-ąjį TFAS amortizacija neskaičiuojama**, o atliekamas nuvertėjimo testas pagal 36-ąjį TAS.

Antill N. ir Lee K. (2005) pateikia du prestižo skaičiavimo metodus:

- Proporcinis metodas (*angl. k. Partial Goodwill Method*):

*Prestižas=Investicijų suma-grynoji (dukterinių įmonių) aktyvų suma*valdymo procentas*

- Pilnas metodas (*angl. k. Full Goodwill Method*):

Prestižas=Kontroliuojančio akcininko investicijos+ mažumos dalies(tikroji vertė)- grynoji (dukterinių įmonių) aktyvų suma.

Baker S. ir Clendon T. (2012) išskyrė esminius skirtumas tarp šių dviejų metodų :

- proporciniu metodu apskaičiuojamas kontroliuojančio asmens prestižas;
- tradiciniu metodu apskaičiuojamas dukterinių įmonių prestižas.

Žemiau žr. į 7 lentelę, pateiktas pavyzdys, kai įmonė įsigijo akcijų, suteikiančių 80 procentų balsų ir sumokėjo 1000 tūkst. Eur, nekontroliuojamos dalies tikroji vertė yra 50 tūkst. Eur, o įsigijimo momentu tikroji vertė buvo lygi 900 tūkst. Eur. Iš lentelės matyti, kad vienu atveju nustatoma motininės įmonės prestižo dalis, kitu atveju – mažumos prestižo dalis.

7 lentelė. Prestižo skaičiavimas dviem skirtingais metodais

	Proporcinis metodas		**Pilnas metodas**	
	Skaičiavimai	Vertė	Skaičiavimai	Vertė
Investicijos		1000		1000
Motininės įmonės dalis, išreikšta tikrąja turto verte	900*80%	720		900
Nekontroliuojamos dalies (mažumos dalies) tikroji vertė		0		50
Prestižas	1000-720	280	1000+50-900	150
	Motininės įmonės prestižo dalis.		Tai prestižas, kuris priklauso dukterinei įmonei: prestižas priklausantis motininei įmonei 280 ir mažumos dalis 130(=280-150).	

Šaltinis: parengta pagal Antill N. ir Lee K. (2005) pavyzdį

Apibendrinant galima teigti, kad pirkimo metodas numato žingsnių seką, kuri prasideda nuo pirkėjo identifikavimo. Aktyvai ir pasyvai įvertinami atitinkamais įvertinimo arba alternatyviais būdais. Įvertinus visą turtą ir nuosavybę apskaičiuojamas prestižas, kuriam, priklausomai nuo pasirinktų standartų, gali būti arba skaičiuojama amortizacija, arba taikomas nuvertėjimo testas, arba perkeltas į pelną.

2. KONSOLIDUOTOSIOS FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS SUDARYMO METODAI

2.1. Konsolidavimo metodų sąryšis su balsų teise

Pirmajame skyriuje buvo minėta, kad konsolidavimo metodika priklauso nuo tarpusavio santykių įmonių grupėje – nuo investuotojo dalies įstatiniame kapitale ir teisinių santykių, kurie nustatomi tiesiogiai ir netiesiogiai. Anot ACCA (2016), pasirinkta metodika numato konsolidavimo pobūdį. Žemiau pateiktoje 8 lentelėje pateikta apskaitos metodų įvairovė, kuri figūruoja konsolidavimo procese:

8 lentelė. Konsolidavimo metodų visuma

Metodai	Investuotojo dalis	Dalyviai	Iki 2013	Sudarymo būdas	Mažumos dalis	Įtaka pardavimams
Tikroji vertė	Investicijos, kurios bus perparduotos	Investuojanti įmonė ir įmonė, į kurią investuojama	5-asis TFAS	Pagal 16-ąjį VAS vertės nustatymo dieną sandorio šalys viena kitai įprastomis rinkos sąlygomis gali parduoti turtą, paslaugą, perleisti įsipareigojimą (5 TFAS).	-	-
Savikainos metodas	Mažiau nei 20 %	Investuojanti įmonė ir įmonė, į kurią investuojama	39-asis TAS	Pagal 15-ąjį VAS standartą, kai investicijos užregistruojamos apskaitoje pagal įsigijimo savikainą (9 TFAS).	-	-
Dalinio konsolidavimo metodas	Nuo 20+1 % iki 50 %	Investuojanti įmonė ir asocijuota įmonė	28-asis TAS	Pagal 27 ir 28 TAS bei 11 ir 12 TFAS.	-	-
Pilno konsolidavimo metodas (pirkimo metodas)	Nuo 50+1 % iki100 %	Motininė ir dukterinė įmonė	27-asis TAS ir 3-asis TFAS	Pagal 10 ir 12 TFAS	Jei motininė įmonė turi mažiau nei 100 proc. akcijų	Eliminuojami vidiniai pardavimai
Proporcinis metodas	Sutartis	Investuotojas ir bendrosios įmonės	31-asis TFAS	Nebenaudojamas nuo 2013 m. Pakeistas dalinio konsolidavimo metodu.	-	-

Šaltinis: sudaryta pagal naują ir seną TFAS redakcijas, VAS ir ACCA (2016)

Investicijos, kurios bus artimiausiu metu perparduotos, turi būti įvertintos tikrąja verte, tai reglamentuoja ir 16-asis ir 5-asis TFAS. Kai įmonė įsigyja akcijų, suteikiančių mažiau nei 20 proc. balsų akcininkų susirinkime, tokia investicija apskaitoje registruojama savikainos metodu pagal 15-ąjį VAS arba 9-ąjį TFAS. Tuo tarpu turint akcijų, suteikiančių nuo 20 iki 50 proc. balsų akcininkų susirinkime, taikomas dalinio konsolidavimo metodas (arba kitaip nuosavybės metodas) pagal 27-ąjį ir 28-ąjį TAS bei 11-ąjį ir 12-ąjį TFAS arba 15-ąjį VAS. Įmonė, turinti ar įsigijusi akcijų, suteikiančių 50+1 ir daugiau proc. balsų akcininkų susirinkime, taikomas pilnas konsolidavimo (pirkimo) metodas. Nuo 2013 m. pagal naują TFAS redakciją, kai konsoliduojama jungtinė veikla, tai taikomas dalinio konsolidavimo metodas (ankstesnėje TAS redakcijoje prioritetas buvo teikiamas proporciniam metodui).

Christopher N. ir Parker H. R. (2014) išskiria daugiau konsolidavimo metodų, tačiau daugelis jų nepatenka į TFAS ribas. Svensson A. (2013) išskiria keturis pagrindinius konsolidavimo metodus: pilno

konsolidavimo metodą (*angl. k. entety concept*), dalinio konsolidavimo metodą (*angl. k. equity method*), proporcinį metodą (*angl. k. proportional method*). O Barker P., O'Hogartaigh C. (1998) atskirai nuo dalinio konsolidavimo metodo išskiria papildomai dar vieną metodą – tai padidinto kapitalo metodą (*angl. gross equit method*), kaip atskirą konsolidavimo metodą, tačiau šis metodas taip pat už TFAS nagrinėjimo ribų.

Taigi, iš viso to galima spręsti, kad unifikuojant standartus, bandoma prieiti prie vieningo apskaitos modelio: akcijų, suteikiančių nuo 50+1 iki 100 proc. balsų konsoliduotajame balanse apskaitomo kaip kontrolė, o nuo 20 iki 50 proc. balsų bei jungtinės veiklos sutartys apskaitomos kaip investicijos. Tas ir atsispindi „5 standartų pakete" TFAS: kontrolei taikomas pirkimo metodas, o investicijoms – dalinio konsolidavimo metodas, išimtis – kai investicijos greitu laiku bus perparduotos.

2.1.1. Pilno konsolidavimo metodas

Pilnas konsolidavimas (*angl.k. Entity Concept*) arba konsolidavimas eilute taikomas tik patronuojamosioms įmonėms (dukterinėms), kai įmonė įsigyjama vienu iš M&A būdu. Metodo esmė paprasta: dukterinės ir motininė įmonės, kiekviena iš jų atskirai traktuojamos kaip atskiri juridiniai asmenys, o konsoliduojant visi rodikliai parodomi kaip vieno juridinio asmens. Tai sudėtingas metodas, kurį galima išskaidyti į tokius etapus: sujungiami atitinkami straipsniai ir eliminuojami visi tarpusavio sandoriai. Pagal 16-ąjį VAS standartą, 19 str., konsoliduotasis balansas sudaroma tokiu būdu:

1. Įtraukiamas konsoliduojamų įmonių visas turtas.
2. Įtraukiami įsipareigojimai ir nuosavas kapitalas.
3. Eliminuojami visi tarpusavio sandorių likučiai.
4. Eliminuojamas nerealizuotas pelnas (nuostoliai).
5. Eliminuojamos investicijos į patronuojamąsias įmones kartu su patronuojamųjų įmonių nuosavo kapitalo dalimi.

Į konsoliduotąją pelno (nuostolių) ataskaitą:

1. Įtraukiamos visos pajamos ir sąnaudos.
2. Eliminuojamos pajamos ir sąnaudos.
3. Eliminuojamas nerealizuotas pelnas (nuostoliai), susiję su tarpusavio sandoriais.

Išskirtinė pilno konsolidavimo ypatybė ta, kad esant mažiau nei 100 proc. balsų, atsiranda mažumos dalis – nekontroliuojama dalis.

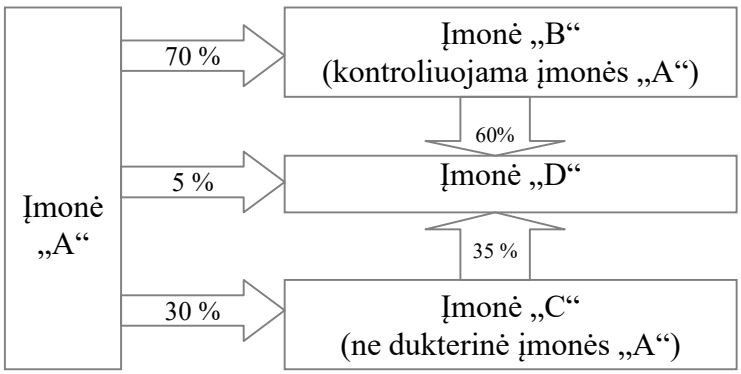
Mažumos dalis (*angl. k. Minority interest)* arba būtų teisingiau pagal 2009 m. pakeistą TAS 27 nekontroliuojama dalis (*angl. k. Non-controlling interest*). Pagal 27-ąjį TAS mažumos dalis yra dukterinės įmonės dalis, kurios tiesiogiai arba netiesiogiai motininė įmonė nekontroliuoja. Iš tikrųjų tai straipsnis konsoliduotame balanse. Anot Moloney N. (2014), „nekontroliuojama dalis" tikslesnis apibrėžimas nei mažumos dalis, nes įmonė, turėdama mažesnę kontrolės dalį, gali kontroliuoti įmonę ir atvirkščiai – didžiausios dalies turėtojas negali kontroliuoti įmonės. Nekontroliuojama dalis skaičiuojama tokiu būdu:

$$Mažumos\ dalis = 1 - Motininės\ įmonės\ dalis$$

Pavyzdžiui, įmonė A turi akcijų, suteikiančių įmonės B 60 proc. balsų akcininkų susirinkime. Tokiu atveju nekontroliuojama dalis skaičiuojama taip:

$$Mažumos\ dalis = 1 - \frac{60}{100} = 0{,}4\ arba\ 40\ \%.$$

Kitas pavyzdys, kaip atskirti nekontroliuojamą ir kontroliuojamą dalis, pateiktas 6 paveiksle. Įmonė „A“ turi akcijų, suteikiančių 70 proc. balsų įmonėje „B“ (dukterinė įmonė) akcininkų susirinkime, 30 proc. balsų įmonėje „C“ akcininkų susirinkime ir 5 proc. balsų įmonėje „D“ akcininkų susirinkime. Taip pat įmonė B turi akcijų, suteikiančių 60 proc. balsų įmonėje „D“ akcininkų susirinkime, o įmonė „C“ turi akcijų, suteikiančių 35 proc balsų įmonėje „D“ akcininkų susirinkime. Tokiu atveju įmonė „A“ turi 70*60/100+5=47 proc. balsų įmonėje „D“ akcininkų susirinkime, tada nekontroliuojama dalis bus lygi 100-47=53 proc. Kadangi įmonė „A“ turi akcijų, suteikiančių įmonės „C“ 30 proc. balsų akcininkų susirinkime, t.y. įmonė „C“ – asocijuota įmonė. Įmonė C turi akcijų, suteikiančių 35 proc balsų įmonėje „D“. Nors per įmonę „C“ atrodo, kad turi papildomai 30*35/100=10,5 proc. balsų, tačiau tai neturi įtakos nekontroliuojamajai daliai, nes pagal 27-ąjį TFAS standartą kontroliuojama dalis apibrėžiama, kaip motininės įmonės (tiesiogiai arba ne tiesiogiai) galimybė daryti įtaką per dukterinę įmonę, o įmonė „C“ nėra dukterinė įmonė. Moloney N. (2014) pabrėžė šią problemą, kad nekontroliuojama dalis gali būti neteisingai traktuojama.

Šaltinis: sudaryta autorės

6 pav. Nekontroliuojamos dalies ir kontrolės pavyzdys

Tačiau, pavyzdžiui, jei įmonė „B“ turėtų akcijų, suteikiančių 100 proc. balsų įmonės „D“. Tokiu atveju atsiranda įmonės „A“ netiesioginis lemiamas poveikis įmonei „D“ per dukterinę įmonę „B“, t.y. 70*100/100+5=75 proc.

Mažumos daliai priklausantis pelnas, nuostolis, akcininkų nuosavybė konsoliduotame balanse turi būti parodomas atskirai, t.y. atskirame balanso straipsnyje.

Apibendrinant galima būtų teigti, kad naudojant pilno konsolidavimo metodą, svarbu atskirti kontroliuojamą ir nekontroliuojamą dalis (pagal VAS mažumos dalis), bei teisingai šias dalis traktuoti.

Todėl reiktų dar kartą akcentuoti, kad kontroliuojama dalis – tai motininės įmonės (tiesiogiai arba netiesiogiai) galimybė daryti įtaką per dukterinę įmonę.

2.1.2. Dalinio dalyvavimo metodas

Pagal TFAS ir VAS investicijos į asocijuotas įmones arba jungtinę veiklą turi būti apskaitomos nuosavybės metodu (dalinio konsolidavimo metodas), o investicija į akcijas jų įsigijimo metu užregistruojama akcijų įsigijimo savikaina, tačiau vėliau vertė gali būti koreguojama, t.y. gali būti padidinta arba sumažinta, priklausomai nuo investuotojui tenkančios grynojo turto dalies po įsigijimo. Šio metodo principas yra investicijos koregavimas atsižvelgiant į metinius veiklos rezultatus. Tokiu atveju investuotojui tenkanti pelno arba nuostolio dalis pripažįstama pelnu arba nuostoliu. Nuosavybės metodo negalima taikyti, kai akcijos įsigytos numatant jas perparduoti, tokiu atveju, ši investicija priskiriama prie trumpalaikio turto.

Pavyzdžiui, motininė įmonė pagal jungtinę sutartį valdo 1/3 veiklos, žr. į 9 lentelę. Iš motininės įmonės „M“ buvo pirktos prekės už 6,30 tūkst. Eur., prekėms buvo pritaikytas 20 proc. antkainis. Pagal dalinio konsolidavimo metodą prie balanso straipsnio *Finansinis turtas*, investicijų yra pridedamas nepaskirstytas pelnas, iš jo atėmus 20 proc. antkainį, t.y. 6,3*20/120*1/3=0,35.

9 lentelė. Dalinio konsolidavimo (nuosavybės metodo) pavyzdys

BALANSO STRAIPSNIAI	Motininė įmonė „M“	1/3 JV Bendrai	**Skaičiavimai (JV įsigijo iš M prekių už 6,3 tūkst. Eur , antkainis 20 proc.)**	**Konsoliduotas balansas**
TURTAS				
A. Ilgalaikis turtas	**270**	**99**		**270**
Ilgalaikis nematerialus turtas	80			80
Ilgalaikis materialus turtas	90	96		90
Finansinis turtas	**100**	3	**6-(6*20/120)/3=5,65**	105,65
B.Trumpalaikis turtas	**85**	**45**		**85**
Atsargos	32	24		**32**
Pirkėjų skolos	53	21		**53**
Turto iš viso:	**355**	**144**	**5,65**	**360,65**
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI				
D.Nuosavas kapitalas	**210**	84		**210**
Kapitalas	80	60		80
Rezervai	10	6		10
Nepaskirstytas pelnas	120	18	**18/3-(6*20/120)/3=5,65**	125,65
Mažumos dalis				
E.Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	145	60		**145**
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:	**355**	**144**	**5,65**	**360,65**

Šaltinis: parengta autorės

Vertinant dalinio konsolidavimo metodą ir pateiktą pavyzdį galima daryti išvadą, kad skaičiuojama tik rodiklio reikšmė, kuri priskiriama prie balanso straipsnių „*Finansinis turtas“* ir „*Nepaskirstytas pelnas“*. Palyginus šį metodą su pilno konsolidavimo metodu galima teigti, kad pilno konsolidavimo metodas yra sudėtingesnis skaičiavimų atžvilgiu.

2.1.3. Proporcinis metodas

TFAS senoje redakcijoje buvo numatyta, kad jungtinei veiklai turėjo būti taikomas proporcinis

konsolidavimo metodas. Pirmumo teisė buvo teikiama būtent šiam metodai, nes buvo manoma, kad taip geriau atsispindi dalininko dalis finansinėje atskaitomybėje. Kita vertus, anot Juočiūnienės D. ir Stončiūvienės N. (2008) ir TAS, dalinio konsolidavimo metodas jungtinei veiklai gali būti taikomas tik kaip alternatyva. Tačiau šiuo metu pagal *„5-ių standartų paketą“* ir 37-ąjį verslo apskaitos standartą jungtinei veiklai turi būti taikomas tik dalinio konsolidavimo metodas. Tokio sprendimo priežastis buvo proporcinio metodo kritika, be to, pats komitetas, rengiantis TFAS, šį metodą labai kritikavo. Tačiau ne visi sutinka su nuomone, kad jungtinei veiklai turi būti taikomas dalinio konsolidavimo metodas. Antill N. ir Lee K. (2005) teigiamai vertina proporcinio konsolidavimo metodo panaudojimą jungtinei veiklai: jų manymu, jau daug metų JAV naftos kompanijos naudoja proporcinį metodą, taip pagerindami savo veiklos rezultatus, taip pat ir konsoliduotojo balanso reikšmes. Be to, taip geriau atsispindi dalininko dalis. Anot Gusarovos V. (2012) ir Mondarshenko M. V. (2012), proporcinį metodą pakeitus į dalinio konsolidavimo metodą, sumažėja konsoliduotojo balanso turtas ir įsipareigojimai, taipogi sumažėjo veiklos rezultatyvumas.

Esminį skirtumą tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodo pateikė Graham R., Cameron K. J. ir King R. D. (2014), patvirtindami proporcinio konsolidavimo šalininkų nuomonę, žr. 7 pav:

Kitas turtas	+	Jungtinės veiklos turtas	=	Kiti įsipareigojimai	+	Jungtinės veiklos įsipareigojimai	+	Investuotojo dalis
	-	Jungtinės veiklos įsipareigojimai			-	Jungtinės veiklos įsipareigojimai		
Kitas turtas	+	Jungtinės veiklos dalis	=	Kiti įsipareigojimai		+		Investuotojo dalis

Šaltinis: parengta pagal Graham R., Cameron K. J. ir King R. D. (2014).

7 pav. Balanso konvertavimas iš proporcinio į dalinio konsolidavimo metodą

Iš 7 pav. matyti, kad dalinio konsolidavimo metodas skiriasi nuo proporcinio metodo iš esmės jungtinės veiklos turto ir įsipareigojimu dalimi. Taigi, proporcinio metodo esmė yra jungtinės veiklos turto, įsipareigojimų ir nepaskirstyto pelno straipsniai, padauginti iš investuotojui priklausančios dalies. Gautos reikšmės sumuojamos prie konsoliduotojo balanso atitinkamų straipsnių. Tuo tarpu dalinio konsolidavimo metode skaičiuojama tik investuotojo pelno dalis.

Pavyzdžiui, pasiremiant ankstesniu pavyzdžiu, skaičiuojamos konsoliduotojo balanso reikšmės: motininė įmonė pagal jungtinę sutartį valdo 1/3 veiklos, žr. į 9 lentelę. Iš motininės įmonės „M“ buvo pirktos prekės už 6,30 tūkst. Eur., prekėms buvo pritaikytas 20 proc. antkainis. Todėl konsoliduojant reikia iš nepaskirstyto pelno eliminuoti pardavimo pelną:

$$6{,}3 * \frac{20}{120} * \frac{1}{3} = 0{,}350.$$

10 lentelė. Proporcinio konsolidavimo pavyzdys

BALANSO STRAIPSNIAI	Motininė įmonė „M“	1/3 dalis					Eliminavimas D1	Skaičiavimai	Konsoliduotas balansas
		Jungtinė veikla„D1“							
		Bendrai	Skaičiavimai	Grupės dalis 100 %	Mažumos dalis				
TURTAS									
A. Ilgalaikis turtas	**270**	**99**	**=99/3**	**33**			**-22**	**270+33-22=**	**281**
Ilgalaikis nematerialus turtas	80							80	80
Ilgalaikis materialus turtas	90	96	=96/3	32				**90+32=**	122
Finansinis turtas	**100**	3	=-3/3	1			-22	**100+1-22=**	79
B.Trumpalaikis turtas	**85**	**45**	**=45/3**	15		-6/3-6,3*20/120*1/3=	**-2-0,35**	**85+12,65=**	**97,65**
Atsargos	32	24	=24/3	8		-6,3*20/120*1/3=	**-0,35**	**32+7,65=**	**39,65**
Pirkėjų skolos	53	21	=21/3	5		-6/3=	**-2**	**53+5**	**58**
Turto iš viso:	**355**	**144**						**210+41+41-20-12=**	**378,65**
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI									
D.Nuosavas kapitalas	**210**	84			-		-66	**210+84-66=**	**215,65**
Kapitalas	80	60			-		-60	**80+60-60=**	80
Rezervai	10	6			-		-6	**10+6-6**	10
Nepaskirstytas pelnas	120	18	18/3=	6	-	-6,3*20/120*1/3=	-0,35	**120+6-0,35**	125,65
Mažumos dalis									
E.Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	145	60	60/3=	18	-	-6/3=	-2	**145+20-2=**	**163**
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:	**355**	**144**			**-**			**210+41+24,6+16,4 -20-12=**	**378,65**

Šaltinis: parengta autorės

Taigi, iš 10 lentelės matyti, kad, kaip ir dalinio konsolidavimo atveju, 0,350 tūkst. Eur taip pat eliminuojami iš atsargų. Tačiau šio metodo atveju eliminavimas taikomas ir motininės įmonės debitoriniam įsiskolinimui ir jungtinės veiklos kreditoriniam įsiskolinimui, lygiam 2 tūkst. Eur (=6/3).

Apibendrinant proporcinio konsolidavimo metodo analizę, galima daryti išvadą, kad skaičiavimų apimties atžvilgiu šis metodas sudėtingesnis, lyginant jį su dalinio konsolidavimo metodu, skaičiavimų atžvilgiu. Tačiau pastebėtina, kad proporcinis konsolidavimo metodas panašus į pilno konsolidavimo metodą. Esminis skirtumas – nėra mažumos dalies ir neskaičiuojama kapitalo dalis, kuri priklauso grupei.

2.1.4. Metodų palyginimas

Siekiant objektyviai palyginti metodus, pirmiausiai reiktų pažymėti, kad proporcinis ir dalinio konsolidavimo metodai – tai investicijų apskaita, kadangi nėra kontrolės. Tuo tarpu pirkimo metodas – tai kontrolės apskaita. Visi šie metodai turi savo privalumų ir trūkumų, kurie pateikti lentelėje, žr. į 11 lentelę.

Taigi dalinio konsolidavimo metodas yra universalesnis lyginant su dviem kitais, nes jis gali būti panaudotas jungtinei ir asocijuotai įmonei. Vertinant ši metodą skaičiavimu atžvilgiu su dviem kitais, tai metodas paprastesnis, nes grupės dalis parodoma balanse[1] ir pelno (nuostolio) ataskaitoje[2] vienu straipsniu, nereikia atlikti eliminavimo operacijų. Tačiau dėl apskaitos pobūdžio prarandama daug

[1] Balanso termino atitikmuo pagal TFAS/TAS *Finansinės būklės ataskaita*.
[2] Pelno (nuostolių) ataskaitos termino atitikmuo pagal TFAS/TAS *Bendrųjų pajamų ataskaita.*

reikšmingos informacijos, kuri labai svarbi informacijos vartotojams, t.y. neparodoma dalininko dalis.

11 lentelė. Konsolidavimo metodų palyginimas, jų privalumai ir trūkumai

Pilnas konsolidavimas (pirkimo metodas)	Proporcinis metodas	Dalinis konsolidavimo metodas
APSKAITOS POBŪDIS		
Grupės dalis parodomos kiekviename straipsnyje.	Pagrindinės įmonės dalis parodoma turto, nepaskirstyto pelno ir įsipareigojimų balanso straipsniuose.	Apskaičiuojama iš jungtinės veiklos tenkanti grynojo pelno dalis.
PRIVALUMAI		
Informacijos pilnumas. Kadangi šis metodas taikomas esant kontrolei, tai jis pilnai atspindi veiklos rezultatus, netgi nesant 100 proc. kontrolei.	**Informacijos suteikimas.** Proporcinis metodas suteikia **daugiau informacijos** nei dalinio konsolidavimo metodas. **Metodo specifika.** Šis metodas tinkamiausias, kai pagrindinės įmonės veikla skiriasi nuo jungtinės veiklos savo specifika ir pobūdžiu.	**Platesnė panaudojimo sritis**: apima asocijuotas įmones ir jungtines veiklas. **Metodo paprastumas**. Metodas paprastesnis lyginant su kitais dviem metodais, nes grupės dalis parodoma vienu straipsniu balanse ir pelno (nuostolio)ataskaitoje.
TRŪKUMAI		
Panaudojimo sritis. Rekomenduojamas dukterinėms įmonėms. Pilnas konsolidavimo metodas nepasiteisina jungtinėms veikloms ir asocijuotoms nes įmonėms, nes nėra kontrolės.	**Atskiros įmonės dalies atskyrimas.** Finansų analitikams sunku apskaičiuoti atskiros įmonės dalį, nes dauguma rodiklių tampa „sugadintais“. **Aktyvų ir pelno(nuostolio) įtraukimas į ataskaitas**. Proporcinis konsolidavimas įtraukia grynųjų aktyvų ir grynojo pelno komponentus, kurių vadovybė negali kontroliuoti. **Panaudojimo sritis.** Tik jungtinei veiklai(iki 2013 m.)	**Informacijos praradimas**. Dėl apskaitos pobūdžio prarandama daug reikšmingos informacijos, kuri labai svarbi informacijos vartotojams.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Antill N. ir Lee K. (2005), Kamarenko T., Nastarenko M. ir Šenikovą A. (2014).

Vertinant pilno konsolidavimo metodą, tai jis naudojamas tik dukterinėms įmonėms, t.y. šio metodo panaudojimo galimybės ribotos kaip proporcinio konsolidavimo metodo, kuris buvo naudojamas tik jungtinei veiklai. Taip pat proporcinis metodas turi savo privalumų: suteikia daugiau informacijos nei dalinio konsolidavimo metodas ir tinkamiausias, kai pagrindinės įmonės veikla skiriasi nuo jungtinės veiklos savo specifika ir pobūdžiu.

2.2. Konsoliduotos finansinės atskaitomybės formavimo technika

Konsoliduota finansinė atskaitomybė, kaip buvo minėta anksčiau, tai vienas iš sudėtingiausių aspektų buhalterinėje apskaitoje ir jos rengimo pagrindiniai reikalavimai išplaukia iš tarptautinių finansinės atskaitomybės standartų.

Graham R., Cameron K. J. ir King R. D. (2014) išskyrė du M&A konsolidavimo etapus: pirminė ir paskesnioji konsolidacija. Pirminė konsolidacija atliekama tada, kai tarp dviejų ar daugiau įmonių pirmą kartą sudaroma konsoliduotoji finansinė atskaitomybė ir tos įmonės anksčiau buvo nepriklausomos. Jos

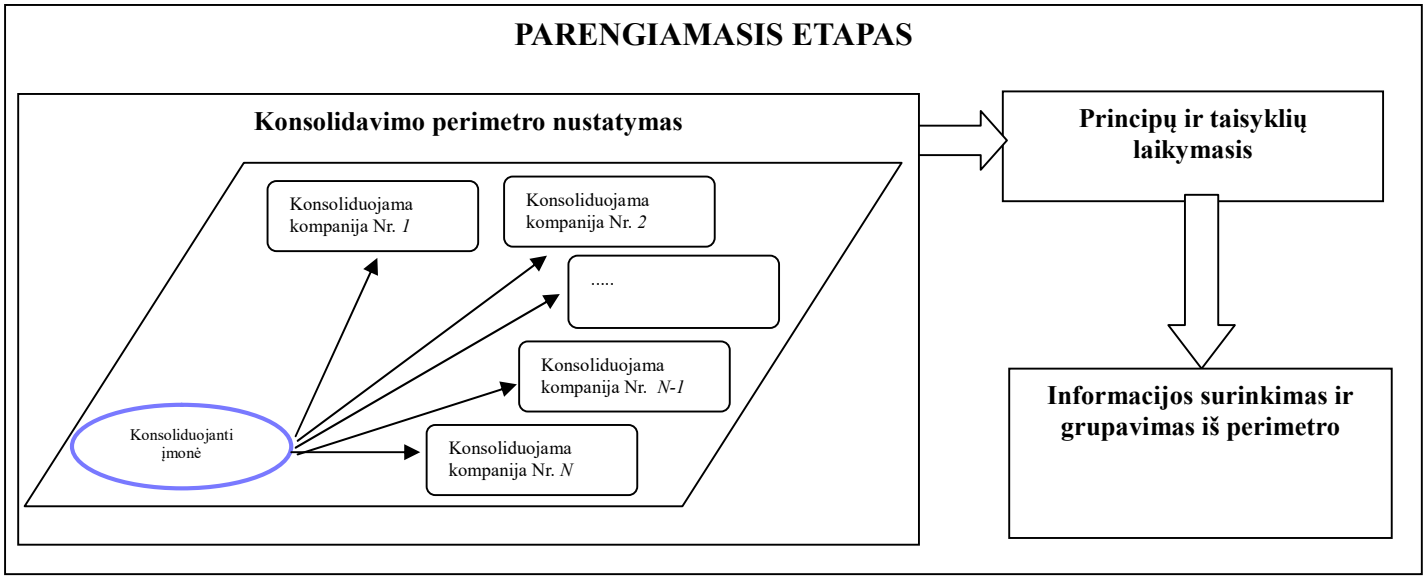
rezultatai priklauso nuo įsigijimo dalies ir panaudoto metodo. Sudarant pirmą kartą finansinę atskaitomybę pagal 16-ąjį VAS, skiltyje „Praėjęs ataskaitinis laikotarpis“ bus pateikti motininės įmonės finansinių ataskaitų duomenys. Išimtis, jei jau turėjo teisę daryti reikšmingą įtaką ankstesniais metais.

Paskesnioji konsolidacija atliekama, kai rengiama grupės konsoliduotoji finansinė atskaitomybė, kuri atsirado anksčiau ir jos buvo registruojamos tarpusavyje susijusiomis operacijomis. Pagal Kurmanovą A. (2013), šis etapas neatliekamas, jei įmonė buvo įsigyta pirkimo metodu ir buvo išsaugotas juridinis statusas. Anot Gusarovos L.V. (2012), konsolidavimo procesą galima suskirstyti į tris etapus: parengiamąjį, pagrindinį ir baigiamąjį etapus.

2.2.1. Konsolidavimo perimetras

Pirmasis etapas (arba kitaip, parengiamasis) – tai pirmasis žingsnis sudarant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Šis etapas išsiskiria tuo, kad identifikuojamas konsolidavimo perimetras, kuris yra konsolidavimo objektas, žr. į 8 paveikslą (pilna schema pateikta 1-ajame priede).

Į konsolidavimo perimetrą įeina konsoliduojanti įmonė. Tai motininė įmonė, kuri privalo atlikti konsolidavimo procedūras ir 2-ajame etape formuoti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Į perimetrą taip pat įeina konsoliduojamos įmonės – dukterinės ir asocijuotos įmonės bei jungtinės veiklos. Tokiu atveju pirmajame etape būtina surinkti visą ekonominę ir finansinę informaciją apie į grupę įeinančias įmones; įsitikinti, kad įmonių grupėje taikomi tie patys apskaitos, įsipareigojimų ir turto vertinimo metodai. Pagal 16-ąjį VAS sudarant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, turi būti taikomi tie patys apskaitos būdai ir turto vertinimo metodai, pavyzdžiui, turi būti vienodai skaičiuojamas nusidėvėjimas arba amortizacija, atsargas įkainoti FIFO arba LIFO metodu. Pabrėžtina, kad TFAS/TAS draudžiama naudoti LIFO metodą, kas apsunkina kai kuriu įmonių, kurios vadovaujasi šiuo metodu, manipuliavimą atsargų įkainiais.

Šaltinis: parengta pagal Gusarovą L. V. (2012)

8 pav. Pirmasis konsolidavimo etapas

Pabrėžtina, kad ES bendrijos šalyse laikomasi grupės vieningo sąskaitų plano – tai yra pagrindas tiek sudarant atskirą finansinę atskaitomybę, tiek konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Tuo tarpu JAV egzistuoja apibendrinta struktūra, kad galima būtų sudaryti sąskaitų planą, į kurį įeina turto, nuosavybės ir įsipareigojimų straipsniai.

Apibendrinant TFAS ir VAS, darytina išvada, kad konsoliduotoji finansinė atskaitomybė turi būti sudaroma laikantis taisyklių ir principų:

1. Konsoliduotąją finansinę atskaitomybę sudaro motininė įmonė.
2. Konsoliduotoji finansinė atskaitomybė sudaroma laikantis vieningos apskaitos politikos. Jei dukterinėje įmonėje buvo taikomi kitokie apskaitos ir turto vertinimo metodai, tai turi būti atliekamas naujas vertinimas taikant tuos pačius principus, kurie galioja motininėje įmonėje.
3. Konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje apjungiamos dukterinės ir motininės finansinės atskaitomybės, kurių ta pati sudarymo data ir motininės įmonės finansinė atskaitomybė.
4. Konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje atsispindi finansinės – ūkinės veiklos santykiai.
5. Konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje išskiriama mažumos dalis, jei į dukterinę įmonę investuota mažiau nei 100 procentų įstatinio kapitalo.
6. Priklausomos įmonės rodikliai nekonsoliduojami su valdančiąja įmone, o parodomi konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje dviem apskaičiuojamais rodikliais.
7. Užsienyje įregistruotų dukterinių įmonių finansinė atskaitomybė turi būti perskaičiuota į sudaromos konsoliduotosios finansinės atskaitomybės valiutą.
8. Konsoliduotieji registrai neįtraukiami į buhalterinę atskaitomybę ir t.t.

Iš viso to darytina išvada, kad pirmame etape nustatomas įmonių grupės dydis, siejantys ekonominiai ryšiai, identifikuojami taikomi apskaitos būdai ir turto vertinimo metodai.

2.2.2. Konsolidavimo procedūros ir baigiamasis konsolidavimo etapas

Antrasis etapas(arba kitaip, pagrindinis). Atliekamos konsolidavimo procedūros. Pagrindinis konsoliduotosios finansinės atskaitomybės sudarymo metodas yra pilno konsolidavimo metodas (pirkimo metodas), kai motininė įmonė įsigyja dukterines įmones, arba į jas investuoja. Kitais atvejais taikomas dalinio konsolidavimo metodas.

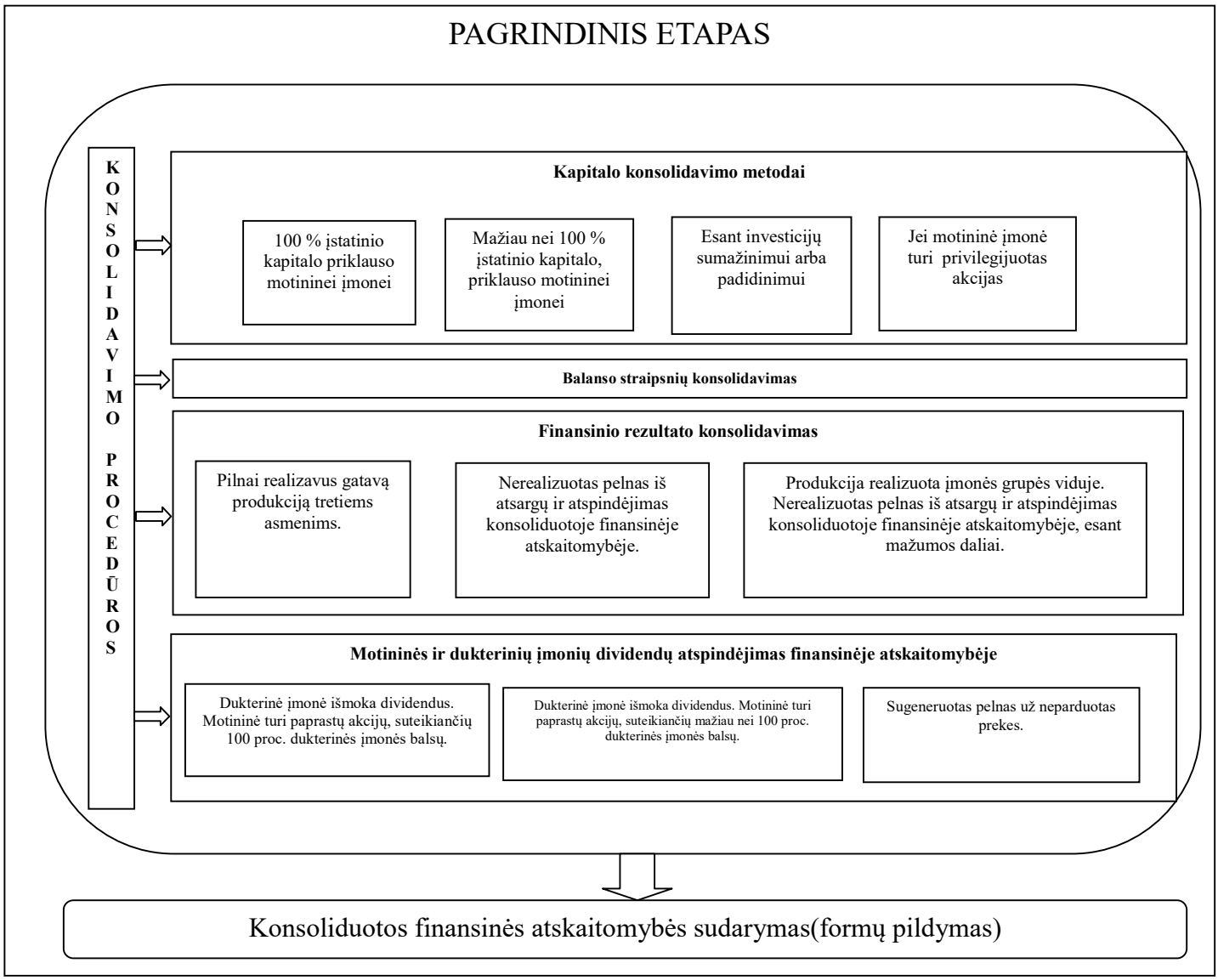
Investicijos į dukterines įmones yra lėšos, kurios investuojamos į dukterinės įmonės įstatinį kapitalą, kai dukterinė įmonė įsigyjama arba formuojama. Tokia ūkinė operacija registruojama tokiu būdu: motininės įmonės *Turte*, 16 straipsnis „*Finansinis turtas*“, dukterinėje įmonėje – *Įsipareigojimuose*, 30 straipsnis „Įstatinis kapitalas“. Ši ūkinė operacija konsoliduotame balanse eliminuojama, nes tai įvykis grupės viduje. Apskritai, kai atliekamos konsolidavimo procedūros, bet kokie vidiniai sandoriai, balanso straipsniai, susiję su vidiniais sandoriais, tarpusavyje eliminuojami. Pagrindiniai konsolidavimo principai pateikti schemoje, žr. į 9 paveikslą.

Konsolidavimo procedūros prasideda nuo *Kapitalo konsolidavimo metodo* identifikavimo. Jo pasirinkimas priklauso nuo kelių veiksnių:

1. Investicijų dalies į dukterinę įmonę, priklausomai nuo motininės įmonės dalyvavimo dukterinių įmonių įstatiniame kapitale. Todėl gali būti konsoliduojama, priklausomai nuo investavimo sąlygų, vienu iš pateiktų būdų:

   a. kai motininė įmonė turi paprastųjų akcijų, suteikiančių 100 proc. balsų dukterinės įmonės akcininkų susirinkime;

   b. kai motininė įmonė turi paprastųjų akcijų, suteikiančių mažiau nei 100 proc. balsų dukterinės įmonės akcininkų susirinkime.

Šaltinis: parengta pagal Gusarovą L. V. (2012)

9 pav. Antrasis konsolidavimo etapas

Pavyzdžiui, motininė įmonė „M“ turi dvi dukterines įmones „D1“ („M“ turi 100 proc. akcijų „D1“) ir „D2“ („M“ turi 60 proc. akcijų „D2“). Motininė įmonė disponuoja dukterinių įmonių akcijomis nuo jų įsikūrimo dienos. Įstatinis kapitalas dukterinės įmonės „D1“ yra 20 mln. Eur., kas atsispindi motininės

įmonės balanso straipsnyje „*Finansinis turtas“,* ir lygus 20 mln. Eur. Dukterinės įmonės „D2“ įstatinis kapitalas lygus 20 mln. Eur. Tačiau šiuo atveju motininė įmonė turi „D2“ akcijų, suteikiančių mažiau nei 100 proc, todėl atsiranda mažumos dalis: balanso straipsnis „*Finansinis turtas“ lygus 12 mln (*=20 mln. Eur *0,6). Todėl sudarant konsoliduotąjį balansą, grupei priklausančios reikšmės eliminuojamos iš Finansinio turto ir Įstatinio kapitalo. Dėl „D2“ akcijų, suteikiančių 40 proc. balsų akcininkų susirinkime, skaičiuojama mažumos dalis. Motininės ir dukterinių įmonių „D1“ bei „D2“ darbinė lentelė pateikta 12 lentelėje, taip pat pateikiamos eliminavimo operacijos bei skaičiavimai.

Iš lentelės matyti, kad mažumos dalis 16,4 mln Eur, kuri susidarė dėl dukterinės įmonės „D2“, konsoliduotame balanse nukeliauja į straipsnį *„Mažumos dalis“.*

12 lentelė. Darbinė lentelė sudarant konsoliduotąjį balansą

BALANSO STRAIPSNIAI	Motinė įmonė „M“	100 %			60 %			Eliminavimas D1	Eliminavimas D2	Skaičiavimai	Konsoliduotas balansas
		Dukterinė įmonė „D1“			Dukterinė įmonė „D2“						
		Bendrai	Grupės dalis 100 %	Mažumos dalis	Bendrai	Grupės dalis 60 %	Mažumos dalis 40 %				
TURTAS											
A. Ilgalaikis turtas	**160**	**21**			**21**			**20**	**12**	160+21+21-20-12=	**170**
Ilgalaikis nematerialus turtas	28									28	28
Ilgalaikis materialus turtas	100	21			21					100+21+21=	142
Finansinis turtas	32							20	12	32-20-12=	0
B.Trumpalaikis turtas	**50**	**20**			**20**					50+20+20=	**90**
Turto iš viso:	**210**	**41**			**41**			**20**	**12**	210+41+41-20-12=	**260**
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI											
D.Nuosavas kapitalas	**190**	35	35	-	35	21	14	20	12	190+35+21-20-12=	230,4
Kapitalas	140	20	20	-	20	12	8	20	12	140+20+12-20-12=	140
Rezervai	25	10	10	-	10	6	4			25+10+6=	41
Nepaskirstytas pelnas	25	5	5	-	5	3	2			25+5+3=	33
Mažumos dalis											**16,4**
E.Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	20	6	6	-	6	3,6	2,4			20+6+3,6=	29,6
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:	**210**	**41**	**41**	**-**	**41**	**24,6**	**16,4**	**20**	**12**	210+41+24,6+16,4 -20-12=	**260**

Šaltinis: parengta autorės

2. Kitas metodas, skirtingai nuo pirmųjų dviejų metodų, priklauso nuo akcijų įsigijimo kainos. Kitaip tariant, trečias kapitalo konsolidavimo metodo būdas priklauso nuo to, kiek motininei įmonei teko sumokėti už dukterinės įmonės įsigijimą. Esminis metodo skirtumas nuo pirmųjų dviejų yra tas, kad jis taikomas, kai motininė įmonė valdo dukterines įmones ne nuo jų veiklos pradžios. Šiuo atveju reiktų atkreipti dėmesį į tą faktą, kai motininė įmonė įsigyja dukterinę įmonę, pastarosios įsigijimo vertė gali skirtis nuo tikrosios vertės. Tokiu atveju konsolidavimas prasideda nustatant dukterinės įmonės kapitalo vertę. Pavyzdžiui, motininė įmonė įsigijo tris dukterines įmones: „D3“ įmonės įsigijimo vertė lygi balansinei vertei, todėl prestižas lygus nuliui, „D4“ įsigyta už 30 tūkst. Eur, o grupės dalis lygi 28 tūkst. Eur, atsiradęs skirtumas nukeliauja į nematerialųjį turtą (priklausomai nuo standarto pasirinkimo, jei VAS– amortizuojamas, jei TFAS - kiekvienais metais testuojamas). Tuo tarpu dukterinė įmonė „D5“ įsigyta už 26 tūkst. Eur, tačiau tikroji vertė lygi 28 tūkst. Eur. Šio uždavinio skaičiavimai pateikti 13 lentelėje.

13 lentelė. Prestižo vertės apskaičiavimas

Skaičiavimai	**„D3"**	**„D4"**	**„D5"**
Kapitalas (dukterinės įmonės)	20	20	20
Rezervai (dukterinės įmonės)	10	10	10
Nepaskirstytas pelnas ankstesnių metų (dukterinės įmonės)	5	5	5
Grupės dalis	100 %	80%	80 %
Balansinė vertė	35	35	35
Grupės dalis	**35**	**28**	**28**
Sumokėta	**35**	**30**	**26**
Prestižas	**0**	**2**	**-2**

Šaltinis: parengta autorės

Remiantis pateiktais prestižo vertės skaičiavimais, sudaroma darbinė lentelė, žr. į 14 lentelę, kurioje pateiktas konsoliduotojo balanso sudarymo principas: parodomas prestižo dislokavimas ir atsiradusi mažumos dalis. Neigiamas prestižas parodomas balanse, straipsnyje „*Pelnas (nuostolis)"*, kuris atsirado po konsolidavimo. Teigiamas prestižas parodomas balanso straipsnyje „*Ilgalaikis nematerialusis turtas"*.

14 lentelė. Darbinė lentelė sudarant 20X6 gruodžio 31d. konsoliduotąjį balansą, kai dukterinės įmonės įsigytos ne nuo veiklos pradžios.

BALANSO STRAIPSNIAI	Motininė įmonė „M"	100 % Dukterinė įmonė „D3"			80 % Dukterinė įmonė „D4"			80 % Dukterinė įmonė „D5"			**Eliminavimas D3**	**Eliminavimas D4**	**Eliminavimas D5**	**Skaičiavimai**	**Konsoliduotas balansas**
		Bendrai	Grupės dalis 100 %	Mažumos dalis	Bendrai	Grupės dalis 80 %	Mažumos dalis 20 %	Bendrai	Grupės dalis 80 %	Mažumos dalis 20 %					
TURTAS															
A. Ilgalaikis turtas	**160**	**21**			**21**			**21**						160+21+21+21+2	**223**
Ilgalaikis nematerialus turtas	**28**													28	28
Prestižas												**(2)**		-(-2)	2
Ilgalaikis materialus turtas	**41**	**21**			**21**			**21**						41+21+21+21	104
Finansinis turtas	**35+30+26=91**										35	30	26	Nerodomi	0
B.Trumpalaikis turtas	**50**	**20**			**20**			**20**						50+20+20+20=	**110**
Turto iš viso:	**210**	**41**			**41**			**41**			**35**	**28**	**26**	210+3*41-35-28-26=	**244**
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI															
D.Nuosavas kapitalas	**190**	36	35	-	35			35		7,2				190+35+21-20-12=	209
Kapitalas	**140**	20	20	-	20		4	20	16	4		16	16	140	140
Rezervai	**25**	10	10	-	10		2	10	8	2		8	8	25	25
Nepaskirstytas pelnas ankstesnių metų	**25**	5	5	-	5		1	5	4	1		4	4	25	25
Nepaskirstytas pelnas šių metų		**1**			1	**0,8**	0,2	1	**0,8**	0,2				1+0,8+0,8	**2,6**
Pelnas atsiradęs dėl konsolidavimo													**(-2)**	-(-2)	**2**
Mažumos dalis														7,2+7,2	**14,4**
E.Mokėtinos sumos ir įsipareigojimai	**20**	**5**		-	**5**	-	-	**5**	-	-				20+5+5+5=	35
Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų iš viso:	**210**	**41**	**35**	**-**	**41**		**7,2**	**41**		**7,2**	**35**	**28**	**26**	210+3*41-35-28-26=	**244**

Šaltinis: parengta autorės

3. Ketvirtas metodas priklauso nuo dukterinių įmonių akcijų struktūros (privilegijuotos ar paprastos akcijos). Trumpai tariant, kiek motininė įmonė turi privilegijuotų dukterinės įmonės akcijų. Paskutinio būdo taikymas priklauso nuo:

a. Motininė įmonė turi privilegijuotų akcijų, suteikiančių 100 proc. balsų dukterinių įmonių.

b. Motininė įmonė turi privilegijuotų akcijų, suteikiančių mažiau nei 100 proc. balsų dukterinių

įmonių.

c. Motininė įmonė neturi privilegijuotų akcijų.

Balanso straipsnių konsolidavimas. Konsoliduotajai finansinei atskaitomybei reikšmingą įtaką turi įmonių grupės vidiniai sandoriai ir jų pagrindu registruojamos ūkinės operacijos:

1. Avansinių mokėjimų gavimas ir išmokėjimas.
2. Kreditoriniai ir debitoriniai įsiskolinimai.
3. Ilgalaikės ir trumpalaikės paskolos.
4. Ateinančių laikotarpių pajamos ir sąnaudos.
5. Ir kt.

Todėl prieš suvedant duomenis į konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, įmonių grupė sutikrina skolos likučius: siunčia vieni kitiems tarpusavio skolų suderinimo aktus, suderina pirkimus ir pardavimus, gautinas sumas, mokėtinas sumas. Be to, tikslinga žinoti, kuriuose straipsniuose buvo įregistruotos operacijos. Kurmanova A. (2013) atkreipia dėmesį, kad įsigijus ilgalaikį turtą iš dukterinės įmonės arba atlikus ilgalaikiam turtui pradinės vertės didinimą, kiekvieną kartą rengiant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę turi būti koreguojamas straipsnis, į kurį registruojamos atitinkamo turto nusidėvėjimo sąnaudos (leidžiami atskaitymai).

Visi šie suderinimai atliekami tam, kad įmonės grupės viduje įvykusios ir užregistruotos ūkinės operacijos būtų eliminuojamos iš konsoliduotosios finansinės atskaitomybės – būtų parodyti tikrieji ūkinės ir finansinės veiklos rezultatai su trečiaisiais asmenimis, nes konsoliduotos finansinės atskaitomybės koncepcija yra parodyti, kad įmonės grupė – tai vienas ūkinis subjektas.

Finansinio rezultato konsolidavimas. Straipsnių eliminavimas įtakoja finansinį rezultatą: apyvarta, kuri atsirado iš realizuotos produkcijos arba paslaugų, įtakoja finansinį rezultatą – pelno (nuostolių) ataskaitą. Pelnas arba nuostolis, atsiradęs dėl įmonės grupės viduje parduotų paslaugų arba prekių, taip pat eliminuojamas. Pabrėžtina, kad nepaskirstytas pelnas (nuostolis) taip pat koreguojamas, tokiu atveju koreguojama konsoliduotos finansinės atskaitomybės balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitos. Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės sudarymo metodiką apsunkina nerealizuotas pelnas, atsiradęs iš atsargų, kai dukterinė įmonė, turėdama mažumos dalį, realizavo savo produkciją įmonių grupės viduje. Tokiu atveju iš nerealizuoto pelno išskiriamos dvi dalys – mažumos dalis ir grupės dalis. Anot Selezniovos N. N. ir Ionovos A. F. (2012), tarptautinėje praktikoje naudojamas vienas iš trijų būdų:

1. Dukterinės įmonės nerealizuotas pelnas eliminuojamas iš konsoliduotosios finansinės atskaitomybės grupės pelno tik ta dalimi, kuri priklauso grupei. Atitinkamai konsoliduotame balanse koreguojama atsargų vertė (turtas) ir nepaskirstytas pelnas (nuosavas kapitalas) – sumažinamas nerealizuoto pelno dalimi, kuris priklauso grupei. „Mažumos dalis“ straipsnyje (t.y. *Nuosavas kapitalas*) išsaugo nerealizuoto pelno dalį, kuri priklauso dukterinės įmonės mažumos daliai.
2. Nerealizuotas pelnas ir mažumos dalis neapskaitomi:

a. Konsoliduotoje pelno (nuostolio) ataskaitoje: nerealizuotas pelnas eliminuojamas.
b. Konsoliduotame balanse: atsargų ir nerealizuoto pelno vertės mažinamos dydžiu, kuris lygus nerealizuoto pelno reikšmei.

3. Visas nerealizuotas pelnas eliminuojamas iš grupės pelno:
a. Konsoliduotoje pelno(nuostolio) ataskaitoje: nerealizuoto pelno dalis, kuri priklauso grupei, eliminuojama.
b. Konsoliduotame balanse:
i. Iš grupės nepaskirstyto pelno eliminuojama nerealizuoto pelno dalis, priklausanti grupei.
ii. Iš mažumos dalies eliminuojama nerealizuoto pelno dalis, kuri tenka mažumos daliai.

Motininės ir dukterinių įmonių dividendų atspindėjimas finansinėje atskaitomybėje. Dukterinės įmonės formuoja motininės įmonės pelną, kuris identifikuojamas dividendų forma. Atsižvelgiantį į tai, kad dividendų išmokėjimas vyksta įmonės grupės viduje, todėl norint išvengti dvigubo jų apskaičiavimo, iš konsoliduotos finansinės atskaitomybės reikia tokias ūkines operacijas eliminuoti: išmokėti ir gauti dividendai neparodomi konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje.

Šiuo atveju reiktų išskirti tris esminius aspektus:

1. Kai motininei įmonei priklauso 100 proc. akcijų, tai sudarant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę tik motininė įmonė parodo dividendus, kuriuos ji sumoka.

2. Kai motininei įmonei priklauso mažiau nei 100 proc. akcijų, tokiu atveju dalis dividendų išmokama motininei įmonei ir likusi dalis – mažumos daliai. Konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje dukterinės įmonės išmokėti dividendai motininei neparodomi, dividendai išmokėti mažumos daliai parodomi konsoliduotoje finansinėje atskaitomybėje.

3. Konsoliduotame balanse dukterinės įmonės išmokami dividendai neparodomi ir koregavimų atlikti nereikia, tačiau kai motininė įmonė skelbia, kad išmokės dividendus arba esant mažumos daliai, koregavimus atlikti būtina.

15 lentelėje pateikti koregavimai, kurie turi būti atliekami konsoliduotame balanse. Taigi, jei motininė įmonė paskelbė išmokanti dividendus, tai konsoliduotame balanse parodomi straipsniai „*Mokėti dividendai*“, o eliminavimas atliekamas *Kapitale*, t.y. koreguojama dividendų reikšmė iš nepaskirstyto pelno. Tuo tarpu esant mažumos daliai, dalis dividendų, kurie priklauso mažumos daliai, parodomi straipsnyje „*Trumpalaikiai įsipareigojimai“*, o eliminavimas atliekamas straipsnyje „*Mažumos dalis“*.

15 lentelė. Dividendų išmokėjimas ir jų išsidėstymas konsoliduotame balanse

Atvejis / Veiksmas	Motininė paskelbė išmokanti dividendus	Dukterinė įmonė, turinti mažumos dalį, paskelbė išmokanti dividendus
Parodomi	**Konsoliduotas balansas. Trumpalaikiai įsipareigojimai**	
	Dividendai parodomi Trumpalaikiuose įsipareigojimuose, straipsnis „Mokėti dividendai“, paskelbti dividendai, kuriuos mokės	Dalis dividendų, kurie priklauso mažumos daliai, parodomi *Trumpalaikiuose įsipareigojimuose*
Eliminuojami	**Konsoliduotas balansas. Nuosavas kapitalas**	
	Dividendų dydžių eliminavimas iš nepaskirstyto pelno.	Dividendų, priklausančių mažumos daliai, eliminavimas iš straipsnio *Mažumos dalis.*

Šaltinis: parengta autorės pagal VAS

Kadangi konsolidavimo procese dalyvauja ne tik dukterinės įmonės, labai svarbu atsižvelgti į kitus rodiklius – straipsnius, kuriuos reiktų pasiskaičiuoti, žr. į 16 lentelę:

16 lentelė. Investicijų apskaita

Investicijos 20-50 proc.		
Sąlygos	**Įmonė investuotoja neturi reikšmingos įtakos**	**Įmonė investuotoja turi reikšmingos įtakos. Pagal TFAS**
	Tokios investicijos apskaitomos kaip paprastos investicijos.	Investuojanti įmonė nesudarinėja konsoliduotosios finansinės atskaitomybės, apskaitoje registruojama kaip paprasta komercinė investicija.
	Pelno(nuostolio) ataskaitoje parodo tik dividendus.	Įsigytos akcijos balanse parodomos kaip investicijos.
	Balanse parodomos investicijos pagal tikrąją kainą.	Dividendai (jei gauna) įtraukiami į pelną.
		Jei investuojanti įmonė turi dukterines įmones, naudojamas dalinio konsolidavimo metodas(*angl.k. equity method):* • Suvestiniame[3] balanse. Kiekvienais metais investicijos į tokias padidėja dydžiu, kuris priklauso nuo nepriklausomos įmonės nepaskirstyto pelno. • Investicinė grupė parodo savo priklausomos įmonės pelne, nepriklausomai ar tas pelnas paskirstytas ar ne.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Trečiasis etapas (arba baigiamasis). Pagal reikalavimus parengiamas konsoliduotosios finansinės atskaitomybės ataskaitų rinkinys. Pabrėžtina, kad pagal 16-ąjį VAS, pagal konsoliduotųjų finansinių ataskaitų reikalavimus, išimtiniais atvejais, jei finansinė atskaitomybė nepakankamai tiksliai atspindi įmonių grupės finansinę būklę, veiklos rezultatus ar pinigų srautus, tai turi būti atskleista aiškinamajame rašte. Be to, aiškinamajame rašte turi būti paaiškinti konsoliduotų ataskaitų svarbiausi straipsniai, nereikšminga informacija gali būti nepateikiama.

Apibendrinant antrąjį ir trečiąjį etapus, antrasis etapas sudėtingiausias, kadangi reikalauja atidumo ir daug skaičiavimų, nes reikia atkreipti dėmesį į konkrečią situaciją ir kokiu būdu ir už kiek buvo įsigyta.

[3] Suvestinė buhalterinė atskaitomybė-tai įmonių grupės rodiklių sistema, kuri atspindi turtinę ir finansinę padėtį ir jos finansinius rezultatus ataskaitiniam laikotarpiui pasibaigus.

2.3. Aktualios konsolidavimo problemos

Dėl konsoliduotosios finansinės atskaitomybės apimties ir nebūdingų finansinei atskaitomybei metodų, atsirado daug prieštaringų vertinimų ir nuomonių apie jos sudarymą. Pavyzdžiui, Hendriksen E. S. ir Van Breda M. F. (1992) akcentuoja problemas, kurios atsiranda sudarant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę. Pagal JAV galiojantį standartą 51 ARB (*angl.k. Accounting Research Bulletin*) konsolidavimo tikslas yra patronuojančios įmonės akcininkams ir kreditoriams pateikti informaciją apie motininės ir dukterinių įmonių ūkinę ir finansinę veiklą, lyg tai būtų viena didelė įmonė. Tačiau, anot Hendriksen E. S. ir Van Breda M. F. (1992), konsoliduotoji finansinė atskaitomybė atspindi tik motininės įmonės interesus ir tai neteisinga akcentuoti tik vienos įmonės kreditorinius interesus. Autorių nuomone, turi būti atsižvelgiama ir į dukterinių įmonių kreditorių ir akcininkų interesus ir jų interesų eliminavimas neatitinka svarbiausio konsolidavimo tikslo. Kai rengiama konsoliduotoji finansinė atskaitomybė, laikomasi vienos ekonominės įmonės teorijos, remiantis ją eliminuojami tarpusavio sandoriai, pvz., pelnas, nuostolis ir pan. Tačiau kartais tarpusavio sandorių pelną arba nuostolį priskiria daugumos daliai. Autorių teigimu, tai nepriimtina, kai pelnas arba nuostolis priskiriamas mažumos daliai ir motininei įmonei. Taip pat Hendriksen E. S. ir Van Breda M. F. (1992) nepriimtinu laiko ir proporcinį metodą.

Kita konsolidavimo problema yra susijusi su pačiais standartais. Finansinės krizės pasekmės turėjo didžiulę įtaką TFAS. Jie buvo pakoreguoti bei dalis jų pakeista. Kadangi tas laikotarpis išryškino didžiausius standartų trūkumus: TFAS organizacija patvirtino keletą standartų, kurie suformulavo naujus reikalavimus rengiant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, investicijų apskaitą ir t.t. Buvo įvestas taip vadinamas „5 standartų paketas“: įvesti nauji 10, 11 ir 12 TFAS, o 27-asis ir 28-asis TAS buvo pakeisti naujomis redakcijomis. 10-ajame TFAS labai tiksliai pateiktas konsoliduotosios finansinės atskaitomybės apibrėžimas. Pabrėžtina, kad konsolidavimo perimetras pagal seną 27-ąjį TAS standartą buvo žymiai mažesnis, nes nereikėdavo įtraukti įmonių, kurios greitų laiku būtų perparduotos, o 10-ajame TFAS standarte šiuo atžvilgiu tvarka buvo sugriežtinta.

Trečioji problema taip pat susijusi su standartais: anot Nobel P. (2007), konsoliduotos finansinės atskaitomybės rezultatą įtakoja naudojami standartai – tarptautiniai ar toje šalyje įsigalioję nacionaliniai standartai. Lietuvoje naudojami VAS standartai ne išimtis: anksčiau buvo minėta, kad susidariusiam prestižui pagal VAS standartą ir PMĮ skaičiuojama amortizacija atitinkamai 5 metai arba daugiau, ir 15 metų. TFAS standartuose kiekvienais metais taikoma perkainavimo procedūra. Tai vienas iš pavydžių, kaip TFAS standartai prasilenkia su toje šalyje galiojančiais teisės aktais ir standartais. Todėl dauguma įmonių, norėdamos pritaikyti TFAS, pasirenka vieną iš būdų: lygiagrečiai veda apskaitą arba atlieka transformaciją iš šalyje galiojančių standartų į TFAS. Dar viena problema, kuri atsiranda konsoliduojant tai, kad TFAS draudžiamas LIFO, nors nacionaliniuose standartuose galimi du būdai.

Ketvirtoji problema susijusi su tarpusavio sandorių atsekamumu. Anot Jastrebkovos J. (2011), kad lengviau būtų atsekti tarpusavio sandorių registravimą, tikslinga išskirti sąskaitas, kurios skirtos įmonėms, įeinančioms į konsolidavimo perimetrą. Pavyzdžiui,

Remontą atliko nepriklausoma įmonė:

1. Kai buvo atlikti remonto ir montavimo darbai, įmonė „B“ 20X1 m. gruodžio 29 d. apskaitoje užregistravo:

D 1212 *Ruošiami naudoti pastatai ir statiniai 20.000 Eur.*

K 4430 *Skolos tiekėjams už prekes ir paslaugas 20.000 Eur.*

Remontą atliko dukterinė įmonė

2. Kai buvo atlikti remonto ir montavimo darbai, remontą atliko dukterinė įmonė „C“. Tada įmonė „B“ 20X3 m. gruodžio 31 d. apskaitoje užregistravo ūkinę operaciją:

D 12121 *Ruošiami naudoti pastatai ir statiniai* ***iš patronuojamosios įmonės*** *10.000 Eur.*

K 4451 ***Patronuojamosioms*** *įmonėms mokėtinos sumos 10.000 Eur.*

Iš pavyzdžio matyti, kad registruojama operacija tarp nepriklausomos įmonės ir dukterinės skiriasi sąskaitomis, o tiksliau vienu skaičiumi. Todėl sprendimo būdas akivaizdus, kad sandoriai tarp susijusių asmenų būtų registruojami atskirose sąskaitose, t.y. pasinaudojus sąskaitų planu ir prie sąskaitos pridėjus vieną arba kitą skaičių ir įsivedus tokias sąskaitas į sąskaitų planą. Taigi, sąskaitų įvedimas išspręstų svarbiausią problemą – vidinių sandorių ir operacijų registravimą ir atsekamumą apskaitoje. Tokiu sprendimu paprastai bus atskirtos korespondencijos, susijusios su vidiniais sandoriai, žr. į 17 lentelę.

17 lentelė. Pavyzdinės sąskaitos ūkinių operacijų registravimui tarp susijusių asmenų

Sąskaitų pavadinimas pagal pavyzdinį sąskaitų planą[4]	Įsigijimas iš nepriklausomos įmonės	Įsigijimas iš dukterinės įmonės
Ruošiami naudoti pastatai ir statiniai	*1212*	*12121*
Pastatų ir statinių įsigijimo savikaina	*1210*	*12101*
Pastatų ir statinių vertės sumažėjimas (−)	*1219*	*12191*
Ilgalaikio materialiojo turto nusidėvėjimo vertės sąnaudos	*6115*	*61151*

Šaltinis: parengta autorės

Apibendrinant galima teigti, kad daugumą problemų, susijusių su konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimu, išspręsta ir išsprendžiama: prieštaringo proporcinio konsolidavimo metodo atsisakyta, TFAS standartai patikslinti, o nuo vienų standartų perėjimo prie kitų vykdoma transformacija arba lygiagrečiai atliekami buhalteriniai įrašai. Neesmine problema galima laikyti tai, kad konsoliduotoji finansinė atskaitomybė atspindi tik motininės įmonės interesus: mažumos dalis priskirtina konsoliduotojo balanso straipsniui, taip pagerinami motininės įmonės finansiniai rodikliai. Tačiau pagal TFAS apskaitomo prestižo klausimas lieka atviras. Todėl visgi atsiranda poreikis suvienodinti TFAS ir VAS.

[4] Pavyzdinis sąskaitų planas: http://www.aat.lt/index.php?id=14

3. ĮMONIŲ GRUPĖS „X“ KONSOLIDAVIMAS PAGAL PATEIKTĄ METODIKĄ

Remiantis pirmajame skyriuje atlikta standartų bei teisinių aspektų, reglamentuojančių konsolidavimą, analize, o taip pat antrajame skyriuje aprašyta konsolidavimo metodika, šiame tyrime bus nagrinėjama įmonių grupė „X“, kurią sudaro penkios įmonės: motininė įmonė, dvi dukterinės įmonės, asocijuota įmonė ir jungtinė veikla-bendra įmonė. Tai yra konsoliduotosios finansinės atskaitomybės perimetras. Šios grupės pagrindinė įmonė – grupės motininė įmonė – turi parengti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę pagal antrajame priede pateiktus įmonių balansus.

Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimo pagrindą sudaro informacijos surinkimas ir paruošimas apie dukterines, motininę ir asocijuotą įmones bei jungtinę veiklą. Akivaizdu, kad konsolidavimas apima daugybę sudėtingų skaičiavimų ir eliminavimų, todėl tikslinga visus skaičiavimus suvesti į taip vadinamą konsolidavimo grafiką (*angl. k. consolidation shedule*), žr. į 18 lentelę:

18 lentelė. Konsolidavimo grafikas

Eil. Nr.	Pavadinimas
1	Tarpusavio ūkinių operacijų ir sandorių eliminavimas
2	Prestižo apskaičiavimas
3	Kapitalo paskaičiavimas
4	Mažumos dalies apskaičiavimas
5	Ataskaitų paruošimas

Šaltinis: parengta autorės pagal Nastenko D. A. ir Sigidovą J. I. (2012)

Iš lentelės matyti, kad pirmiausia bus atliekamas tarpusavio ūkinių operacijų ir sandorių eliminavimas. Nagrinėjama įmonių grupė neturės prestižo reikšmės, nes motininė įmonė turi kontrolę nuo jų veiklos pradžios. Toliau bus skaičiuojami kapitalas bei mažumos dalis. Atlikus visus veiksmus, paruošiamos konsoliduotosios finansinės atskaitomybės ataskaitos.

Tyrimo metu dėl konsoliduotosios finansinės atskaitomybės specifikos bus iškeltos keturios hipotezės:

1H: Skirtumas tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų lygus įsipareigojimų daliai, kuri lygi jungtinės veiklos daliai ir priklauso motininei įmonei.

2H: Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės reikšmę įtakoja du faktoriai: eliminavimas ir neigiamas prestižas.

3H: Konsolidavimo lygmuo motininės įmonės atžvilgiu prilygsta eliminuotų operacijų kiekiui.

4H: Atlikus dinaminę ir struktūrinę analizę, lyginant proporcinį su daliniu konsolidavimu, pirmasis metodas padidins turto ir įsipareigojimų reikšmes.

Taigi, siekiant patvirtinti arba paneigti šias tyrimo hipotezes, pirmiausiai būtina parengti konsoliduotosios finansinės atskaitomybės balansą, remiantis juo atlikti faktorinę, dinaminę ir struktūrinę analizes.

3.1. Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimas

Remiantis anksčiau pateikta metodika, dukterinėms įmonėms bus taikomas pilnas konsolidavimo metodas – pirkimo metodas, asocijuotai įmonei – dalinis konsolidavimo metodas – nuosavybės, o bendra įmonė (palyginimui) bus konsoliduojama dviem skirtingais būdais: dalinio konsolidavimo ir proporcinio metodas. Taip bus palyginta, kaip tai įtakoja konsoliduotojo balanso reikšmes:

1-uoju būdu skaičiuojamas konsoliduotasis balansas:

$$R_{KB} = R_M + R_{D1} + R_{D2} + R_A + R_{NM} - Eliminavimas + Bad; \quad (1)$$

2-uoju būdu skaičiuojamas konsoliduotasis balansas:

$$R_{KB} = R_M + R_{D1} + R_{D2} + R_A + R_{PM} - Eliminavimas + Bad; \quad (2)$$

Čia: R_{KB} – konsoliduotojo balanso reikšmė;

R_M – motininės įmonės balanso reikšmė;

R_{D1} – dukterinės įmonės balanso reikšmė (100 proc balsų);

R_{d2} – dukterinės įmonės balanso reikšmė (70 proc.balsų);

R_A – asocijuotos įmonės balanso reikšmė;

R_B – bendros įmonės balanso reikšmė;

Bad – neigiamas prestižas.

Pirmas balansas, kuris bus nagrinėjamas – tai dukterinės įmonės balansas. Motininė įmonė turi akcijų, suteikiančių 100 proc. balsų dukterinės įmonės „D1“ akcininkų susirinkime. Dukterinė įmonė „D1“ pirko prekes iš motininės įmonės už 3.027 Eur. Dukterinės įmonės „D1“ balanse yra debitorinis įsiskolinimas balanso straipsnyje *Įmonių grupės skolos* 3.027 Eur, tuo tarpu motininės įmonės balanso straipsnyje *Kreditorinis įsiskolinimas įmonių grupei* 3.027 Eur. Be to, dukterinės įmonės „D1“ balanse atsispindi 55.000 Eur kreditorinis įsiskolinimas – tai paskola, kurią suteikė motininė įmonė (balanso straipsnyje *Paskolos įmonių grupės įmonėms*), žr. į 19 lentelę:

19 lentelė. Įmonių grupės “X” tarpusavio sandorių eliminavimas

	Motininė įmonė	**Dukterinė įmonė „D1“**	**Dukterinė įmonė „D2“**	**Eliminavimas „D1“ atžvilgiu**	**Eliminavimas „D2“ atžvilgiu**	$\boldsymbol{R_M + R_{D1} + R_{D2}}$
Paskolos įmonių grupės įmonėms	110.000			55.000	55.000	0
Įmonių grupės skolos		3.027		3.027		0
Kreditorinis įmonių grupės įsiskolinimas	3.027	55.000	55.000	58.027	55.000	0

Šaltinis: parengta autorės

Iš lentelės matyti, kad eliminuojami visi tarpusavio sandoriai tarp motininės įmonės ir dukterinės įmonės „D“. Eliminuojama 55.000 Eur iš straipsnio *Paskolos įmonių grupės įmonėms*, 3.027 Eur iš straipsnio *Įmonių grpės skolos* ir 58.027 Eur (=3.027+55.000) iš straipsnio *Kreditorinis įmonių grupės*

įsiskolinimas. Kadangi motininei įmonei priklauso 100 proc. balsų, tai mažumos dalies neatsiranda. Prestižo taip pat nėra.

Antroji įmonė „D2“ irgi dukterinė įmonė, kurioje motininė įmonė turi akcijų, suteikiančių 70 proc. balsų dukterinėje įmonėje „D2“. Kaip ir pirmuoju atveju, motininė įmonė suteikė dukterinei įmonei „D2“ 55.000 Eur paskolą. Eliminavimas vyksta tuo pačiu principu kaip ir dukterinės įmonės „D2“ atveju. Tačiau skirtingai nuo pirmosios dukterinės įmonės, šiuo atveju atsiranda mažumos dalis, kuri lygi 162.827 Eur, žr. į 20 lentelę:

20 lentelė. Mažumo dalies skaičiavimas

	Dukterinė įmonė D2	Įmonių grupės dalis	**Mažumos dalis**
KAPITALAS	339.523	237.666	**101.857**
REZERVAI	154.035	107.825	**46.211**
NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	43.600	30.520	**13.080**
	542.758	379.931	**162.827**

Šaltinis: parengta autorės

Įmonių grupės dalis sumuojama, remiantis atitinkamais konsoliduotojo balanso straipsniais, o atsiradusi mažumos dalis priskiriama prie konsoliduotojo balanso straipsnio *7. MAŽUMOS DALIS*.

Asocijuotai įmonei taikomas dalinio konsolidavimo metodas: pelnas dauginamas iš motininei įmonei priklausančios dalies. Ši dalis pridedama prie konsoliduotojo balanso ir prie finansinio turto. Tuo tarpu bendroji įmonė, pirmuoju atveju konsoliduojama dalinio konsolidavimo metodu, antru atveju – proporciniu metodu. Iš 3-ojo ir 4-ojo priedų matyti, kad proporcinis konsolidavimo metodo rezultatas – balanso reikšmė yra 20,55 proc. didesnė nei dalinio konsolidavimo metodo (kai šie metodai naudojami bendros įmonės atžvilgiu), žr. žemiau:

$$Skirtumas = 26.120 - 21.667 = 4.453.$$

Pasitelkiant Graham R, Cameron K. J. ir King R. D. (2014) modelį, galima teigti, kad skirtumas tarp dviejų metodų gali būti išvestas tokiu būdu:

1. Kiekvienos įmonės balanso reikšmė iš vienos pusės lygi turtui, iš kitos pusės turtas lygus nuosavybei (nuosavo kapitalo, įsipareigojimų ir pelno sumai):

$$R_{Balansas} = T = N + L + P; \qquad (3)$$

Čia: L – įsipareigojimai;

P – pelnas;

T – turtas;

N – nuosavybė;

d – motininės įmonės dalis.

2. Naudojant proporcinį metodą, balanso reikšmę skaičiuojam tokiu būdu:

$$R_{PM} = d(L + P) = d(T - N). \qquad (4)$$

3. Dalinio konsolidavimo balanso reikšmė lygi:

$$R_{NM} = dP, (5)$$

tai

$$Skirtumas = R_{PM} - R_{NM} = d(L + P - P) = dL; \qquad (6)$$

Čia: R_{PM} – pirkimo metodu paskaičiuota balanso reikšmė, kuri bus pridėta prie konsoliduotojo balanso;

R_{NM} – nuosavybės metodu paskaičiuota balanso reikšmė, kuri bus pridėta prie konsoliduotojo balanso.

Ketvirtajame priede pateikti skaičiavimų rezultatai pagal proporcinį ir dalinio konsolidavimo metodus, kai bendra įmonė neuždirbo pelno. Kitas pavyzdys, kai motininė įmonė valdo ½ bendros įmonės. Tokiu atveju, kai bendrajai įmonei taikomi du skirtingi metodai, balanso reikšmė yra skirtumas tarp dviejų metodų, kuris lygus įsipareigojimų daliai, kuri priklauso motininei įmonei.

Apibendrinant gautus rezultatus, galima teigti, kad konsolidavimo procese svarbiausi yra du aspektai – tai kontrolės ir investicijų apskaita. Kontrolės apskaitos atveju eliminuojami sandoriai, skaičiuojamas prestižas, mažumos dalis. Investicijų apskaita, kuri atsiranda dėl bendrų ir asocijuotų įmonių,– tai rodiklio skaičiavimas. Jis priskiriamas prie konsoliduotojo balanso straipsnių prie turto ir nuosavybės. Tačiau jungtinei veiklai taikant proporcinį metodą, konsoliduotas balansas visada bus didesnis įsipareigojimų dalimi, kuri priklauso motininei įmonei. Iš viso to paaiškėjo, kad hipotezė H1 (skirtumas tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų lygus įsipareigojimų daliai, kuri lygi jungtinės veiklos daliai ir kuri priklauso motininei įmonei) pasitvirtinta, nes skirtumas tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų lygus įsipareigojimų daliai, kuri lygi jungtines veiklos daliai, priklausančiai motininei įmonei.

3.2. Faktorinė analizė konsoliduotos finansinės atskaitomybės

Anot Bilevičienės T. ir Jonušausko S. (2011), faktorinė analizė leidžia išskirti kintamųjų masyve keletą grupių, kurios dar vadinamos veiksniais. Nagrinėjamuoju atveju masyvas yra motininės ir dukterinių įmonių balansai.

Todėl remiantis Trofimovos L. B. (2015) atliktu tyrimu, kurio esmė ir yra išskirti pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos konsoliduotojo balanso reikšmei. Tyrimo esmė yra koeficientų apskaičiavimas pagal konsolidavimo grafiką, prie kurių priskiriami siūlomi rodikliai. Vienas iš jų konsolidavimo lygmuo (*angl. k. Level of Consolidation*).

Konsolidavimo lygmuo išskaidomas į keturis faktorius, kurie turi įtakos konsolidavimui, t.y. atliekama koeficientų diagnostika, įtakojanti konsolidavimo rodiklius, žr. į 21 lentelę.

21 lentelėje pateikti operacijų tipai, kurie apibūdina operacijos įtaką konsoliduotam balansui. Pirmasis tipas yra ūkinės operacijos, kurios didina aktyvo ir pasyvo reikšmes. Šiam tipui priskiriamas neigiamas prestižas. Tuo tarpu antrasis tipas mažina aktyvo ir pasyvo reikšmes. Trečiasis tipas – tai ūkinės operacijos, kurios keičia aktyvo struktūrą, tačiau neturi įtakos balanso reikšmei, bet įtakoją kitą

balanso pusę. Tuo tarpu ketvirtasis tipas, atvirkščiai trečiajam, – keičia pasyvo struktūrą. Taigi, sprendžiant iš išvardintų tipų aišku, kad balanso reikšmė priklauso nuo eliminavimo ir neigiamo prestižo. Pabrėžtinas tas faktas, kad teigiamas prestižas neįtakojo balanso reikšmės.

21 lentelė. Faktoriai turintys įtakos konsoliduotojo balanso reikšmei

Operacijos tipas	***D***	***K***	**Operacijos tipas**	**Įtaka balanso reikšmei**
Kapitalo eliminavimas	Įstatinis kapitalas, nepaskirstytas pelnas	Investicijos į dukterines įmones	**2**	Mažina
Tarpusavio atsiskaitymų eliminavimas	Įsipareigojimai (kreditorinis įsiskolinimas)	Debitorinis įsiskolinimas(pirkėjų skolos)	**2**	Mažina
Ankstesnių metų nepaskirstytas pelnas	Įstatinis kapitalas. Ankstesnių metų nepaskirstytas pelnas	Ankstesnių metų nepaskirstytas pelnas	**4**	Neturi įtakos
Teigiamas prestižas	NMT, Prestižas	Investicijos į dukterines įmones	**3**	Neturi įtakos. Pasikeičia IT struktūra.
Neigiamas prestižas	Investicijos į dukterines įmones	Nepaskirstytas pelnas	**1**	Didina

Šaltinis: sudaryta pagal Trofimovą L.B. (2015)

Konsolidavimo lygmenį atspindi formulė:

$$KE = \frac{E_d}{R_M + R_{d1} + R_{d2}}; \qquad (7)$$

Čia: KE – eliminavimo koeficientas;

E_d – eliminavimo reikšmė.

$$K_{NP} = \frac{Bad}{R_M + R_{d1} + R_{d2}}; \qquad (8)$$

Čia: K_{NP} – neigiamo prestižo koeficientas.

Atkreiptinas dėmesys į dar vieną faktorių – neigiamą prestižą, nes jis didina konsoliduotojo balanso reikšmę, o eliminavimas – mažina. Tokiu atveju, anot Trofimovos L. B. (2015), eliminavimas ir neigiamas prestižas turės skirtingus ženklus, todėl konsolidavimo lygis apskaičiuojamas taip:

$$KL = K_{NP} - KE; \qquad (9)$$

Čia: KL – konsolidavimo lygis.

Šis lygmuo parodo sąryšį tarp dukterinių ir motininių įmonių, t.y., kuo jis aukštesnis, tuo daugiau tarpusavio atsiskaitymų. Tuo tarpu neigiamas prestižas jį išlygina.

Atliekant tyrimą, įmonių grupės „X“ – dviejų dukterinių ir motininės – paaiškėjo, kad dukterines įmones įtakoja tik vienas veiksnys – faktoriaus – eliminavimas. Antras operacijos tipas – reiškia, kad konsoliduotojo balanso reikšmė sumažėjo. Nagrinėjamuoju atveju nustatomas eliminavimo koeficientas ir:

$$KE = \frac{-790.545}{4.380.891.842} = -0{,}0002, \text{ arba } -0{,}02\%,$$

tada konsolidavimo lygis:

$$KL = 0 - (-0{,}0002) = 0{,}0002\ arba\ \ 0{,}02\%.$$

Taigi konsolidavimo lygis labai mažas. Tai reiškia, kad motininės įmonės atžvilgiu, per mažai atlikta eliminavimo operacijų. Tačiau pastebėtina, kad dukterinių įmonių balanso reikšmės žymiai mažesnės nei motininės, ir kiek buvo eliminuota kiekvienos dukterinės įmonės atžvilgiu:

$$Eliminavimas_{D1_atžvilgiu} = \frac{497.881}{965.502} = 0{,}5157\ arba\ 51{,}57\ \%,$$

ir

$$Eliminavimas_{D2_atžvilgiu} = \frac{292.666}{625.348} = 0{,}4680\ arba\ 46{,}80\ \%.$$

Tuo tarpu motininės įmonės balanso reikšmė lygi 4.379.300.992 Eur, tai dukterinės įmonės D1 balanso reikšmė mažesnė 4.535,8 kartų , o D2 – 7.003 kartų.

Iš to matyti, kad konsolidavimo lygis dar priklauso ir nuo dukterinės ir motininės įmonių balanso reikšmių viena kitos atžvilgiu, t.y. kiek kartų motininės įmonės balanso reikšmė didesnė už dukterinės įmonės. Be to, kaip žinia, daug kas priklauso nuo motininės įmonės balsų dalies, nes tokiu atveju motininės įmonės dalis eliminuojama: dalis nukeliauja į straipsnį *Mažumos dalis*. Todėl darytina išvada, kad pasiūlytą konsolidavimo lygmens formulę reiktų papildyti.

Apibendrinant faktorinės analizės rezultatus, darytina išvada, kad konsoliduotosios finansinės atskaitomybės reikšmę įtakoja du faktoriai: eliminavimas ir neigiamas prestižas. Be to, konsolidavimo lygmuo motininės įmonės atžvilgiu atspindi eliminuotų operacijų kiekį. Taigi, tyrimo rezultatai patvirtina iškeltas H2 ir H3 hipotezes.

3.3. Sistemizuota dinaminė ir struktūrinė finansinių rodiklių analizė

Dinaminė ir struktūrinė analizė, kitaip horizontali ir vertikali analizė, tinkamiausia, kai analizuojami kiekybiniai duomenys. Anot Krušinsko R., Račicko E. Ir Sinevičienės L. (2013), finansinės analizės tikslas yra finansinės būklės įvertinimas ir veiklos efektyvumo rezervų atskleidimas. Atsižvelgiant į tai, kad rengiant konsoliduotąjį jungtinės veiklos balansą, buvo taikoma vienu atveju dalinis konsolidavimo metodas, kitu – proporcinis metodas. Tikslinga sužinoti, kaip du skirtingi metodai paveikė įmonių grupės finansinės būklės ir veiklos efektyvumo rodiklius. Tai ir bus šio skyriaus analizės tikslas.

Analizės tyrimo objektas bus 20X6 ir 20X5 m. m. konsoliduotieji balansai, o šaltinių apimtis bus 2 metų konsoliduotieji balansai, kurių jungtinė veikla buvo konsoliduojama dviem būdais: vienu atveju daliniu metodu, kitu atveju – proporciniu, t.y. iš viso keturi balansai.

Dviejų metų konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rodiklių dinamika bus nustatoma pasinaudojant horizontaliąja analize ir skaičiuojama pagal formules:

$$\Delta R_{KB_i} = R_{\boldsymbol{KB}_{i,t}} - R_{KB_{i,t-1}} arba\ \Delta R_{KB_i} = \frac{R_{KB_{i,t}} - R_{KB_{i,t-1}}}{R_{KB_{i,t-1}}} * 100\ ; \qquad (10)$$

Čia: ΔR_{KB_i} – *i*-toji konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio pokytis per tam tikrą laikotarpį (absoliutusis ir procentinis pokytis);

$R_{KB_{i,t}}$ – *i*-toji konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio reikšmė *t* laikotarpiu;

$R_{KB_{i,t-1}}$ – *i*-toji konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio reikšmė *t-1* laikotarpiu.

Taip pat bus pasinaudota vertikalioji analizė nustatyti įmonių struktūrą:

$$RL_{KB_{i,t}} = \frac{R_{KB_{i,t}}}{R_{KB_{b,t}}} * 100\ ; \qquad (11)$$

Čia: $RL_{KB_{i,t}}$– *i*-toji konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio lyginamasis svoris (absoliutusis ir procentinis pokytis);

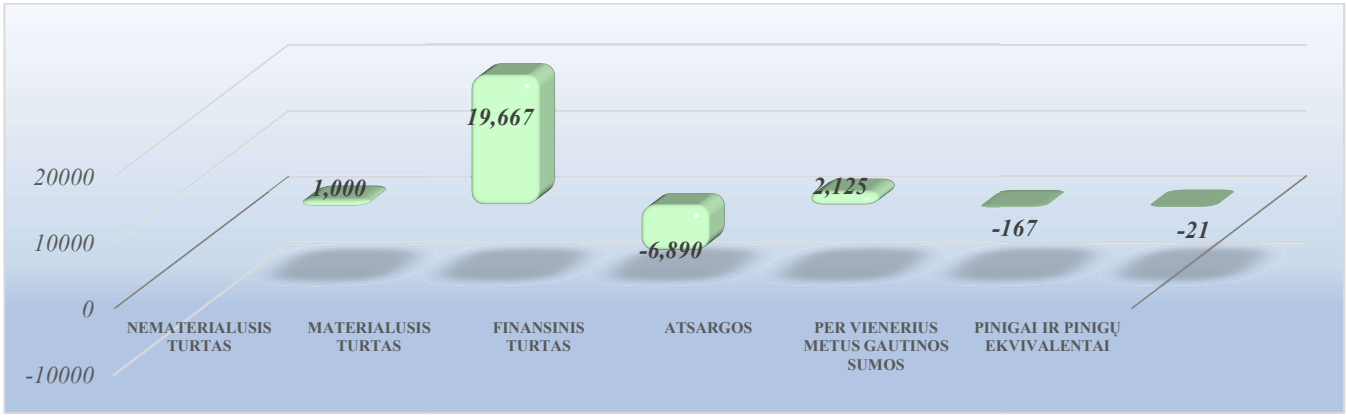
$R_{KB_{i,t}}$ – *i*-toji konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio reikšmė *t* laikotarpiu;

$R_{KB_{b,t}}$ – bazinė konsoliduotosios finansinės ataskaitos rodiklio reikšmė *t* laikotarpiu.

Per nagrinėjamą laikotarpį nuo 20X5 iki 20X6 m.m. įmonių grupės „X“ turto skaitinė reikšmė padidėjo (atitinkamai padidėjo nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų reikšmė). Tačiau nagrinėjamuoju atveju atkreiptinas dėmesys į skirtumą, kuris atsiranda dėl skirtingų konsolidavimo metodų panaudojimo. Tai matyti, kai atliekama horizontalioji analizė, skaičiuojama absoliučioji reikšmė, tuomet atsiranda skirtumas, kuris lygus įsipareigojimų skirtumui, kas patvirtina teorinę transformacijos schemą pagal Graham R., Cameron K. J. ir King R. D. (2014):

$$\Delta R_{KB_PROPORC_i} - \Delta R_{KB_NUSAVYBĖS_i} = R_{KB_PROPORC_i} - R_{KB_\boldsymbol{NUOSAVYB}ĖS_i}\ . \qquad (12)$$

Skirtumas tarp dviejų metų, kai jungtinė veikla konsoliduojama pagal proporcinį metodą ir pagal dalinį konsolidavimo metodą, pateikti histogramoje, žr. į 10 pav.

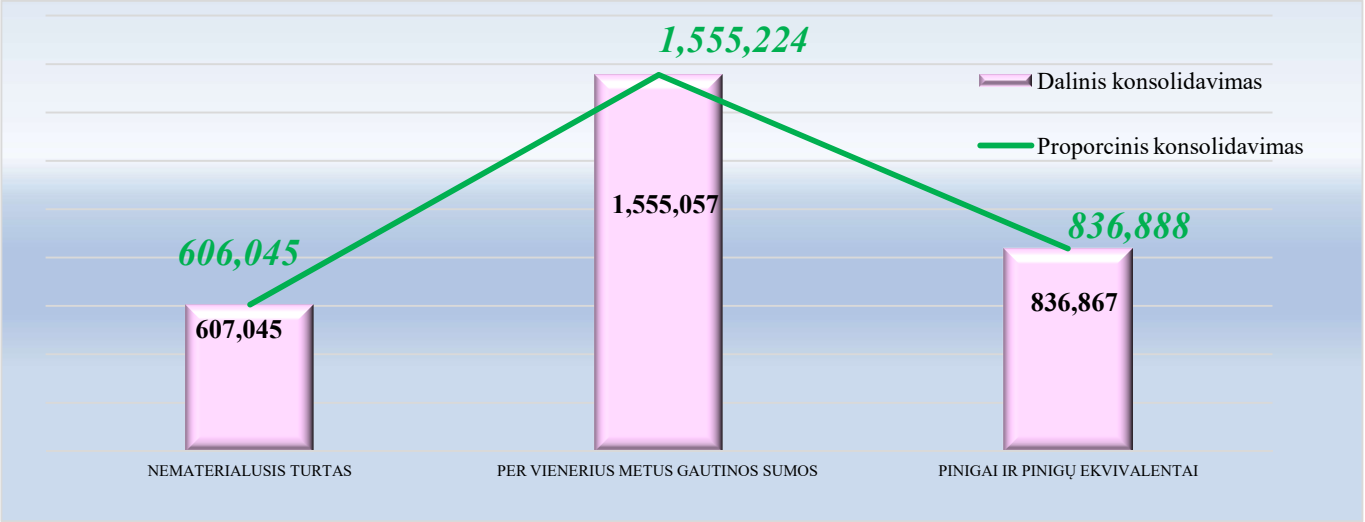

Šaltinis: parengta autorės

10 pav. Horizontaliosios analizės skirtumai

Iš 10 paveikslo matyti, kad 20x6 – 20x5 m.m. skirtumas tarp dviejų metodų akivaizdus: panaudojant proporcinį metodą, balanso straipsnių reikšmių pokyčiai atsiranda dėl to, kad dalis turto ir įsipareigojimų, priklausanti motininei įmonei, susumuojami su balanso reikšmėmis, jungtinės veiklos

pokyčiai pastebimi išvedant skirtumą tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų.

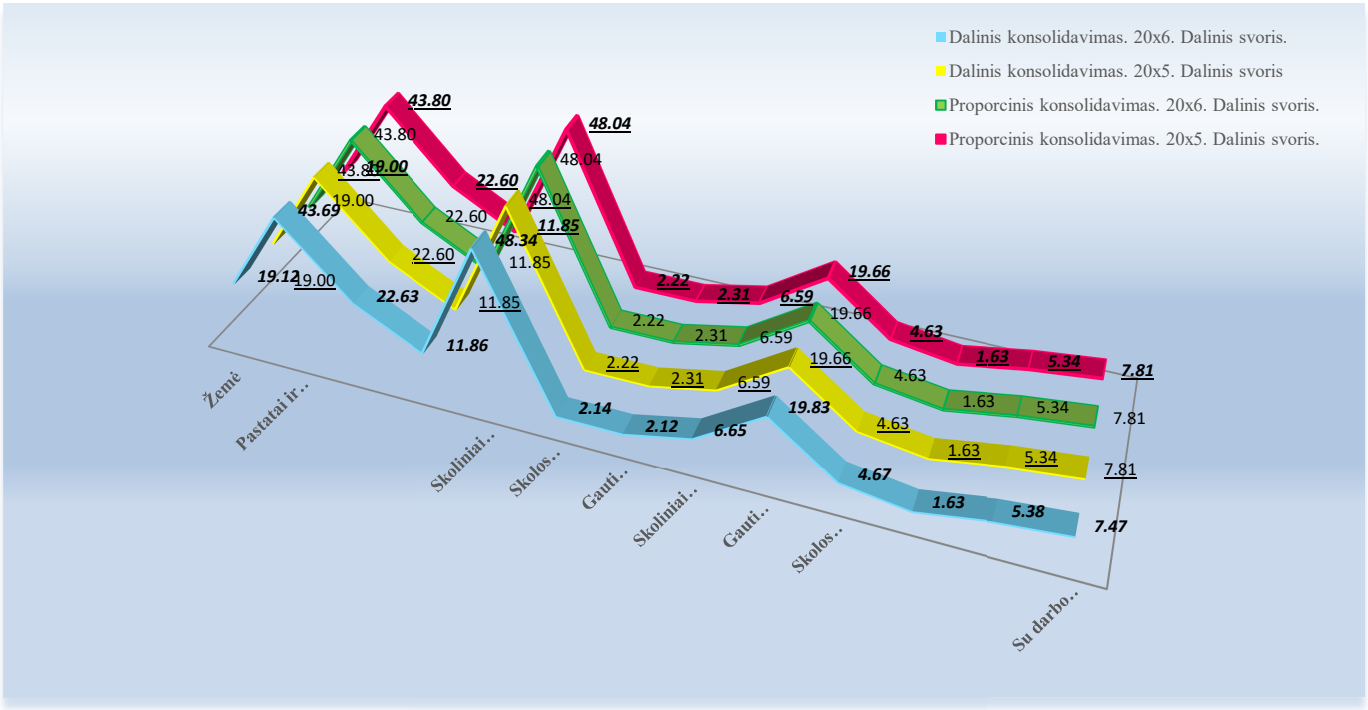

Šaltinis: parengta autorės

11 pav. Horizontaliosios analizės rezultatai

Nagrinėjant absoliučias reikšmes, matyti iš 11 paveikslo, kad nematerialusis turtas dalinio konsolidavimo metodo atveju didesnis (607.045 Eur), nei proporcinio metodo atveju (606.045 Eur). Tačiau kitos dvi balanso reikšmės yra didesnės, kas ir atsispindi lentelėje: *Per vienerius metus gautinos sumos* bei *Pinigai ir pinigų ekvivalentai*.

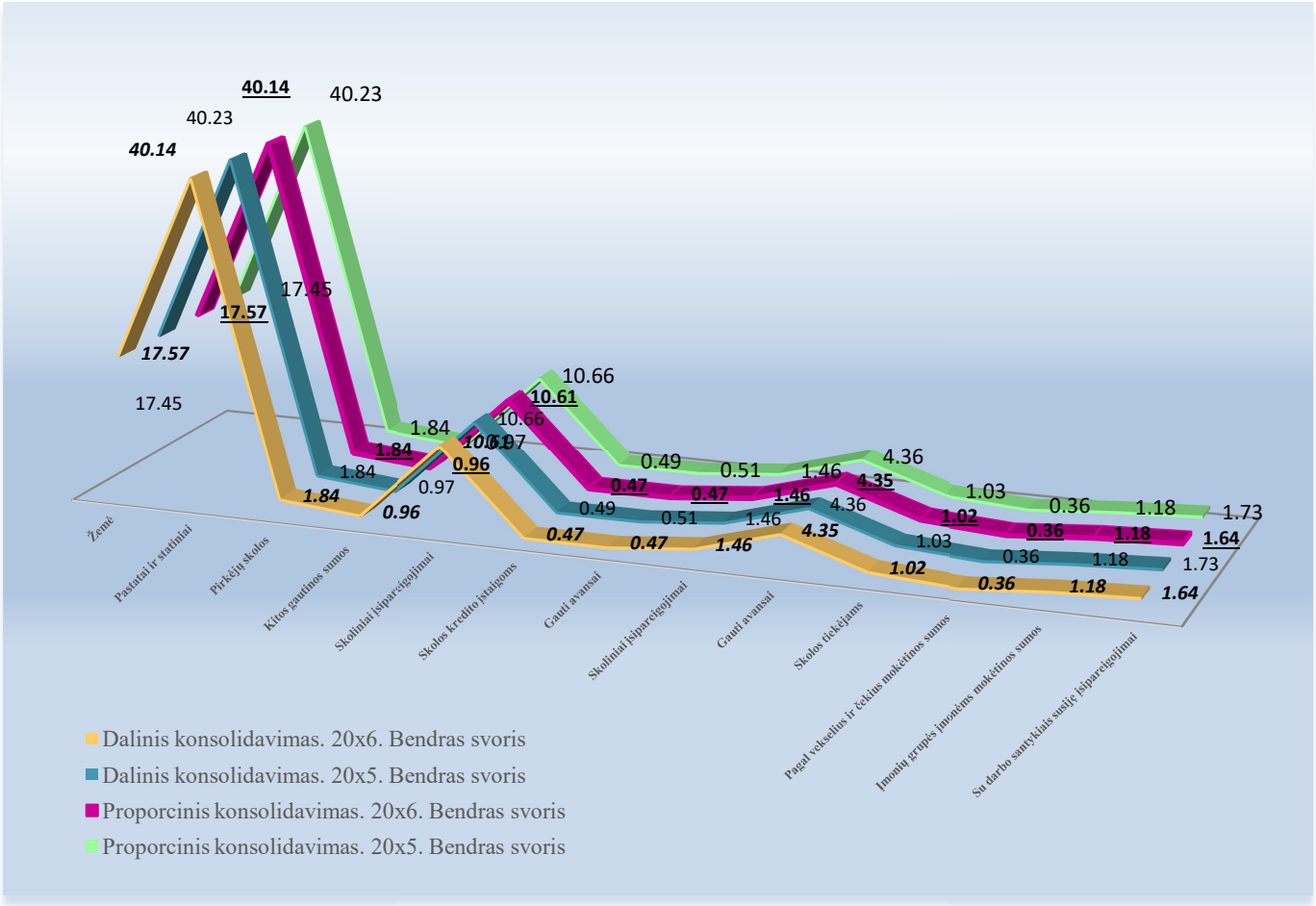
Atliekant vertikaliąją analizę, skirtumai ne tokie akivaizdūs, tenka po kablelio palikti daugiau skaičių, tačiau visgi pastebima tam tikra tendencija, kai proporcinis metodas lyginamas su nuosavybės metodu: *Finansinis turtas* mažėja, visi kiti rodikliai didėja, žr. į 12 ir 13 pav.

Šaltinis: parengta autorės

12 pav. Vertikaliosios analizės rezultatų palyginimas (dalinis svoris)

Taigi, atlikus dinaminę ir struktūrinę analizę, išryškėjo pagrindinis skirtumas tarp dviejų metodų, nors nagrinėjamu atveju struktūrinės analizės skirtumo rezultatai ne tokie akivaizdūs: proporcinio metodo atveju rodikliai bus didesni, lyginant juos su nuosavybės metodu. Išimtis – finansinis turtas, nes proporcinio konsolidavimo atveju eliminuojama 1/3 kapitalo dalis.

Šaltinis: parengta autorės

13 pav. Vertikaliosios analizės rezultatų palyginimas (bendras svoris)

Apibendrinant dinaminės ir struktūrinės analizės metu gautus rezultatus, lyginant proporcinį ir dalinį konsolidavimo metodus, pirmasis metodas padidins kai kurių rodiklių reikšmes. Šios analizės metu gautas reikšmingas patvirtinimas, kad 4 hipotezė (atlikus dinaminę ir struktūrinę analizę, lyginant proporcinį su daliniu konsolidavimu, pirmasis metodas padidins turto ir įsipareigojimų reikšmes) pasitvirtina.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išanalizavus vadovėlius, mokslinius darbus, straipsnius ir teisės aktus nustatyta, kad:

1. TFAS ir VAS standartai tapo vienu iš pagrindinių ir teisingu įmonių grupės konsoliduotosios finansinės atskaitomybės rengimo mechanizmu, kuris tapo informacijos užtikrinimo garantu ir pagrindu suinteresuotoms šalims, nes tokia atskaitomybė susisteminta finansine atskaitomybe, kuri pateikiama kaip vieno ūkinio subjekto finansinė atskaitomybė. Pati standartų struktūra yra struktūra, kuri paremta dviem sąvokomis: kontrolės ir reikšmingos įtakos. Jos ir paremtos investavimo būdais, kurie identifikuoja konsolidavimo metodo pasirinkimą.

2. Nuo 2013 metų įsigaliojęs „5 standartų paketas“ įpareigoja atsisakyti proporcinio konsolidavimo, o jungtinei veiklai naudoti dalinio konsolidavimo metodą (nuosavybės metodą). Todėl šiuo metu naudojami tik du konsolidavimo metodai: pilno konsolidavimo metodas (pirkimo metodas) ir dalinio konsolidavimo metodas (nuosavybės metodas). Pirmojo metodo atveju liko vienintelis M&A metodas – pirkimo metodas, kuris numato eilę žingsnių, pradedant pirkėjo identifikavimu ir baigiant prestižo skaičiavimu. Jis taikomas apjungiant, reorganizuojant ir įgyjant teisę daryti lemiamą poveikį, tuo tarpu susiliejimo metodas yra už TFAS nagrinėjamo ribų ir yra draudžiamas.

3. Pilno konsolidavimo metode (pirkimo metode) labai svarbu atskirti kontroliuojamą ir nekontroliuojamą dalis (pagal VAS mažumos dalis), bei teisingai šias dalis traktuoti: kontroliuojama dalis– tai motininės įmonės (tiesiogiai arba netiesiogiai) galimybė daryti įtaką per dukterinę įmonę. Tuo tarpu dalinio konsolidavimo metodas reikalauja mažiausiai skaičiavimų, nei kai taikomas pilno konsolidavimo metodas, nes koregavimas atliekamas atsižvelgiant į metinius veiklos rezultatus. Proporcinis metodas sudėtingesnis lyginant jį su dalinio konsolidavimo metodu skaičiavimu atžvilgiu, nes dalinio konsolidavimo metodo atveju skaičiuojama tik pelno rodiklio reikšmė, tenkanti motininei įmonei, o proporcinio metodo atveju skaičiuojama pelno, turto, įsipareigojimų dalys.

4. Jungtinei veiklai anksčiau taikytas proporcinis metodas turi savo privalumų: suteikia daugiau informacijos nei dalinio konsolidavimo metodas ir tinkamiausias, kai pagrindinės įmonės veikla skiriasi nuo jungtinės veiklos savo specifika ir pobūdžiu. Tačiau unifikuojant standartus, buvo prieita prie vieningo apskaitos modelio: akcijų, suteikiančių nuo 50+1 iki 100 proc. balsų konsoliduotajame balanse apskaitomo kaip kontrolė, o nuo 20 iki 50 proc. balsų bei jungtinės veiklos sutartys apskaitomos kaip investicijos. Tas ir atsispindi „5 standartų pakete“ TFAS: kontrolei taikomas pirkimo metodas, o investicijoms – dalinio konsolidavimo metodas, išimtis – kai investicijos greitu laiku bus perparduotos.

5. Dauguma problemų, susijusių su konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimu, išspręsta ir išsprendžiama: prieštaringo proporcinio konsolidavimo metodo atsisakyta, TFAS standartai patikslinti, o perėjimas nuo vienų standartų prie kitų, išsprendžiamas transformacija arba lygiagrečiai atliekami buhalteriniai įrašai. Neesmine problema galima laikyti tai, kad konsoliduotoji finansinė

atskaitomybė atspindi tik motininės įmonės interesus: mažumos dalis priskirtina konsoliduotojo balanso straipsniui, taip pagerinami motininės įmonės finansiniai rodikliai. Tačiau pagal TFAS apskaitomą prestižą, LIFO apskaitos metodo naudojimą ir termino „Nekontroliuojama dalis“ klausimai visgi paliekami atvirais. Todėl visgi atsiranda poreikis suvienodinti TFAS ir VAS.

Atsižvelgiant į tyrimo specifiką ir išvadas, keturios tyrimo hipotezės yra patvirtintos:

1. Jungtinei veiklai taikant proporcinį metodą, konsoliduotasis balansas visada bus didesnis įsipareigojimų dalimi, kuri priklauso motininei įmonei. Iš viso to paaiškėjo, kad 1 hipotezė (skirtumas tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų lygus įsipareigojimų daliai, kuri lygi jungtinės veiklos daliai ir kuri priklauso motininei įmonei) patvirtinta, nes skirtumas tarp proporcinio ir dalinio konsolidavimo metodų lygus įsipareigojimu daliai, kuri lygi jungtines veiklos daliai, priklausančiai motininei įmonei.
2. Faktorinės analizės rezultatai patvirtino iškeltą 2 hipotezę, kad konsoliduotosios finansinės atskaitomybės reikšmę įtakoja du faktoriai: eliminavimas ir neigiamas prestižas. Kartu su 2 pasitvirtino ir 3 hipotezė, kad konsolidavimo lygmuo motininės įmonės atžvilgiu atspindi eliminuotų operacijų kiekį.
3. Lyginant proporcinį ir dalinį konsolidavimo metodus ir su šiais metodais, atlikus dinaminę ir struktūrinę analizę, gautas rezultatas: lyginant du metodus, tai proporcinis metodas padidina balanso straipsnių rodiklių reikšmes, kurios yra jungtinės veiklos balanse, išskyrus kapitalo dalį ir finansinį turtą. Šios analizės metu gautas reikšmingas patvirtinimas, kad 4 hipotezė patvirtinta.

LITERATŪRA

1. 2-asis verslo apskaitos standartas „Balansas“.
2. 14-asis verslo apskaitos standartas „Verslo jungimai“.
3. 15-asis verslo apskaitos standartas „Investicijos į asocijuotus įmones“.
4. 16-asis verslo apskaitos standartas „Konsoliduotosios finansinės atskaitomybės ir investicijos į patronuojamasias įmones“.
5. 23-asis verslo apskaitos standartas „Turto nuvertėjimas“.
6. 37-asis verslo apskaitos standartas „Jungtinė veikla“.
7. ACCA. DipIFR. Mokomoji medžiaga (egzaminavimo medžiaga). PricewaterhouseCoopers, 2016.
8. ACCA. F8 Audit and Assurance. BPP Learning Media. 2016.
9. Angus O. Unegbu PhD, ACA. Contentious issues in financial statments' consolidation: non controlling interest's share of excess loses. European Centre for Research Training and Development UK. / Vol.3, No.5, pp.20-29, – May 2015 // http://www.eajournals.org/wp-content/uploads/Contentious-Issues-In-Financial-Statements----Consolidation-.pdf, [žiūrėta 2017-03-01]
10. Antill N. and Lee K. Company Valuation under IFRS. Interpreting and Forecasting Accounts using International Financial Reporting Standards. Harriman House Ltd, Norfolk, Great Britain, 2005.
11. Apskaitos ir audito tarnyba. Pavyzdinis sąskaitų planas suderintas su apskaitos direktyva// http://www.aat.lt/index.php?id=14, [žiūrėta 2017-01-08]
12. Baker T. and Clendon T. Students Guide to Preparing Financial Statements. Paperback – 1 Oct 2012/ England: Kaplan Publishing.- ISBN 978-0857327659.
13. Barker P., O’Hogartaigh C. Accounting for Groups: Theory and Practice, Cengage Learning EMEA, 1998, ISBN:9781860761058
14. Bilevičienės T. ir Jonušausko S. Statistinių metodų taikymas rinkos tyrimuose. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011.-255 p. –ISBN 978-9955-19-242-8.
15. Burkšaitienė D. Tarptautiniai finansų apskaitos aspektai. Ekonomika ir vadyba. Mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga 3 knyga (2002);

16. Carmichael D., Woodward C. and Wong K. M. IFRS news – June 2011. United Kingdom: 2011 PricewaterhouseCoopers.// https://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/ifrs_news_-_june_final.pdf, [žiūrėta 2017-01-14]

17. Chitty D. Accounting of Joint Ventures. Managment accounting. Chartered Institute of Management Accountants, 1998.

18. Christopher N. and Parker H. R. Comparative International Accounting. Paperback. / 9th – Edition/England: Pearson Education ISBN 0273703579, 2013.

19. Clinton A. and Simons, J. The interface between financial accounting and tax accounting: A summary of current research// http://researchcommons.waikato.ac.nz/handle/10289/1681, [žiūrėta 2017-01-07]

20. Dagilienė L. The investigation of financial reports' complexity in large companies. Ekonomika ir vadyba. Kaunas: University of Technology, 2009 // http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.538.5624&rep=rep1&type=pdf, [žiūrėta 2016-01-07];

21. Deloitte. Update of Luxembourg Accounting Law – Implementation of the new Accounting Directive // http://www2.deloitte.com/lu/en/pages/tax/articles/update-luxembourg-accounting--law.html, [žiūrėta 2017-01-18]

22. Dringoli A. Merger and Acquisition Strategies: How to Create Value. Cheltenham UK: Edward Elgar publishing, 2016.

23. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1606/2002 // www.aat.lt/get.php?f.1535, [žiūrėta 2017-01-18]

24. Europos Bendrijų Taryba (1978) Tarybos direktyva Nr. 78/660/EEB, grindžiama Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 54 straipsnio, 3 dalies, g punktu, dėl tam tikrų tipų 60 bendrovių metinių atskaitomybių// http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35661, [žiūrėta 2017-01-18]

25. FRS 9 Associates and Joint Ventures, November 1997. https://frc.org.uk/Our-Work/Publications/ASB/FRS-9-Associates-and-Joint-Ventures-File.pdf, [žiūrėta 2016-05-24]

26. Gusarova L. V. Metodika sostavlenije konsolidirovannoj finansovoj otchiotnosti. Mezdunarodnyj buhalterskij uchiot (*rus. k. Методика составления консолидированной финансовой отчетности некоммерческих организаций по МСФО*), Nr.12(162), 2011.

27. Graham R., Cameron K. J. and King R. D. Proportionate Consolidation vs the Equity Method: A Decision Usefulness perspective on Reporting Interests in Joint Ventures, 2014.

28. Harrigan K. R. Joint Ventures and Competitive Strategy, Strategic Management Journal, 1988, vol. 9, vo. 2.

29. Hendriksen E. S., Van Breda M. F.. Accounting Theory. Irwin, 1992. ISBN 978-0256081466.

30. Jastrebkova J. Konsolidacija: eliminirovanije dividendov i dolia menshenstva. MSFO: praktika ir priminenije, 2011.

31. Juočiūnienė D. ir Stončiūvienė N. Apskaitos tarptautinė reglamentacija. Mokomoji knyga. Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008 // http://asu.lt/mwginternal/de5fs23hu73ds/progress?id=ySfpDl3KRp4PIeHGToprsvwWrJ4I3ApUiDh0Hd25oaA, [žiūrėta: 2017-02-21]

32. IAS 27 „Separate Financial Statements"

33. IAS 28 „Investments in Associates"

34. IAS 31 „Interests in Joint Ventures"

35. IAS 36 „Impairment of Assets"

36. IFRS 3 „Business Combinations"

37. IFRS 10 "Consolidated financial statements"

38. IFRS 11 "Joint arrangements"

39. IFRS 12 "Disclosure of interests in other entities".

40. Institute of Mergers, Acquisitions&Alliances // https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/, [žiūrėta2017-01-21]

41. Hove M. R. Business Accounting: The Fundamental Techniques, Apr 1998.

42. Kamarenko T., Nastarenko M. ir Šenikov A. Korporativnyje finansy (*rus. k. Корпоративные финансы).* Moskva: Flint izdatelstvo, 2014. ISBN 978-5976519572.

43. Krušinskas R., Račickas E. Ir Sinevičienė L. Finansų pagrindai. Kauno technologijos universitetas: Kaunas, 2013.

44. Kurmanova A. Bukhalterskaja (finansovoja) otchiotnost (*rus. k. Бухгалтерская (финансовая) отчетность*). Gosudarstvennyj Orenburgskij universitet: Orenburg, 2013.

45. Leitner-Henetseder S. ir Stockinger M. How does the elimination of the Proportionate Consolidation method for Joint Venture investment influence EU Companies? ACRN Journal of Finance and Risk Perpectives / vol. 3 – Issue 1, Jan. 2014.

46. Lietuvos Respublikos Buhalterinės apskaitos įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=479241 [žiūrėta 2016-01-08]

47. Lietuvos Respublikos įmonių grupių konsoliduotosios finansinės atskaitomybės įstatymas //http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463098, [žiūrėta 2016 01 02]

48. Mackevičius J. Ilgalaikio materialiojo turto kompleksinės analizės metodika, Vilniaus Univeresitetas, 2008 m. Verslas:teorija ir praktika. 9(4): 237−244.// http://www.btp.vgtu.lt/index.php/btp/article/view/1648-0627.2008.9.237-244, [žiūrėta 2016-01-08]

49. Mackevičius J. ir Valkauskas R. Integruota finansinės įmonių būklės bei veiklos rezultatų analizės metodika, Vilniaus universitetas , 2010.

50. Marcinkevičius L. Tarptautinės jungtinės veiklos samprata tarptautinėje privatinėje teisėje. Mykolo Romerio universitetas, 2007.

51. Mishkin F. S. Financial consolidation: dangers and oportunities. National bureau of economic research,Cambridge, 1998// http://www.nber.org/papers/w6655.pdf, [žiūrėta 2016-01-07]

52. Moloney N. EU Securities and Financial Markets Regulation, Third Edition. Oxford European Union Law Library, 2014, ISBN: 9780199664344.

53. Nastenko D. A. and Sigidov J. I. Aktualnyje problemy formirovanija finansovoj otchiotnosti. Mezdunarodnyj buhalterskij uchiot (*rus. k. Актуальные проблемы формирования консолидированной финансовой отчетности. Международный бухгалтерский учет*), 2012.

54. Nobel P. Swiss finance law and international standards. London-Boston: Kluwer Law International, 2007. ISBN 90-411-9871-7.

55. Pierce A. and Brennan N. Principles and Practice of Group Accounts: A European Perspective. First edition/ Cornwall: Thomson Learning, 2003.

56. Požidajeva A. Analiz finansovoj otchiotnosti. (*rus.k. Анализ финансовой отчетности*) / 3-asis leidimas. – Maskva: Knorus, 2010 m. ISBN 978-5-406-00555-2, 262-275 p.

57. Roberts A., Wallace W. and Moles P. Mergers and Acquisitions. Edinburgh: Edinburgh Business School, 2012 // https://www.ebsglobal.net/EBS/media/EBS/PDFs/Mergers-Acquisitions-Course-Taster.pdf, [žiūrėta 2017-01-18]

58. Selezniova N. ir Ionova A. Analiz finansovoj otchiotnosti organizacii (rus.*k. Анализ финансовой отчетности организации*). Maskva: Unity, 2012. ISBN 978-5-238-01178-3.

59. Schroeder R. G., Clark M. W., Cathey J. M. Financial Accounting Theory and Analysis: Text and Cases. John Wiley & Sons, 2013, 2014. ISBN : 978-1-118-80637-1.

60. Shortridge T. R. and Smith A. P. (2007b), Implications of the Joint FASB and IASB Proposal on Accounting for Business Combinations: Conceptual Changes on the Path to Convergence. The CPA Journal (Online), April, 2007.

61. Smith K. W. and Lajoux A. R. The Art of M&A Strategy: A Guide to Building Your Company's Future through Mergers, Acquisitions, and Divestitures (The Art of M&A Series). / 1st Edition. – McGraw-Hill Education, 2012. ISBN-10: 0071756213.

62. Taylor A. P. Consolidated Financial Reporting. / 1 st Edition. – University of Lancaster: SAGE Publications Ltd, 1996.

63. Tarptautiniai finansinės atskaitomybės standartai (TFAS), apimantys tarptautinius apskaitos standartus (TAS) ir jų aiškinimus, galiojančius 2007 m. sausio 1 d. (vertimas iš anglų kalbos). 2007. London: TFAS.

64. The National Archives of United Kingdom // http://www.legislation.gov.uk/uksi/2015/980/pdfs/uksi_20150980_en.pdf , [žiūrėta: 2017-01-29]

65. Trafimova L. B. Primenenije koeficientnoj diagnostiki pri faktornom analize konsolidirovannoj ottchiotnosti. Finansovaja analitika: problem i reshenije (*rus. k. Применение коэффициентной диагностики при факторном анализе консолидированной финансовой отчетности*), 21 (363), 2015.

66. Walton P. and Aerts W. Global financial accounting and reporting – principles and analysis, 2006. ISBN 1844802655.

Markevič A. *Finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika*/ Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Lukas Giriūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas, 2017.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe plačiai išanalizuota finansinių ataskaitų paruošimas konsolidavimui ir įvertinta konsolidavimo metodų įtaka finansinėms ataskaitoms. Pagal faktorinę analizę išryškinami pagrindiniai rodikliai, kurie turi įtakos konsoliduotojo balanso vertei bei pateikiami finansinių rodiklių dinaminės ir struktūrinės analizės skirtumai. Pirmajame skyriuje pateikiama konsolidavimo samprata, jos prigimtis, teisinis reguliavimas ir verslo jungimo samprata. Antrajame skyriuje yra nagrinėjama finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika. Trečioje dalyje nagrinėjama įmonių grupės konsolidavimas pagal pateiktą metodiką, remiantis faktorine analize išryškinami pagrindiniai rodikliai, kurie turi įtakos konsoliduotojo balanso vertei, bei pateikiama finansinių rodiklių dinaminė ir struktūrinė analizė. Ketvirtajame skyriuje pateikiamos išvados ir rekomendacijos, kaip tinkamai parengti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę bei iškeliamos problemos, kurios atsirado tyrimo metu rengiant skirtingais metodais konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.

Pagrindiniai žodžiai: konsoliduota finansinė atskaitomybė, konsolidavimo metodika, pirkimo metodas, dalinio konsolidavimo metodas, proporcinis konsolidavimo metodas.

Markevič A. *Methodology of preparing financial statements for consolidation*/ Financial Management Master's thesis. Supervisor dr. Lukas Giriūnas. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, Faculty of Economics and Business, 2017.

ANNOTATION

This Master's thesis broadly analyses preparation of financial statements for consolidation and evaluates the influence of consolidation methods on financial statements. Based on factorial analysis main ratios, which have influence on the value of the balance, are highlighted and differences of dynamical and structural analysis of financial ratios is presented. In the first chapter the conception of consolidation, its nature, legal regulation and business consolidation conception are presented. In chapter two the methodology of preparing financial statements for consolidation is analysed. Part three analyses consolidation of a group of undertakings based on provided methodology and, based on factorial analysis, main ratios, which have influence on the value of the balance, are highlighted and differences of dynamical and structural analysis of financial ratios is presented. In chapter four conclusions and recommendations on how to properly prepare consolidated financial statements are provided and problem questions, which occurred during the course of the research while preparing consolidated financial

statements using different methodology, are brought forward.

Key words: consolidated financial reporting, consolidation methodology, purchase method, equity method, proportional consolidation method.

Markevič A. *Finansinių ataskaitų paruošimo konsolidavimui metodika*/ Finansų valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas dr. Lukas Giriūnas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas, 2017.

SANTRAUKA

Konsoliduotoji finansinė atskaitomybė yra svarbi ir turi didžiulę įtaka įmonių grupės viduje priimant investavimo, ekonominius bei finansinius sprendimus. Tokia atskaitomybė yra finansinės informacijos šaltinis suinteresuotiems asmenims, investuotojams ir išoriniams vartotojams, nes kiekvienos atskiros įmonės, priklausančios įmonės grupei, finansinė atskaitomybė neatspindi realių įmonių grupės veiklos rodiklių. Kadangi įmonių grupės viduje vykdomi pirkimai ir pardavimai, kurie iškraipo tikrąją įmonės finansinę padėtį, todėl kiekvienos įmonės finansinė atskaitomybė atskirai paėmus neatspindi tikros finansinės padėties.

Dėl šios priežasties buvo iškelta pagrindinė tyrimo problema. Kaip metodo pasirinkimas įtakoja konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimą? Tyrimo objektas – finansinės ataskaitos. Šio tyrimo tikslas – atlikti tyrimus, remiantis skirtingais konsolidavimo metodais ir pateikti, kokią įtaką turėjo standartų pokyčiai atskaitomybės rengimui. Taip pat buvo iškelti magistrinio darbo uždaviniai: ištirti ir susisteminti mokslinę literatūrą, susijusią su konsolidavimo metodais, pateikti procedūras ir metodus, kurie naudojami rengiant konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, pagal magistriniame darbe pateiktą metodiką parengti įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, įvertinti parengtą įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, palyginti parengtą įmonių grupės „X“ konsoliduotąją finansinę atskaitomybę panaudojant proporcinį ir dalinį konsolidavimo metodus. Šio darbo pagrindiniai metodai yra sisteminis analizės metodas ir mokslinės literatūros bei teisinių dokumentų analizė, nes tik tokiu būdu galima atskleisti konsolidavimo metodų turinį. Taip pat bus taikomas lyginimo metodas, jį naudojant bus įvertinamas kiekvienas metodas atskirai kito metodo atžvilgiu. Alternatyvų metodu bus palyginta ir abipusiškai kritikuojami metodai, tam bus pasitelkta į pagalbą kiekybiniai tyrimai ir dokumentų analizės metodas. Remiantis tyrimų analizės logika, pateiktos išvados ir rekomendacijos.

Dėl konsoliduotosios finansinės atskaitomybės parengimo specifikos empirinio tyrimo metu buvo iškeltos keturios hipotezės. Parengus konsoliduotąją finansinę atskaitomybę, remiantis trimis metodais ir atlikus faktorinę bei dinaminę struktūrinę analizę, buvo patvirtintos keturios hipotezės. Empirinio tyrimo metu paaiškėjo, kad proporcinis konsolidavimas didina konsoliduotojo balanso reikšmę, kuri lygi jungtinės veiklos įsipareigojimų daliai. Taikant pirkimo metodą paaiškėjo, kad pagrindiniai faktoriai,

darantys įtaką konsoliduotojo balanso reikšmei, yra eliminavimas ir neigiamas prestižas. Dinaminės ir struktūrinės analizės metu paaiškėjo, kad proporcinis metodas padidina dalį balanso straipsnių reikšmių.

Magistro baigiamojo darbo paskutiniame skyriuje pateikiamos išvados ir rekomendacijos, kaip tinkamai parengti konsoliduotąją finansinę atskaitomybę bei iškeliamos problemos, kurios atsirado tyrimo metu rengiant skirtingais metodais konsoliduotąją finansinę atskaitomybę.

Markevič A. *Methodology of preparing financial statements for consolidation*/ Financial Management Master's thesis. Supervisor dr. Lukas Giriūnas. – Vilnius: University of Mykolas Romeris, Faculty of Economics and Business, 2017.

SUMMARY

Consolidated financial reporting is very important and has a significant impact while making investing, economic and financial decisions within a group of undertakings. Such reporting is a source of financial information for persons concerned, investors and external users, because financial statements of each separate undertaking, which belongs to the group of undertakings, does not reflect the real performance indicators of a group of undertakings. Due to the fact that purchases and sales, which distort the real financial situation of an undertaking, are made within the group of undertakings, financial statements of each individual undertaking separately does not reflect the real financial situation.

Due to this fact the main problem question of the research was brought up. How does the selection of a method influence the preparation of consolidated financial statements? Research object – financial statements. Objective of this research – to conduct researches based on different methods of consolidation and to provide findings on what influence changes of standards had on the preparation of consolidated statements. The following aims of Master's thesis were also brought up: to analyse and systematize scientific literature related to consolidation methods, provide procedures and methods that are applied while preparing consolidated financial statements, to prepare consolidated financial statements of a group of undertakings "X" based on methodology provided in the thesis, to evaluate the prepared consolidated financial statements of a group of undertakings "X", to compare the prepared consolidated financial statements of a group of undertakings "X" using proportional and equity methods of consolidation. Main methods of this thesis are systematic analysis method and analysis of scientific literature and legal documents, for only in this way the content of consolidation methods can be revealed. Also, a method of comparing will be applied and with a help of it each method will be evaluated separately in respect of another method. Methods will be compared and criticised reciprocally by applying the method of alternatives and for this purpose quantitative researches and document analysis method will be used. Based on the research analysis logic, conclusions and recommendations are provided.

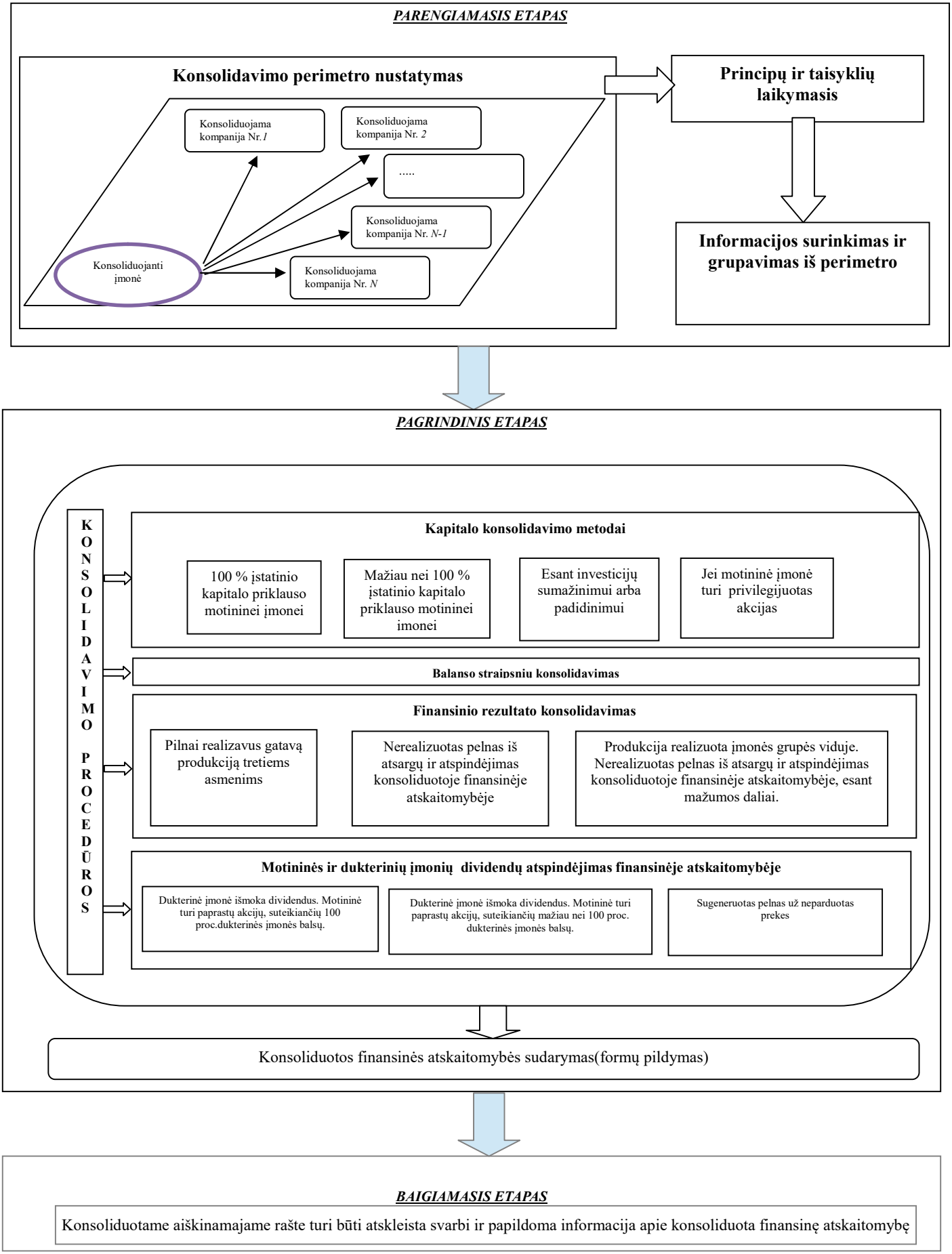
Due to particularity of preparing consolidated financial statements, four hypotheses were brought forward during an empirical research. After preparing consolidated financial statements following the three methods and completing factorial and dynamical structural analysis, the four hypotheses were confirmed. During an empirical research it was found out that proportional consolidation increases the value of consolidated balance and it is equal to a portion of joint activity liabilities. While applying purchase method, it was found out that main factors, which influence the value of consolidated balance, is elimination and negative goodwill. While performing dynamical and structural analysis it turned out that proportional method increases the values of a part of items on a balance.

In the last part of Master's thesis conclusions and recommendations on how to properly prepare consolidated financial statements are provided and problem questions, which occurred during the course of the research while preparing consolidated financial statements using different methodology, are brought forward.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

PAGRINDINIAI KONSOLIDAVIMO ETAPAI

2 PRIEDAS

„X“ ĮMONIŲ GRUPĖS BALANSAI

Eil. Nr.	Straipsniai	MOTININĖ ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m.	DUKTERINĖ ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 100 proc. balsų	DUKTERINĖ ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 70 proc. balsų	ASOCIJUOTA ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 35 proc. balsų	BENDRA ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 1/3 dalis
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
	TURTAS					
A.	ILGALAIKIS TURTAS	**4024163301**	**298841**	**161052**	**88300**	**211000**
1.	**NEMATERIALUSIS TURTAS**	**15901804**	**14352**	**10352**	1100	**10000**
2.	**MATERIALUSIS TURTAS**	**3883231935**	**284489**	**150700**	87200	**201000**
2.1.	*Žemė*	*769526423*	*14340*			
2.2.	*Pastatai ir statiniai*	*1757951186*	*73860*			
2.3.	*Mašinos ir įranga*	*322235598*	*120221*	*90500*	*42000*	*145000*
2.4.	*Transporto priemonės*	*41968929*	*64641*	*50000*	*35000*	*35000*
2.5.	*Kiti įrenginiai, prietaisai ir įrankiai*	*39076362*	*11427*	*10200*	*10200*	*21000*
2.6.	*Investicinis turtas*	*952473437*				
2.6.1.	*Žemė*	*952104100*				
2.6.2.	*Pastatai*	*369337*				
2.7.	*Sumokėti avansai ir vykdomi materialiojo turto statybos (gamybos) darbai*					
3.	**FINANSINIS TURTAS**	**115346522**				
3.1.	*Investicijos į dukterines, asocijuotas, bendras įmones*	*115165082*				
3.2.	*Paskolos įmonių grupės įmonėms*	*110000*				
3.3.	*Iš įmonių grupės įmonių gautinos sumos*					
3.4.	*Asocijuotųjų įmonių akcijos*					
3.5.	*Paskolos asocijuotosioms įmonėms*					
3.6.	*Iš asocijuotųjų įmonių gautinos sumos*					
3.7.	*Ilgalaikės investicijos*					
3.8.	*Po vienų metų gautinos sumos*	*71440*				
3.9.	*Kitas finansinis turtas*					
4.	**KITAS ILGALAIKIS TURTAS**	**9683040**				

4.1.	Atidėtojo pelno mokesčio turtas	*9683040*				
4.2.	Biologinis turtas					
4.3.	Kitas turtas					
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	**355137691**	**666661**	**464296**	**162128**	**51690**
1.	**ATSARGOS**	**164538412**	**30784**	**3626**	**3626**	**3626**
1.1.	*Žaliavos, medžiagos ir komplektavimo detalės*	*142960312*	*23626*	*3626*	*3626*	*3626*
1.2.	*Nebaigta produkcija ir vykdomi darbai*	*1653087*	*7158*			
1.3.	*Produkcija*					
1.4.	*Pirktos prekės, skirtos perparduoti*					
1.5.	*Biologinis turtas*					
1.6.	*Ilgalaikis materialusis turtas, skirtas parduoti*	*19925013*				
1.7.	*Sumokėti avansai*					
2.	**PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS**	**123073730**	**140525**	**254670**	**114670**	**39500**
2.1.	Pirkėjų skolos	*80556492*	*4563*	*59000*	*59000*	*15000*
2.2.	Įmonių grupės įmonių skolos	*452295*	*3027*	*150350*	*50350*	*20000*
2.3.	Asocijuotųjų įmonių skolos					
2.4.	Kitos gautinos sumos	*42064943*	*132935*	*45320*	*5320*	*4500*
3.	**TRUMPALAIKĖS INVESTICIJOS**	**6364**				**4500**
3.1.	Įmonių grupės įmonių akcijos	*6364*				2500
3.2.	Kitos investicijos					2000
4.	**PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI**	**67519185**	**495352**	**206000**	**43832**	**4064**
C.	ATEINANČIŲ LAIKOTARPIŲ SĄNAUDOS IR SUKAUPTOS PAJAMOS					
	TURTO IŠ VISO	**4379300992**	**965502**	**625348**	**250428**	**262690**
	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI					
D.	NUOSAVAS KAPITALAS	**1718918447**	**820383**	**542758**	**230728**	**249330**
1.	**KAPITALAS**	**1515334494**	**439854**	**339523**	**186330**	**129330**
1.1.	Įstatinis (pasirašytasis) kapitalas	*1515334494*	*439854*	*339523*	*186330*	*129330*
2.	**AKCIJŲ PRIEDAI**					
3.	**PERKAINOJIMO REZERVAS**					
4.	**REZERVAI**	**73394620**	**295611**	**159635**	**29745**	**55000**
4.1.	Privalomasis rezervas	*62113110*	*290976*	*154035*	*24145*	*45000*
4.2.	Savoms akcijoms įsigyti					
4.3.	Kiti rezervai	*11281510*	*4635*	*5600*	*5600*	*10000*
5.	**NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)**	**130189333**	**84918**	**43600**	**14653**	**65000**

5.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	130189333	84918	43600	14653	65000
5.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)					
6.	**VALIUTŲ KURSŲ POKYČIO ĮTAKA**					
7.	**MAŽUMOS DALIS**					
E.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	**1699072780**				
F.	ATIDĖJINIAI					
1.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų atidėjiniai					
2.	Mokesčių atidėjiniai					
3.	Kiti atidėjiniai					
G.	MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	**961309765**	**145119**	**82590**	**19700**	**13360**
1.	**PO VIENŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**505731430**				
1.1.	Skoliniai įsipareigojimai	*464721288*				
1.2.	Skolos kredito įstaigoms	*20595780*				
1.3.	Gauti avansai	*20399755*				
1.4.	Skolos tiekėjams	*14607*				
1.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos					
1.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos					
1.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos					
1.8.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai					
2.	**PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**455578335**	**145119**	**82590**	**19700**	**13360**
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai	*63942211*	*9894*	*11430*	*8000*	8000
2.2.	Skolos kredito įstaigoms					
2.3.	Gauti avansai	*190652042*				
2.4.	Skolos tiekėjams	*44876533*	*6411*	*7890*	*6200*	2400
2.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos	*15712810*				
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	*51745210*	*55000*	*55000*		
2.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos					
2.8.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	*8482405*	*59960*			
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	*71838688*	*5418*	*3470*	*3000*	1460
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	*8328436*	*8436*	*4800*	*2500*	1500
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**4379300992**	**965502**	**625348**	**250428**	**262690**

3 PRIEDAS

KONSOLIDUOTOJO BALANSO PARENGIMAS. DARBINĖ LENTELĖ

Eil. Nr.	Straipsniai	**Dukterinė įmonė**		**Dukterinė įmonė(70 proc. balsų)**				**Asocijuota įmonė**		**Bendra įmonė**			
		Pirkimo metodas		*Pirkimo metodas*				*Dalinio konsolidavimo*		*Pirmas būdas. Dalinio konsolidavimo*		*Antras būdas. Proporcinis metodas*	
		Aktyvas	Pasyvas	Grupei priklauso 70 %	Mažumos dalis 30%	Aktyvai	Pasyvai	*Aktyvai*	*Pasyvai*	*Aktyvai*	*Pasyvai*	*Aktyvai*	*Pasyvai*
1	**2**	**7**	**8**	**11**	**12**	**13**	**14**	**17**		**19**		**20**	**21**
	TURTAS												
A.	ILGALAIKIS TURTAS		**494,854**				**292,666**	**5,129**		**21,667**		**70,333**	**61,443**
1.	**NEMATERIALUSIS TURTAS**											**3,333**	
2.	**MATERIALUSIS TURTAS**											**67,000**	
2.3.	*Mašinos ir įranga*											*48,333*	
2.4.	*Transporto priemonės*											*11,667*	
2.5.	*Kiti įrenginiai, prietaisai ir įrankiai*											*7,000*	
3.	**FINANSINIS TURTAS**		**494,854**				**292,666**	**5,129**		**21,667**			**61,443**
3.1.	*Investicijos į dukterines, asocijuotas, bendras įmones*		***439,854***				*237,666*	*5,129*		*21,667*			*61,443*
3.2.	*Paskolos įmonių grupės įmonėms*		***55,000***				*55,000*						
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS		**3,027**									**17,230**	
1.	**ATSARGOS**											**1,209**	
1.1.	*Žaliavos, medžiagos ir komplektavimo detalės*											*1,209*	
2.	**PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS**		**3,027**									**13,167**	
2.1.	Pirkėjų skolos											*5,000*	
2.2.	Įmonių grupės įmonių skolos		*3,027*									*6,667*	
2.4.	Kitos gautinos sumos											*1,500*	
3.	**TRUMPALAIKĖS INVESTICIJOS**											**1,500**	
3.1.	Įmonių grupės įmonių akcijos											833	
3.2.	Kitos investicijos											667	

4.	**PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI**											**1,355**	
	TURTO IŠ VISO		**497,881**				**292,666**	**5,129**		**21,667**		**87,563**	**61,443**
	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI												
D.	NUOSAVAS KAPITALAS	**439,854**		**379,931**	**162,827**	**237,666**			**5,129**		**21,667**	**21,667**	
1.	**KAPITALAS**	**439,854**		**237,666**	**101,857**	**237,666**							
1.1.	Įstatinis (pasirašytasis) kapitalas	*439,854*		*237,666*	*101,857*	*237,666*							
4.	**REZERVAI**			**111,745**	**47,891**								
4.1.	Privalomasis rezervas			*107,825*	*46,211*								
4.3.	Kiti rezervai			*3,920*	*1,680*								
5.	**NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)**			**30,520**	**13,080**				**5,129**		**21,667**	**21,667**	
5.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)			30,520	13,080							**21,667**	
G.	MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	**58,027**				**55,000**						**4,453**	
2.	**PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**58,027**				**55,000**						**4,453**	
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai											2,667	
2.4.	Skolos tiekėjams											800	
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	***58,027***				*55,000*							
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai											487	
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai											500	
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**497,881**		**379,931**	**162,827**	**292,666**			**5,129**		**21,667**	**26,120**	

4 PRIEDAS

KONSOLIDUOTASIS BALANSAS PARENGTAS PAGAL KONSOLIDAVIMO METODUS

Eil. Nr.	Straipsniai	*Konsoliduotas balansas (dalinio konsolidavimo metodas)*	*Konsoliduotas balansas (su proporciniu metodu)*
1	**2**	**3**	**4**
	TURTAS		
A.	ILGALAIKIS TURTAS	**4023862469**	**4023849693**
1.	**NEMATERIALUSIS TURTAS**	**15926508**	**15929841**
2.	**MATERIALUSIS TURTAS**	**3883667124**	**3883734124**
2.1.	*Žemė*	*769540763*	*769540763*
2.2.	*Pastatai ir statiniai*	*1758025046*	*1758025046*
2.3.	*Mašinos ir įranga*	*322446319*	*322494652*
2.4.	*Transporto priemonės*	*42083570*	*42095237*
2.5.	*Kiti įrenginiai, prietaisai ir įrankiai*	*39097989*	*39104989*
2.6.	*Investicinis turtas*	*952473437*	*952473437*
2.6.1.	*Žemė*	*952104100*	*952104100*
2.6.2.	*Pastatai*	*369337*	*369337*
2.7.	*Sumokėti avansai ir vykdomi materialio turto statybos (gamybos) darbai*		
3.	**FINANSINIS TURTAS**	**114585797**	**114502687**
3.1.	*Investicijos į dukterines, asocijuotas, bendras įmones*	*114514357*	*114431247*
3.2.	*Paskolos įmonių grupės įmonėms*		
3.3.	*Iš įmonių grupės įmonių gautinos sumos*		
3.4.	*Asocijuotųjų įmonių akcijos*		
3.5.	*Paskolos asocijuotosioms įmonėms*		
3.6.	*Iš asocijuotųjų įmonių gautinos sumos*		
3.7.	*Ilgalaikės investicijos*		
3.8.	*Po vienų metų gautinos sumos*	*71440*	*71440*
3.9.	*Kitas finansinis turtas*		
4.	**KITAS ILGALAIKIS TURTAS**	**9683040**	**9683040**
4.1.	Atidėtojo pelno mokesčio turtas	*9683040*	*9683040*
4.2.	Biologinis turtas		
4.3.	Kitas turtas		
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	**356265621**	**356282851**
1.	**ATSARGOS**	**164572822**	**164574031**
1.1.	*Žaliavos, medžiagos ir komplektavimo detalės*	*142987564*	*142988773*
1.2.	*Nebaigta produkcija ir vykdomi darbai*	*1660245*	*1660245*
1.3.	*Produkcija*		
1.4.	*Pirktos prekės, skirtos perparduoti*	*0*	*0*
1.5.	*Biologinis turtas*	*0*	*0*
1.6.	*Ilgalaikis materialusis turtas, skirtas parduoti*	*19925013*	*19925013*
1.7.	*Sumokėti avansai*	*0*	*0*
2.	**PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS**	**123465898**	**123479065**
2.1.	Pirkėjų skolos	*80620055*	*80625055*
2.2.	Įmonių grupės įmonių skolos	*602645*	*609312*
2.3.	Asocijuotųjų įmonių skolos		*0*
2.4.	Kitos gautinos sumos	*42243198*	*42244698*
3.	**TRUMPALAIKĖS INVESTICIJOS**	**6364**	**7864**
3.1.	Įmonių grupės įmonių akcijos	6364	7197
3.2.	Kitos investicijos		667
4.	**PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI**	**68220537**	**68221892**
C.	ATEINANČIŲ LAIKOTARPIŲ SĄNAUDOS IR SUKAUPTOS PAJAMOS		0
	TURTO IŠ VISO	**4380128090**	**4380132544**

	NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI		
D.	NUOSAVAS KAPITALAS	**1719630863**	**1719630863**
1.	**KAPITALAS**	**1515334494**	**1515334494**
1.1.	Įstatinis (pasirašytasis) kapitalas	1515334494	*1515334494*
2.	**AKCIJŲ PRIEDAI**		**0**
3.	**PERKAINOJIMO REZERVAS**		**0**
4.	**REZERVAI**	**73801976**	**73801976**
4.1.	Privalomasis rezervas	*62511911*	*62511911*
4.2.	Savoms akcijoms įsigyti		*0*
4.3.	Kiti rezervai		*11290065*
5.	**NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)**	**130331566**	**130331566**
5.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)		130326438
5.2.	Ankstesnių metų pelnas (nuostoliai)		
6.	**VALIUTŲ KURSŲ POKYČIO ĮTAKA**		
7.	**MAŽUMOS DALIS**	**162827**	**162827**
E.	DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	**1699072780**	**1699072780**
F.	ATIDĖJINIAI		
1.	Pensijų ir panašių įsipareigojimų atidėjiniai		
2.	Mokesčių atidėjiniai		
3.	Kiti atidėjiniai		
G.	MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	**961424447**	**961428900**
1.	**PO VIENŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**505731430**	**505731430**
1.1.	Skoliniai įsipareigojimai	464721288	464721288
1.2.	Skolos kredito įstaigoms	20595780	20595780
1.3.	Gauti avansai	20399755	20399755
1.4.	Skolos tiekėjams	14607	14607
1.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos		
1.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos		
1.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos		
1.8.	Kitos mokėtinos sumos ir ilgalaikiai įsipareigojimai		
2.	**PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**455693017**	**455697470**
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai	*63963535*	63966202
2.2.	Skolos kredito įstaigoms		
2.3.	Gauti avansai	*190652042*	190652042
2.4.	Skolos tiekėjams	*44890834*	44891634
2.5.	Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos	*15712810*	15712810
2.6.	Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	*51742183*	51742183
2.7.	Asocijuotosioms įmonėms mokėtinos sumos		
2.8.	Pelno mokesčio įsipareigojimai	*8542365*	8542365
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	*71847576*	71848063
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	*8341672*	8342172
H.	SUKAUPTOS SĄNAUDOS IR ATEINANČIŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS		
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**4380128090**	**4380132543**

5 PRIEDAS

KONSOLIDAVIMO REZULTATAI

Eil. Nr.	Straipsniai	BENDRA ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 1/3 dalis	*Dalinio konsolidavimo*	*Proporcinis metodas*		BENDRA ĮMONĖ Ataskaitinis laikotarpis 20X6 m. 1/3 dalis	*Dalinio konsolidavimo*	*Proporcinis metodas*	
1	**2**	18	**19**	**20**	**21**	**18**	**19**	**20**	**21**
A.	ILGALAIKIS TURTAS	**116,000**	**0**	**38,667**	**-51,443**	**211,000**	**32,500**	**105,500**	**-92,165**
1.	**NEMATERIALUSIS TURTAS**	**10,000**		**3,333**		**10,000**		**5,000**	
2.	**MATERIALUSIS TURTAS**	**106,000**		**35,333**		**201,000**		**100,500**	
2.3.	*Mašinos ir įranga*	*70,000*		*23,333*		*145,000*		*72,500*	
2.4.	*Transporto priemonės*	*15,000*		*5,000*		*35,000*		*17,500*	
2.5.	*Kiti įrenginiai, prietaisai ir įrankiai*	*21,000*		*7,000*		*21,000*		*10,500*	
3.	**FINANSINIS TURTAS**	**0**	**0**	**0**	**-51,443**		**32,500**	**0**	**-92,165**
3.1.	*Investicijos į dukterines įmones*	**0**	*0*	*0*	*-51,443*		*32,500*	*0*	*-92,165*
B.	TRUMPALAIKIS TURTAS	**51,690**		**17,230**		**51,690**		**25,845**	
1.	**ATSARGOS**	**3,626**		**1,209**		**3,626**		**1,813**	
1.1.	*Žaliavos, medžiagos ir komplektavimo detalės*	*3,626*		*1,209*		*3,626*		*1,813*	
2.	**PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS**	**39,500**		**13,167**		**39,500**		**19,750**	
2.1.	Pirkėjų skolos	*15,000*		*5,000*		*15,000*		*7,500*	
2.2.	Įmonių grupės įmonių skolos	*20,000*		*6,667*		*20,000*		*10,000*	
2.4.	Kitos gautinos sumos	*4,500*		*1,500*		*4,500*		*2,250*	
3.	**TRUMPALAIKĖS INVESTICIJOS**	**4,500**		**1,500**		**4,500**		**2,250**	
3.1.	Įmonių grupės įmonių akcijos	*2,500*		833		2,500		1,250	
3.2.	Kitos investicijos	*2,000*		667		2,000		1,000	
4.	**PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI**	**4,064**		**1,355**		**4,064**		**2,032**	
	TURTO IŠ VISO	**167,690**	**0**	**55,897**	**-51,444**	**262,690**	**32,500**	**131,345**	**-92,165**
D.	NUOSAVAS KAPITALAS	**154,330**	**0**	**0**	**0**	**249,330**	**32,500**	**32,500**	**0**
1.	**KAPITALAS**	**129,330**			**0**	**129,330**			**0**
1.1.	Įstatinis (pasirašytasis) kapitalas	*129,330*				*129,330*			
4.	**REZERVAI**	**25,000**				**55,000**			
4.1.	Privalomasis rezervas	*15,000*				*45,000*			
4.3.	Kiti rezervai	*10,000*				*10,000*			
5.	**NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)**	**0**	**0**	**0**		**65,000**	**32,500**	**32,500**	
5.1.	Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	**0**		**0**		65,000		**32,500**	
G.	MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	**13,360**		**4,453**		**13,360**		**6,680**	
2.	**PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI**	**13,360**		**4,453**		**13,360**		**6,680**	
2.1.	Skoliniai įsipareigojimai	*8,000*		2,667		*8,000*		4,000	
2.4.	Skolos tiekėjams	*2,400*		800		*2,400*		1,200	
2.9.	Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	*1,460*		487		*1,460*		730	
2.10.	Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	*1,500*		500		*1,500*		750	
	NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**167,690**	**0**	**4,453**	**0**	**262,690**	**32,500**	**39,180**	**0**

6 PRIEDAS

DINAMINĖ IR STRUKTŪRINĖ FINANSINIŲ RODIKLIŲ ANALIZĖ

Straipsniai	*Dalinio konsolidavimo*		*Horizontalioji analizė*		*Vertikalioji analizė*				*Proporcinis modelis*		*Horizontalioji analizė*		*Vertikalioji analizė*				Skirtumas tarp dalinio ir proporcinio konsolidavimo metodų		*Horizontalios analizės skirtumas tarp dalinio ir proporcinio konsolidavimo metodų, kai pokytis 20X6-20X5*		*Vertikalios analizės skirtumai tarp dalinio ir proporcinio konsolidavimo metodų*			
					Lyginamasis svoris(%)								*Lyginamasis svoris(%)*											
	Balansas 20X6	*Balansas 20X5*	*Pokytis 20X6-20X5*		*20X6*		*20X5*		*Balansas 20X6*	*Balansas 20X5*	*Pokytis 20X6-20X5*		*20X6*		*20X5*		20X6	20X5			*20X6*		*20X5*	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
	Eur	*Eur*	*Eur*	*%*	*Bendras*	*Dalinis*	*Bendras*	*Dalinis*	*Eur*	*Eur*	*Eur*	*%*	*Bendras*	*Dalinis*	*Bendras*	*Dalinis*	*Eur*	*Eur*	*Eur*	*%*	*Bendras*	*Dalinis*	*Bendras*	*Dalinis*
TURTAS																								
ILGALAIKIS TURTAS	**4.023.862.469**	**3.971.079.622**	***52.782.847***	***1,33***	***91,87***	***100,00***	***91,85***	***100,00***	**4.023.849.692**	**3.971.080.622**	***52.769.071***	***1,33***	***91,87***	***100,00***	***91,85***	***100,00***	**12.777**	**-1.000**	***13.777***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***
NEMATERIALUSIS TURTAS	**15.926.508**	**15.319.463**	*607.045*	*3,96*	*0,36*	*0,40*	*0,35*	*0,39*	**15.929.841**	**15.323.796**	*606.045*	*3,95*	*0,36*	*0,39*	*0,35*	*0,39*	-3.333	-4.333	*1.000*	*0,01*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,00*
MATERIALUSIS TURTAS	**3.883.667.124**	**3.832.679.452**	*50.987.672*	*1,33*	*88,67*	*96,52*	*88,65*	*96,51*	**3.883.734.124**	**3.832.766.119**	*50.968.005*	*1,33*	*88,67*	*96,52*	*88,66*	*96,52*	-67.000	-86.667	*19.667*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Žemė	*769.540.763*	*754.536.634*	*15.004.129*	*1,99*	*17,57*	*19,12*	*17,45*	*19,00*	*769.540.763*	*754.536.634*	*15.004.129*	*1,99*	*17,57*	*19,00*	*17,45*	*19,00*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,12*	*0,00*	*0,00*
Pastatai ir statiniai	*1.758.025.046*	*1.739.170.720*	*18.854.326*	*1,08*	*40,14*	*43,69*	*40,23*	*43,80*	*1.758.025.046*	*1.739.170.720*	*18.854.326*	*1,08*	*40,14*	*43,80*	*40,23*	*43,80*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,11*	*0,00*	*0,00*
Mašinos ir įranga	*322.446.319*	*318.354.517*	*4.091.802*	*1,29*	*7,36*	*8,01*	*7,36*	*8,02*	*322.494.652*	*318.416.184*	*4.078.469*	*1,28*	*7,36*	*8,02*	*7,37*	*8,02*	-48.333	-61.667	*13.333*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
Transporto priemonės	*42.083.570*	*41.636.084*	*447.486*	*1,07*	*0,96*	*1,05*	*0,96*	*1,05*	*42.095.237*	*41.651.084*	*444.153*	*1,07*	*0,96*	*1,05*	*0,96*	*1,05*	-11.667	-15.000	*3.333*	*0,01*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Kiti įrenginiai, prietaisai ir įrankiai	*39.097.989*	*38.689.715*	*408.274*	*1,06*	*0,89*	*0,97*	*0,89*	*0,97*	*39.104.989*	*38.699.715*	*405.274*	*1,05*	*0,89*	*0,97*	*0,90*	*0,97*	-7.000	-10.000	*3.000*	*0,01*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Investicinis turtas	*952.473.437*	*940.291.782*	*12.181.655*	*1,30*	*21,75*	*23,67*	*21,75*	*23,68*	*952.473.437*	*940.291.782*	*12.181.655*	*1,30*	*21,75*	*23,68*	*21,75*	*23,68*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
Žemė	*952.104.100*	*939.927.746*	*12.176.354*	*1,30*	*21,74*	*23,66*	*21,74*	*23,67*	*952.104.100*	*939.927.746*	*12.176.354*	*1,30*	*21,74*	*23,67*	*21,74*	*23,67*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
Pastatai	*369.337*	*364.036*	*5.301*	*1,46*	*0,01*	*0,01*	*0,01*	*0,01*	*369.337*	*364.036*	*5.301*	*1,46*	*0,01*	*0,01*	*0,01*	*0,01*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
FINANSINIS TURTAS	**114.585.797**	**113.173.547**	*1.412.250*	*1,25*	*2,62*	*2,85*	*2,62*	*2,85*	**114.502.687**	**113.083.547**	*1.419.140*	*1,25*	*2,61*	*2,85*	*2,62*	*2,85*	83.110	90.000	*-6.890*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Investicijos į dukterines įmones	*114.514.357*	*113.123.036*	*1.391.321*	*1,23*	*2,61*	*2,85*	*2,62*	*2,85*	*114.431.247*	*113.033.036*	*1.398.211*	*1,24*	*2,61*	*2,85*	*2,61*	*2,85*	83.110	90.000	*-6.890*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Po vienų metų gautinos sumos	*71.440*	*50.511*	*20.929*	*41,43*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*71.440*	*50.511*	*20.929*	*41,43*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
KITAS ILGALAIKIS TURTAS	**9.683.040**	**9.907.160**	*-224.120*	*-2,26*	*0,22*	*0,24*	*0,23*	*0,25*	**9.683.040**	**9.907.160**	*-224.120*	*-2,26*	*0,22*	*0,25*	*0,23*	*0,25*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
Atidėtojo pelno mokesčio turtas	*9.683.040*	*9.907.160*	*-224.120*	*-2,26*	*0,22*	*0,24*	*0,23*	*0,25*	*9.683.040*	*9.907.160*	*-224.120*	*-2,26*	*0,22*	*0,25*	*0,23*	*0,25*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
TRUMPALAIKIS TURTAS	**356.265.621**	**352.134.168**	***4.131.453***	***1,17***	***8,13***	***100,00***	***8,15***	***100,00***	**356.282.851**	**352.153.335**	***4.129.516***	***1,17***	***8,13***	***100,00***	***8,15***	***100,00***	**-17.230**	**-19.167**	***1.937***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***
ATSARGOS	**164.572.822**	**162.833.375**	*1.739.447*	*1,07*	*3,76*	*46,19*	*3,77*	*46,24*	**164.574.031**	**162.836.708**	*1.737.322*	*1,07*	*3,76*	*46,24*	*3,77*	*46,24*	-1.209	-3.333	*2.125*	*0,00*	*0,00*	*-0,05*	*0,00*	*0,00*
Žaliavos, medžiagos ir komplektavimo detalės	*142.987.564*	*141.328.725*	*1.658.839*	*1,17*	*3,26*	*40,14*	*3,27*	*40,13*	*142.988.773*	*141.332.058*	*1.656.714*	*1,17*	*3,26*	*40,13*	*3,27*	*40,13*	-1.209	-3.333	*2.125*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Nebaigta produkcija ir vykdomi darbai	*1.660.245*	*1.738.662*	*-78.417*	*-4,51*	*0,04*	*0,47*	*0,04*	*0,49*	*1.660.245*	*1.738.662*	*-78.417*	*-4,51*	*0,04*	*0,49*	*0,04*	*0,49*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,03*	*0,00*	*0,00*
Ilgalaikis materialusis turtas, skirtas parduoti	*19.925.013*	*19.765.988*	*159.025*	*0,80*	*0,45*	*5,59*	*0,46*	*5,61*	*19.925.013*	*19.765.988*	*159.025*	*0,80*	*0,45*	*5,61*	*0,46*	*5,61*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,02*	*0,00*	*0,00*
PER VIENUS METUS GAUTINOS SUMOS	**123.465.898**	**121.910.841**	*1.555.057*	*1,28*	*2,82*	*34,66*	*2,82*	*34,62*	**123.479.065**	**121.923.841**	*1.555.224*	*1,28*	*2,82*	*34,62*	*2,82*	*34,62*	-13.167	-13.000	*-167*	*0,00*	*0,00*	*0,03*	*0,00*	*0,00*
Pirkėjų skolos	*80.620.055*	*79.594.994*	*1.025.061*	*1,29*	*1,84*	*22,63*	*1,84*	*22,60*	*80.625.055*	*79.599.994*	*1.025.061*	*1,29*	*1,84*	*22,60*	*1,84*	*22,60*	-5.000	-5.000	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,03*	*0,00*	*0,00*
Įmonių grupės įmonių skolos	*602.645*	*591.811*	*10.834*	*1,83*	*0,01*	*0,17*	*0,01*	*0,17*	*609.312*	*598.478*	*10.834*	*1,81*	*0,01*	*0,17*	*0,01*	*0,17*	-6.667	-6.667	*0*	*0,02*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Kitos gautinos sumos	*42.243.198*	*41.724.036*	*519.162*	*1,24*	*0,96*	*11,86*	*0,97*	*11,85*	*42.244.698*	*41.725.370*	*519.328*	*1,24*	*0,96*	*11,85*	*0,97*	*11,85*	-1.500	-1.333	*-167*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,00*
TRUMPALAIKĖS INVESTICIJOS	**6.364**	**6.282**	*82*	*1,31*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	**7.864**	**7.782**	*82*	*1,05*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	-1.500	-1.500	*0*	*0,25*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Įmonių grupės įmonių akcijos	6.364	6.282	*82*	*1,31*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	7.864	7.115	*749*	*10,52*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	-1.500	-833	*-667*	*-9,22*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Kitos investicijos			*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*		667	*-667*	*-100,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	0	-667	*667*	*100,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
PINIGAI IR PINIGŲ EKVIVALENTAI	**68.220.537**	**67.383.670**	*836.867*	*1,24*	*1,56*	*19,15*	*1,56*	*19,14*	**68.221.892**	**67.385.003**	*836.888*	*1,24*	*1,56*	*19,14*	*1,56*	*19,14*	-1.355	-1.333	*-21*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,00*
TURTO IŠ VISO	**4.380.128.090**	**4.323.213.790**	***56.914.301***	***1,32***	***100,00***	***-***	***100,00***	***-***	**4.380.132.543**	**4.323.233.956**	***56.898.587***	***1,32***	***100,00***	***-***	***100,00***	***-***	**-4.453**	**-20.167**	***15.713***	***0,00***	***0,00***	***-***	***0,00***	***-***
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI																								
NUOSAVAS KAPITALAS	**1.719.630.863**	**1.747.353.027**	*-27.722.164*	*-1,59*	*39,26*	*100,00*	*40,42*	*100,00*	**1.719.630.863**	**1.747.353.027**	*-27.722.164*	*-1,59*	*39,26*	*100,00*	*40,42*	*100,00*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
KAPITALAS	**1.515.334.494**	**1.505.635.145**	*9.699.349*	*0,64*	*34,60*	*88,12*	*34,83*	*86,17*	**1.515.334.494**	**1.505.635.145**	*9.699.349*	*0,64*	*34,60*	*86,17*	*34,83*	*86,17*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*1,95*	*0,00*	*0,00*
Įstatinis (pasirašytasis) kapitalas	1.515.334.494	1.505.635.145	*9.699.349*	*0,64*	*34,60*	*88,12*	*34,83*	*86,17*	*1.515.334.494*	*1.505.635.145*	*9.699.349*	*0,64*	*34,60*	*86,17*	*34,83*	*86,17*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*1,95*	*0,00*	*0,00*
REZERVAI	**73.801.976**	**72.892.550**	*909.426*	*1,25*	*1,68*	*4,29*	*1,69*	*4,17*	**73.801.976**	**72.892.550**	*909.426*	*1,25*	*1,68*	*4,17*	*1,69*	*4,17*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,12*	*0,00*	*0,00*
Privalomasis rezervas	*62.511.911*	*61.709.256*	*802.655*	*1,30*	*1,43*	*3,64*	*1,43*	*3,53*	*62.511.911*	*61.709.256*	*802.655*	*1,30*	*1,43*	*3,53*	*1,43*	*3,53*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,10*	*0,00*	*0,00*
Kiti rezervai	*11.290.065*	*11.183.294*	*106.771*	*0,95*	*0,26*	*0,66*	*0,26*	*0,64*	*11.290.065*	*11.183.294*	*106.771*	*0,95*	*0,26*	*0,64*	*0,26*	*0,64*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,02*	*0,00*	*0,00*

NEPASKIRSTYTASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	**130.331.566**	**168.664.621**	*-38.333.054*	*-22,73*	*2,98*	*7,58*	*3,90*	*9,65*	**130.331.566**	**168.664.621**	*-38.333.054*	*-22,73*	*2,98*	*9,65*	*3,90*	*9,65*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-2,07*	*0,00*	*0,00*
Ataskaitinių metų pelnas (nuostoliai)	130.326.438	168.664.621	*-38.338.183*	*-22,73*	*2,98*	*7,58*	*3,90*	*9,65*	130.326.438	168.664.621	*-38.338.183*	*-22,73*	*2,98*	*9,65*	*3,90*	*9,65*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-2,07*	*0,00*	*0,00*
MAŽUMOS DALIS	**162.827**	**160.711**	*2.116*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,01*	**162.827**	**160.711**	*2.116*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,01*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
DOTACIJOS, SUBSIDIJOS	**1.699.072.780**	**1.616.884.834**	*82.187.946*	*5,08*	*38,79*	*100,00*	*37,40*	*100,00*	**1.699.072.780**	**1.616.884.834**	*82.187.946*	*5,08*	*38,79*	*100,00*	*37,40*	*100,00*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI	**961.424.447**	**958.975.929**	***2.448.518***	***0,26***	***21,95***	***100,00***	***22,18***	***100,00***	**961.428.900**	**958.996.096**	***2.432.805***	***0,25***	***21,95***	***100,00***	***22,18***	***100,00***	**-4.453**	**-20.167**	***15.713***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***	***0,00***
PO VIENŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS IR KITI ILGALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	**505.731.430**	**504.206.921**	*1.524.509*	*0,30*	*11,55*	*52,60*	*11,66*	*52,58*	**505.731.430**	**504.206.921**	*1.524.509*	*0,30*	*11,55*	*52,58*	*11,66*	*52,58*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,03*	*0,00*	*0,00*
Skoliniai įsipareigojimai	464.721.288	460.679.911	*4.041.377*	*0,88*	*10,61*	*48,34*	*10,66*	*48,04*	464.721.288	460.679.911	*4.041.377*	*0,88*	*10,61*	*48,04*	*10,66*	*48,04*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,30*	*0,00*	*0,00*
Skolos kredito įstaigoms	20.595.780	21.328.035	*-732.255*	*-3,43*	*0,47*	*2,14*	*0,49*	*2,22*	20.595.780	21.328.035	*-732.255*	*-3,43*	*0,47*	*2,22*	*0,49*	*2,22*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,08*	*0,00*	*0,00*
Gauti avansai	20.399.755	22.134.558	*-1.734.803*	*-7,84*	*0,47*	*2,12*	*0,51*	*2,31*	20.399.755	22.134.558	*-1.734.803*	*-7,84*	*0,47*	*2,31*	*0,51*	*2,31*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,19*	*0,00*	*0,00*
Skolos tiekėjams	14.607	64.417	*-49.810*	*-77,32*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	14.607	64.417	*-49.810*	*-77,32*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,01*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*-0,01*	*0,00*	*0,00*
PER VIENUS METUS MOKĖTINOS SUMOS IR KITI TRUMPALAIKIAI ĮSIPAREIGOJIMAI	**455.693.017**	**454.769.008**	*924.009*	*0,20*	*10,40*	*47,40*	*10,52*	*47,42*	**455.697.470**	**454.789.174**	*908.296*	*0,20*	*10,40*	*47,42*	*10,52*	*47,42*	-4.453	-20.167	*15.713*	*0,00*	*0,00*	*-0,03*	*0,00*	*0,00*
Skoliniai įsipareigojimai	63.963.535	63.232.009	*731.526*	*1,16*	*1,46*	*6,65*	*1,46*	*6,59*	63.966.202	63.238.842	*727.359*	*1,15*	*1,46*	*6,59*	*1,46*	*6,59*	-2.667	-6.833	*4.167*	*0,01*	*0,00*	*0,06*	*0,00*	*0,00*
Gauti avansai	190.652.042	188.573.565	*2.078.477*	*1,10*	*4,35*	*19,83*	*4,36*	*19,66*	190.652.042	188.573.565	*2.078.477*	*1,10*	*4,35*	*19,66*	*4,36*	*19,66*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,17*	*0,00*	*0,00*
Skolos tiekėjams	44.890.834	44.407.253	*483.581*	*1,09*	*1,02*	*4,67*	*1,03*	*4,63*	44.891.634	44.417.253	*474.381*	*1,07*	*1,02*	*4,63*	*1,03*	*4,63*	-800	-10.000	*9.200*	*0,02*	*0,00*	*0,04*	*0,00*	*0,00*
Pagal vekselius ir čekius mokėtinos sumos	15.712.810	15.608.543	*104.267*	*0,67*	*0,36*	*1,63*	*0,36*	*1,63*	15.712.810	15.608.543	*104.267*	*0,67*	*0,36*	*1,63*	*0,36*	*1,63*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,01*	*0,00*	*0,00*
Įmonių grupės įmonėms mokėtinos sumos	51.742.183	51.169.535	*572.648*	*1,12*	*1,18*	*5,38*	*1,18*	*5,34*	51.742.183	51.169.535	*572.648*	*1,12*	*1,18*	*5,34*	*1,18*	*5,34*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,05*	*0,00*	*0,00*
Pelno mokesčio įsipareigojimai	8.542.365	8.531.314	*11.051*	*0,13*	*0,20*	*0,89*	*0,20*	*0,89*	8.542.365	8.531.314	*11.051*	*0,13*	*0,20*	*0,89*	*0,20*	*0,89*	0	0	*0*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
Su darbo santykiais susiję įsipareigojimai	71.847.576	74.913.558	*-3.065.982*	*-4,09*	*1,64*	*7,47*	*1,73*	*7,81*	71.848.063	74.915.224	*-3.067.162*	*-4,09*	*1,64*	*7,81*	*1,73*	*7,81*	-487	-1.667	*1.180*	*0,00*	*0,00*	*-0,34*	*0,00*	*0,00*
Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	8.341.672	8.333.230	*8.442*	*0,10*	*0,19*	*0,87*	*0,19*	*0,87*	8.342.172	8.334.897	*7.275*	*0,09*	*0,19*	*0,87*	*0,19*	*0,87*	-500	-1.667	*1.167*	*0,01*	*0,00*	*0,00*	*0,00*	*0,00*
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ VISO	**4.380.128.090**	**4.323.213.790**	***56.914.300***	***1,32***	***100,00***	**-**	***100,00***	**-**	**4.380.132.543**	**4.323.233.956**	***56.898.587***	***1,32***	***100,00***	**-**	***100,00***	**-**	-4.453	-20.167	***15.713***	***0,00***	***0,00***	**-**	***0,00***	**-**